

Tuusulan kunta
Tarkastuslautakunta 15.5.2023
Arviointikertomus 2022
Toimialueiden selvitykset

ARVIOINTIKERTOMUS 2022	
1 Tiivistelmä	4
1.1 Tarkastuslautakunnan vuodelta 2022 tekemät arvioinnin keskeiset suositukset	5
1.2 Tiivistelmä kunnan tapahtumista vuonna 2022	6
2 Puheenjohtajien katsaus	7
3 Tarkastuslautakunnan toiminta	9
3.1 Kokoonpano	9
3.2. Esteellisyydet	9
3.3 Tilintarkastus ja tarkastustoimi	9
3.4. Kokoukset	9
3.5. Tarkastuslautakunnan toiminnan organisoiminen	10
3.6 Tarkastuslautakunnan toiminnasta	10
3.7 Arvioinnin lähtökohdat	10
3.8 Arviointityön toteuttamisen tavoista	11
4 Vuoden 2021 arviointikertomuksen käsittely	12
5 Poikkileikkaavat teemat	13
5.1 Kuntastrategia	13
5.1.1 Hyvä strategia	13
5.1.2 Strategian peruselementit	13
5.1.3 Tuusulan kunnan päämäärät	14
5.1.4 Tuusulassa on mahdollisuuksia kasvaa ja menestyä	16
5.1.5 Tuusulassa on hyvä elää	18
5.1.6 Tuusula kehittyy kestävästi	20
5.1.7 Keinot strategian saavuttamiseksi	22
5.2 Tuusulan kunnan talous	24
5.2.1 Yleistä	24
5.2.2 Investoinnit	24
5.2.3 Riskien hallinta	25
5.3 Tuusulan kunnan kasvu	27
5.3.1 Yleistä	27
5.3.2 Asuntotuotanto vuonna 2022 (2021)	28
5.3.3 Asuntopoliittinen ohjelma 2030	29
5.4 Tuusulan kunnan henkilöstöpalvelut	31
6 Arvioinnin vuosittaiset painopistealueet	32
6.1 Palveluverkkouudistus	32
6.2 Hyvinvointialueudistus	36
6.2.1 Yleistä	36
6.2.2 Uudistuksen tuomia muutoksia Tuusulan kunnalle	36
6.2.3 Maksuosuudet	36
6.2.4 Yhteistyö ja edunvalvonta	37
6.3 Toiminnan avoimuus, läpinäkyvyys ja saatavuus	38
6.3.1 Yleistä	38
6.3.2 Huomioita viranhaltija- ja hankintapäätösten julkaisemisesta	38
6.4 Kasvun ja ympäristön toimialue - tekninen toimi	40

6.4.1 Keskeisiä tapahtumia	40
6.4.2 Teknisen toimen toimialueen vuoden 2022 tavoitteiden seuranta	42
7 Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunta	47
8 Kuntatoimiala, kunnanviraston johto ja yhteisten palveluiden toimialue	49
9 Sivistyksen toimialue	50
9.1 Keskeisiä huomioita kasvatus- ja sivistyslautakunnan toimialueelta	50
9.2 Kasvatuksen ja sivistyksen toimialueen vuoden 2022 tavoitteiden seuranta	51
9.3 Kulttuuri	53
9.3.1 Yleistä	53
9.3.2 Keskeisiä tapahtumia palvelualueella 2022	53
9.3.3 Talouden toteutuminen	55
9.4 Vapaa-aika	56
9.4.1 Keskeisiä tapahtumia palvelualueella 2022	56
9.4.2 Palvelualueen investointien toteutuminen	56
9.4.3 Liikuntapaikat ja ulkoilupalvelut	56
9.4.4 Talouden toteutuminen	58
10 Kasvu ja ympäristö - kuntakehityslautakunta	59
10.1 Keskeisiä huomioita	59
10.2 Kasvu ja ympäristön toimialueen vuoden 2022 tavoitteiden seuranta	60
11 Keski-Uudenmaan ympäristökeskus	64
12 Tuusulan vesihuoltoliikelaitos	66
12.1 Keskeisiä havaintoja	66
12.2 Riskit Vesihuoltoliikelaitoksen toiminnassa	66
13 Konserniyhtiöt - osakkuusyhtiöt ja kuntayhtymät	68
13.1 Tytäryhtiöt Tytäryhtiöt 31.12.2022	68
13.2 Keskeisiä tapahtumia	68
13.3 Kuntayhtymät	69
13.4 Osakkuusyhtiöt	69
14 Vuoden 2021 arviointikertomuksessa esitettyjen huomioiden ja suositusten jälkiseuranta	70
14.1 Kunnan taloudellinen tila	70
14.2 Kunnanviraston johto	71
14.3 Kuntatoimiala	71
14.4. Yhteiset palvelut	72
14.5 Sivistys	73
14.6. Kulttuuri ja vapaa-aika	74
14.7. Kasvu ja ympäristö	74
14.7.1 Kuntakehityslautakunta	74
14.7.2 Tekninen lautakunta	75
14.7.3 Tilapalvelut	75
14.8 Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunta	75
14.9 Ympäristökeskus	76

Tarkastuslautakunta ja tilintarkastaja vastaavat organisaatioon nähden riippumattomasta ulkoisesta tarkastuksesta, jonka tavoitteena on turvata toiminnan laillisuus, tuloksellisuus ja julkinen luotettavuus.

"Tarkastus ja arviointi kunnissa ja kuntayhtymissä – Ala-aho, Leppänen, Ounasvirta 2019"

ARVIOINTIKERTOMUS 2022

1 Tiivistelmä

Tuusulan kunta eli vuonna 2022 edelleen sukupolvikokemusten aikaa. Tuusulaa ja tuusulalaisia koskettivat vuonna 2020 alkanut pandemia kuitenkin hiljalleen rauhoittuen, mutta jälkivaikutusten korjaamisessa oltiin vasta alussa. Helmikuun 24. päivänä alkanut Venäjän hyökkäys Ukrainaan aikaansai historiallisten tapahtumien vyöryn vaikutuksineen myös Tuusulassa.

Tuusulan kunnan vuosi 2022 oli edellisen vuoden tavoin niin voimakkaan kasvun kuin näiden poikkeuksellisten ulkoisten tapahtumien leimaama. Epävarmuus tulevasta kasvoi, piti varautua erilaisiin skenaarioihin, korkotaso nousi samoin inflaatio ja rakennuskustannukset.

Epävarmuutta tulevasta vähentää vuosi 2023, kun hyvinvointialueuudistuksen myötä sosiaali- ja terveydenhuolto sekä pelastustoimi siirtyvät kuntien rahoittamasta valtion rahoittamaksi.

Usean lähes nollaväestönkasvuvuoden jälkeen Tuusulan kunta kasvoi vuonna 2021 2,36 prosentilla, lähes tuhannella kuntalaisella. Lähes samoin lukemin vuonna 2022; 1,67 prosenttia ja 780 uutta tuusulalaista. Vuoden 2023 alku antaa odottaa viime vuotista kasvua. Tämä ylittää usein kestäväenä pidetyn yhden prosentin kasvun rajan - myös pormestariohjelmassa määritellyn tavoitteen 0,75 prosenttia.

Suuri osa kuntaan muuttaneista on lapsiperheitä, joille vuosien 2023-2027 ajaksi suunnitellut runsaan 200 miljoonan investoinnit uudistuvaan palveluverkkoomme ovat yksi kuntamme veto- ja pitovoiman tekijöistä. Toisaalta poismuuttajia ovat pariskunnat, joille omakotitaloasuminen ei ole enää heitä palveleva asumismuoto.

Tuusula sai ensimmäisen asuntopoliittisen ohjelmansa vuoden 2022 lopulla. Sen avulla halutaan kehittää asumista pitkäjänteisesti.

Asuntotuotannossa Tuusulan tavoitteet pientalovaltaisempaan asuntotuotantoon eivät ole toteutuneet. Valtaosa vuonna 2022 valmistuneista asunnoista on kerrostaloasuntoja, joiden keskipinta-ala on noin 44 m² yksiöiden ja kaksioiden dominoidessa tuotantoa. Asuntotuotannosta suurin osa on vuokra-asuntoja kerrostaloissa painottuen Hyrylään.

1.1 Tarkastuslautakunnan vuodelta 2022 tekemät arvioinnin keskeiset suositukset

1. Varautumista erilaisiin mahdollisiin tulevaisuuden näkymiin skenaariotyön keinoin on jatkettava.
2. Tuusulan kunnan asettamaa tavoitetta 0,75% ylittävän väestönkasvun vaikutusta kunnan voimavaroihin järjestää tarvittavat palvelut etenkin varhaiskasvatuksessa ja opetuksessa on arvioitava. Lisäksi on varauduttava erilaisiin ratkaisuihin niin tilojen kuin henkilökunnan osalta.
3. Tuusulan kunnan talouden pitämiseksi terveenä on lähivuosien mittavan investointiohjelman vaikutuksia kunnan taloudelliseen kantokykyyn arvioitava investointien rahoituksen näkökulmasta.
4. Tuusulan kunnan on panostettava pandemian aiheuttamien ongelmien ratkaisemiseen, etenkin lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi.
5. Asuntotuotannossa on pidettävä tavoite monipuolisesta, sekoittuneesta asuntotuotannosta niin asuntotyyppien kuin asuntohallintamuotojen osalta.
6. Kaavoituksessa painopistettä on siirrettävä pientaloasumisen suuntaan.
7. Tuusulan kunnan henkilöstön hyvinvoinnin edistäminen ja hyvä johtaminen sekä uusien vaikuttavien toimintatapojen käyttöönotto on edellytys Tuusulan kunnan kestäväälle tulevaisuudelle.

1.2 Tiivistelmä kunnan tapahtumista vuonna 2022

Tuusulan kunnan tilikauden tulos vuonna 2022 oli edellisvuoden tapaan hyvä ollen 6 milj. euroa ylijäämäinen.

Tuusulan työttömyysaste oli vuoden 2022 lopussa 6,9 % työvoimasta (2021: 7,7 %).

Kunnan investoinnit olivat 57,7 milj. euroa, mikä on 44% edellisvuotta enemmän. Vuonna 2022 noin puolet investoinneista pystyttiin rahoittamaan tulorahoituksen turvin. Vuonna 2022 tulorahoituksen avulla pystyttiin rahoittamaan lähes kaikki investoinnit vuonna 2021. Vuonna 2022 enää alle puolet.

Strategiaa voisi tiivistää valtuustotavoitetasolla, jotta se olisi selkeämpi ja toteutettavampi. Tuusulan kunnalla on kolme päätavoitetta strategiassaan; Tuusulassa on mahdollisuuksia kasvaa ja menestyä (1), Tuusulassa on hyvä elää (2) ja Tuusula kehittyy kestävästi (3). Kolmesta päätavoitteesta on johdettu 14. valtuustokauden tavoitetta, joista on johdettu eri toimialoille vuositavoitteita.

Tuusula on valinnut strategiakseen kasvun strategian. Se vaatii työkaluja kasvun hallintaan ja ymmärrystä, mitä kaikkea kasvu tuo mukanaan.

Tuusulan kunta on kehittänyt aikaisempaa enemmän erilaisia mittareita tavoitteiden saavuttamiseksi ja saavutusten mittaamiseksi. Tämä on positiivinen asia. Mittareita pitää kuitenkin tarkastella säännöllisesti, jotta voidaan varmistua siitä, että ne mittaavat oikeita asioita luotettavasti.

Palveluverkkouudistus on vuonna 2018 hyväksytty ohjelma, jonka tavoitteena on uudistaa kunnan päiväkotij- ja koulurakennuspohjaa. Uudistuksen syitä ovat mm. laajalle levinneet sisäilmaongelmat sekä rakennusten tekninen vanheneminen. Palveluverkkouudistus on erittäin mittava investointi Tuusulan kunnalta. Palveluverkkouudistus etenee joidenkin kohteiden osalta aikataulusta jäljessä ja yli budjetoidun.

Tuusulan tavoite olla kasvatuksen ja koulutuksen kärkikunta vahvistaen yhdenvertaisuutta ja elinikäistä oppimista. Sivistyksen toimintaa ohjaa kehittämissuunnitelma vuosille 2022-2025.

2 Puheenjohtajien katsaus

Tuusulan tarkastuslautakunnan ensimmäistä kokonaista toimintavuotta 2022 leimasivat edelleen poikkeukselliset ajat. Koronapandemia alkoi hellittää otettaan. Kansalaisiin ja toimintaan kohdistuvat rajoitukset vähentyivät, mutta pandemian vaikutukset niin fyysiseen kuin henkiseen terveyteen jatkuivat.

Helmikuun 24. päivänä Venäjän aloittama hyökkäyssota Ukrainaan pimensi taivaan Euroopassa. Sodan vaikutukset ovat olleet valtaisan Euroopassa kuin täällä Suomessakin, Tuusulassa. Inhimilliset vaikutukset ovat mittaamattomat. Sen sijaan taloudellisia vaikutuksia voidaan jotenkin mitata. Sodan alkamispäivänä 24.2.2022 kolmen kuukauden euribor oli -0,530 prosenttia. Vuoden lopussa korko oli jo +2,132. Tätä kirjoitettaessa toukokuussa 2023 vastaava lukema on jo +3,280 prosenttia.

Kuluttajahinnat nousivat vuonna 2022 keskimäärin 7,1 prosenttia. Vuonna 2021 hintojen nousu oli huomattavasti maltillisempaa, sillä silloin keskimääräinen inflaatio oli 2,2 prosenttia. Nyt vuoden 2023 maaliskuussa lukema on 7,9%.

Tällä kaikella on vaikutuksensa myös Tuusulan valtuuston asettamiin tavoitteisiin toiminnassaan. Juuri niihin, joita tarkastuslautakuntamme arvioi.

Tarkastuslautakunnan jäsenistä uusia oli 11 jäsenestä 9 aloittaessamme toimintamme syyskuussa 2021. Kun tarkastuslautakunta arvioi koko kulunutta vuotta 2021, niin vuoden alkupuoliskon kunnan toiminnan arviointi vaati erityistä paneutumista tapahtuneeseen. Nyt vuoden 2022 arviointi on tältä osin sujuvampaa.

Tarkastuslautakunnan jäsenten työ on erityisen vaativaa. Arviointityö kestää koko vuoden, arviointikertomuksen laadinta on täysin lautakuntamme jäsenten varassa. Tiedon hakemista, sen analysointia, tekstin tuottamista. Tässä auttaa kummijärjestelmä, jossa jokaisessa lautakunnassa kunnanhallitusta lukuun ottamatta on ollut läsnäolo- ja puheoikeudella sinne nimetty tarkastuslautakunnan edustaja.

Arviointityötämme on helpottanut Thinking Portfolion edistynyt käyttöönotto Tuusulan kunnassa. Sen avulla olemme voineet seurata valtuustokauden ja vuositavoitteiden toteutumista toimenpiteineen.

Tästä huolimatta jatkossa on arvioitava ulkoisen tarkastuksen henkilöresurssia naapurikuntiemme Keravan ja Hyvinkään tavoin. Näissä on viranhaltija valmistelemaan tarkastuslautakunnan käsittelyyn tulevia asioita, etenkin arviointikertomusta.

Arviointikertomuksemme 2021 tavoitteena oli riittävän hyvä suoritus. Olemme arvioineet tätä tekemäämme jälkikäteen. Muutoksia ja painotuksia vuoden 2022 arviointikertomuksessa olemme hieman muuttaneet etenkin valtuuston asettamien tavoitteiden arvioinnissa sekä annettujen huomioiden ja suositusten seurannassa.

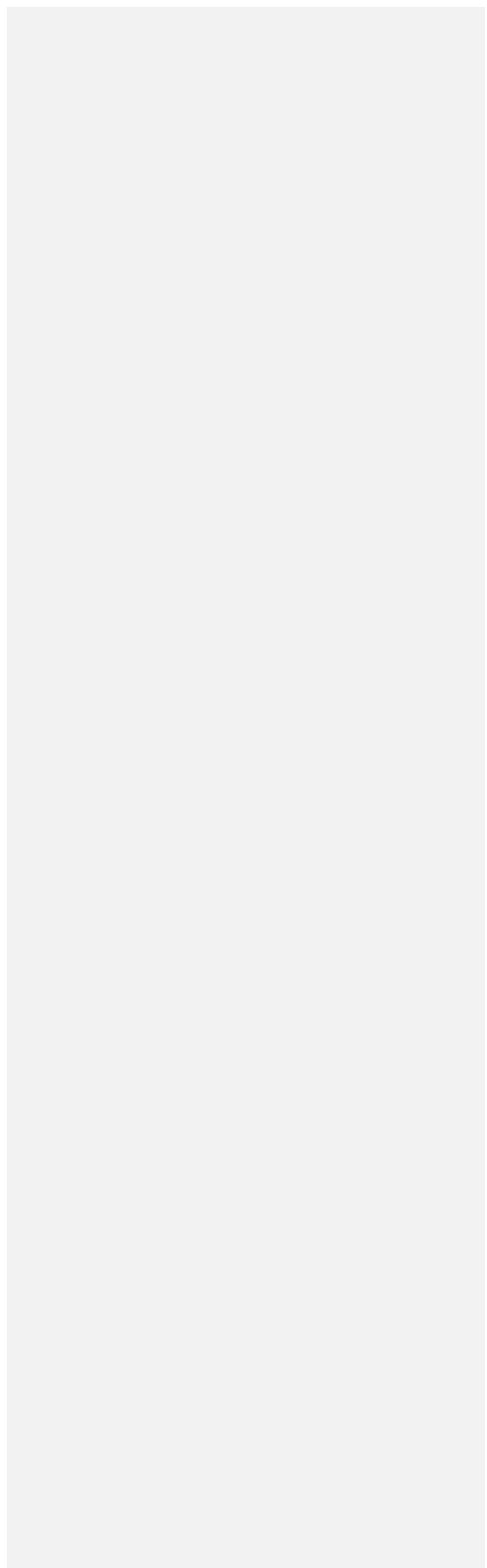
Kuten viime vuonnakin totesimme, olemme saaneet toimia lautakunnassa, jonka jäsenet vilpittömästi haluavat toimia kotikuntamme toiminnan kehittämiseksi tuusulalaisten hyväksi. Tämä sama tahto välittyy myös muiden kunnan toimielinten toiminnassa.

Kiitämme arviointityöhön osallistuneita viranhaltijoita hyvästä yhteistyöstä, vastauksista tiedusteluihimme, keskusteluista eri yhteyksissä, työstä Tuusulan kunnan ja kuntalaisten hyväksi.

Hyvää kesää

Jussi Salonen
puheenjohtaja

Jari Räsänen
varapuheenjohtaja



3 Tarkastuslautakunnan toiminta

3.1 Kokoonpano

Tuusulan tarkastuslautakunta valittiin valtuuston kokouksessa 16.8.2021 valtuuston toimikaudeksi seuraavalla kokoonpanolla. Tarkastuslautakunnan kokoonpano on seuraava:

Tarkastuslautakunta Jäsenet

Jussi Salonen pj.
Jari Räsänen vpj.
Larissa Aksinovits
Sini Halm
Carita Ljungberg
Marko Ketvel
Sakari Mäkinen
Annina Nuutinen
Nina Salmela
Johanna Seesaro
Veijo Viiru

Varajäsenet

Asta Juntunen
Pia Laamanen
Petra Haapa-aro
Petteri Lahtinen
Jukka Klint
Kalevi Piippo
Matti Vahla
Minttu Junela
Susanna Siira
Aatos Kärki
Raimo Joensuu

Tarkastuslautakunnan sihteerinä on toiminut KPMG:n Tuomas Koskiniemi ja teknisenä sihteerinä kevätkaudella 2022 hallintosihteerinä Timo Havukunnas ja syyskaudella hallintosihteerinä Aila Toivonen Tuusulan kunnasta.

3.2. Esteellisyydet

Jari Räsänen toimii hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunnan jäsenenä 16.8.2021 alkaen.

3.3 Tilintarkastus ja tarkastustoimi

Valtuuston asettamana tilintarkastajana on toiminut tilintarkastusyriitys KPMG Oy Ab ja kertomusvuoden 2021 vastuunalaisena tilintarkastajana Juha Huuskonen.

3.4. Kokoukset

Tarkastuslautakunta kokoontui vuoden 2022 aikana 19 kertaa. Vuoden 2023 kevätkaudella 15.5.2022 mennessä 11 kertaa.

3.5. Tarkastuslautakunnan toiminnan organisoiminen

Kasvatus- ja sivistyslautakunta:	Sini Halm varajäsen Marko Ketvel
Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta:	Veijo Viiru varajäsen Larissa Aksinovits
Kuntakehityslautakunta:	Annina Nuutinen varajäsen Johanna Seesaro
Tekninen lautakunta:	Jari Räsänen varajäsen Nina Salmela
Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunta:	Sini Halm, Carita Ljunberg ja Sakari Mäkinen
Keski-Uudenmaan ympäristölautakunta:	Larissa Aksinovits, Sakari Mäkinen ja Carita Ljungberg
Kuntatoimiala:	Jussi Salonen, Sakari Mäkinen ja Johanna Seesaro
Yhteisten palvelujen toimialue:	Jussi Salonen, Sakari Mäkinen ja Johanna Seesaro

Arviointikertomusta laadittaessa nimetyt jäsenet ovat perehtyneet erityisesti heille nimettyjen toimielinten alaisen toiminnan ja tavoitteiden arviointiin, vaikka arviointityötä tehdäänkin koko lautakuntana.

3.6 Tarkastuslautakunnan toiminnasta

Kuntalain mukaisesti toimikauden alussa tarkastuslautakunta laatii itselleen arviointisuunnitelman, joka sisältää valtuustokaudelle ulottuvan tarkastelun ja vuosittaiset työohjelmat. Vuosittaisten työohjelmien osalta lautakunta on joustava ja pystyy tarvittaessa reagoimaan esille tuleviin mahdollista arviointia koskeviin kunnan hallinnon ja talouden tarkoituksenmukaisuuden arviointia vaativiin kokonaisuuksiin.

Tarkastuslautakunta osallistui valtuustolle työtä tekemänä myös valtuustoseminaariin, joka toukokuussa 2022 pidettiin Porvoossa ja marraskuussa 2022 Tuusulassa.

3.7 Arvioinnin lähtökohdat

Kuntalain 121 §:n mukaan tarkastuslautakunnan tehtävänä on:

1. valmistella valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat;

2. arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla;
3. arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyttä, jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää;
4. huolehtia kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta;
5. valvoa 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi;
6. valmistella kunnanhallitukselle esitys tehtäviään koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi sekä arvioinnin ja tarkastuksen talousarvioksi.

3.8 Arviointityön toteuttamisen tavoista

Lautakunnan jäsenet ovat perehtyneet kunnan palvelutuotantoon seuraamalla toimialueiden toimintaa mm. osallistumalla läsnäolo- ja puheoikeudella lautakuntien kokouksiin kummijärjestelmän puitteissa ja kuulemalla vastuuhenkilöitä. Arviointi on suoritettu osallistumisen, toimintakertomuksien, kunnan tilinpäätöksen ja muiden dokumenttien pohjalta sekä haastatteleamalla kunnan luottamushenkilöitä, ylintä johtoa ja henkilökuntaa. Arviointikertomus koostuu arviointitekstistä ja sitä tukevasta materiaalista, esimerkiksi taulukoista, kuvioista, johtopäätöksistä ja suosituksista.

Lautakunta voi antaa valtuustolle muitakin tarpeellisia pitämiään selvityksiä arvioinnin tuloksista.

Arviointikertomus käsitellään valtuustossa kunnan tilinpäätöskäsittelyn yhteydessä. Kunnanhallituksen tulee kuntalain mukaisesti antaa valtuustolle lausunto toimenpiteistä, joihin arviointikertomus antaa aihetta.

4 Vuoden 2021 arviointikertomuksen käsittely

1. Arviointikertomus 2021 käsiteltiin kunnan hallinnossa vakiintuneeseen tapaan tarkastuslautakunnan hyväksyttyä sen kokouksessaan 7.6.2022.
2. Arviointikertomuksen julkistamistilaisuus pidettiin 8.6.2022 kunnantalolla. Tarkastuslautakunnan puheenjohtaja Jussi Salonen esitteli arviointikertomuksen lyhyesti ja huomioista käytiin alustavaa keskustelua.
3. Valtuusto käsitteli arviointikertomuksen tilinpäätöksen 2021 yhteydessä kokouksessaan 20.6.2022 ja samalla lähetti sen lautakuntiin käsiteltäväksi.
4. Toimielimet käsitelivät arviointikertomuksen havainnot omalta osaltaan kokouksissaan elo- ja syyskuussa. Vastauksen antoivat Keski-Uudenmaan ympäristölautakunta, kuntakehityslautakunta, vesihuoltoliikelaitoksen johtokunta, kasvatus- ja sivistyslautakunta, kulttuuri ja vapaa-aikalautakunta, tekninen lautakunta, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunta sekä kunnanhallitus.
Tarkastuslautakunnan näkökulmasta tämä lautakuntakierros on tärkeä vaihe pyrittäessä rakentamaan ja vaikuttamaan arviointiin. Vastauksissa on pääsääntöisesti keskitytty vastaa maan arvioinnissa annettuihin suosituksiin. Vastaukset ovat rakentavia, asiantuntevia ja tilannetta selventäviä. Varsin usein niissä kerrotaan myös mihin toimenpiteisiin on ryhdytty.
5. Lautakuntien vastaukset tulivat kunnanhallituksen koottua ne 31.10.2022 ja esitettyä kunnanvaltuustolle tiedoksi valtuuston marraskuun 14. päivän kokoukseen.
6. Tarkastuslautakunta käsitteli lautakuntien vastaukset osana uuden arviointikertomuksen laadintaprosessia kokouksessaan 28.11.2022.

5 Poikkileikkaavat teemat

5.1 Kuntastrategia

Kuntalain 14 ja 37 §:ien mukaan kunnalla on oltava strategia, jossa valtuusto päättää kunnan toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteista. Strategia on valtuuston keskeisin väline kunnan johtamisessa. Strategia mm. ohjaa talousarvion ja taloussuunnitelman laatimista. Strategia tulisi päivittää kerran valtuustokaudessa ja toteutuneen toiminnan strategian mukaisuuden arvioiminen on yksi tarkastuslautakunnan lakisääteisiä tehtäviä.

Strategiassa tulee määritellä kunnan visio, arvot ja strategiset painopistealueet. Painopiste- alueiden tulee sisältää strategiset tavoitteet, joille annetaan lähtö- ja tavoitetasot. Näitä strategisia tavoitteita toteutetaan valtuuston vuosittain asettamalla sitovilla tavoitteilla ja tavoitteiden toteutumista arvioidaan asetetuilla mittareilla.

5.1.1 Hyvä strategia

Strategia on organisaation toiminnan punainen lanka. Strategia on johtamisen tärkein työkalu.

Hyvä strategia tuottaa organisaatiolle kilpailuetua eli erilaistavaa arvoa. Kasvu ja kannattavuus eivät tuota sitä itsessään, vaan ne ovat lopputulos tuotetusta arvosta ja lisäarvosta. Hyvä strategia auttaa erilaisten mahdollisuuksien viidakossa löytämään ja keskittymään oleellisiin arvoihin. Hyvä strategia on kaikille osallisille kirkas toimintasuunnitelma ja se pitää olla nähtävissä myös numeroina eli johdettavissa arjessa. Asetettu mittaristo määrittää pitkälti strategian toteutumis- ja onnistumismahdollisuudet. Sitä, mitä ei voi mitata, ei voi hyvin johtakaan.

Strategia kuvaa, miten pääsemme tavoitteeseemme. Se kuvaa tarvittaessa myös, mitä emme tee, jotta varsinaiset tavoitteet voisivat toteutua.

Lisäksi on tiedostettava, että strategia sanana itsessään ei ole synonyymi sanalle uudistaminen. Strateginen päämäärää voi olla myös esimerkiksi kultuurihistoriallisesti arvokkaiden kohteiden tunnistaminen, niiden vaaliminen sekä hyödyntäminen.

5.1.2 Strategian peruselementit

Isoa ja abstraktia kokonaisuutta suunniteltaessa on hyvä lähteä liikkeelle peruselementeistä (visio, arvot ja menestystekijät) ja määritellä ne tarkasti ja ymmärrettävästi. Sen jälkeen niiden ympärille pystyy varmemmin onnistuen kokoamaan toimivan kokonaisuuden.

Kun henkilöstö halutaan saada mukaan visiointiin, johdon tärkeitä työkaluja ovat tarinat ja kieli. Niiden avulla pystytään luomaan innostusta. Tarinoiden voimaa hyödynnetään toistaiseksi liian vähän. Tästä syystä visio on jäänyt monissa tapauksissa pelkäsi kirjoitetuksi korulauseeksi eikä sitä ole saatu vietyä käytäntöihin.

Organisaation arvot kertovat kuntalaisille, henkilöstölle ja muille sidosryhmille siitä, mille periaatteille toiminta, päätökset ja kehitys rakentuvat.

Asetettu päämäärä voidaan saavuttaa organisaation tunnistettujen menestystekijöiden avulla.

Huippusuorituksia ja oikein tekemistä on Suomessa perinteisesti arvostettu. Johtaminen on monesti pyrkinyt täydellisiin suorituksiin ja niistä on palkittu. Epävarmuuden ja ennakoimattoman maailman keskellä on kuitenkin enenevässä määrin käynyt niin, että ainoastaan mallisuoritukset eivät riitä. Tänä päivänä tarvitaan rohkeita kokeiluja ja nopeaa oppimista. Tehokkaat organisaatiot myös oppivat virheistään.

Hyvin toimivien organisaatioiden on muistettava myös, että asiat eivät yleensä ole joko-tai; ne ovat sekä-että.

5.1.3 Tuusulan kunnan päämäärät

Tuusulan visiota toteuttaa kolme strategista päämäärää:

1. Tuusulassa on mahdollisuuksia kasvaa ja menestyä.
2. Tuusulassa on hyvä elää.
3. Tuusula kehittyy kestävästi.

Visiosta ja päämääristä on johdettu 14 valtuustokauden (2021-2025) tavoitetta, joiden avulla päämäärät pyritään saavuttamaan.

Tuusulan strategian suunnitteluun käytettiin melko paljon aikaa, vaivaa ja rahaakin. Tuusulan uusi strategia on hyvä ja siitä näkee, että siihen on panostettu ja että sitä on pohdittu monella tasolla. Sitä on myös pyritty toteuttamaan, seuraamaan ja arvioimaan järjestelmällisesti.

Suppeampi ja tiivistetymin ilmaistu strategia voisi kuitenkin olla helpommin hahmotettavissa ja siten myös toteutettavissa. Strategia on valtuustotavoitetasolla hieman liian yksityiskohtainen.

Tuusula on valinnut kasvun strategian. Yrityksissä yksi tapa priorisoida tärkeimmät kasvua edistävät toimenpiteet ja seurata niiden edistymistä on Must win battle -malli, jota voisi ajatella kokeiltavan myös kuntapuolella.

MWB eli Must win battle -malli perustuu ajatukseen, että jokaisessa kasvun vaiheessa on olemassa ”elintärkeitä taisteluita” tai projekteja, jotka organisaation on pakko voittaa pysyäkseen elinvoimaisena.

MWB-mallin perustavoite on tehdä selväksi, mitä on tarkoitus saada aikaan, mihin mennessä ja miksi. Tällöin organisaatio voi toimia systemaattisesti tavoitteen saavuttamiseksi. Tuusulan kunnalla saattaa joidenkin hankkeiden taustalla olla tämäntyyppinen ”MWB”-merkintä, kuten esimerkiksi palveluverkkosuunnitelman osalta, mutta sitä ei välttämättä ole julkisesti ilmoitettu. Läpinäkyvyyden ja ymmärrettävyyden vuoksi se olisi hyvä myös julkisesti ilmoittaa.

Arvioinnin johtopäätökset

- Tuusulalla on 14 valtuustokauden tavoitetta. Tuusulan strategiassa on pyritty ottamaan lähes kaikki mahdollinen mukaan. Pystytäänkö ne kaikki toteuttamaan?
- Tuusula on valinnut strategiakseen kasvun strategian. Se vaatii työkaluja kasvun hallintaan ja ymmärrystä, mitä kaikkea kasvu tuo mukanaan.
- Erittäin hyvä kehitysmuutos on ollut jokaisen ison rakennusprojektin eriyttäminen omaksi projektikseen ja että sille on valittu selkeä projektista vastaava viranhaltija. Se tuo selkeyttä, hallittavuutta ja ennakoitavuutta sekä parantaa riskienhallintaa.
- Tuusulan kunta on kehittänyt aikaisempaa enemmän erilaisia mittareita tavoitteiden saavuttamiseksi ja saavutusten mittaamiseksi.
- Monelta osin strategisia tavoitteita on saatu edistettyä, mikä osoittaa, että valtuuston asettamat strategiat ovat tärkeitä lähtökohtia toimialan toiminnassa ja toiminnan suunnittelussa.

Tarkastuslautakunnan suositukset

- Tarkastuslautakunta suositaa Tuusulan kuntastrategian ja sen raportoinnin tiivistämistä. Yksityiskohtaisemmat alakohdat ja asiat voivat olla eri toimialojen käytössä, mutta yhteenveto pitäisi saada tiiviimmäksi ja siten selkeämmäksi. Myös kuntalaisten pitäisi kohtuullisella tutustumisella päästä selvyteen kunnan strategiasta eli päämäärästä; mihin ollaan menossa.
- Tuusulan kannattaa nykyistä rohkeammin hyödyntää omia vahvuuksiaan menestystekijöinä ja erottua niiden avulla muista kunnista.
- Tuusulassa on valtava määrä tarinoita ja omaa kieltäkin. Niitä kannattaisi hyödyntää nykyistä enemmän Tuusulan kunnan toiminnassa.
- Tärkeimmät onnistuneen kasvun elementit kannattaa eriyttää vielä selkeämmin omiksi kokonaisuuksikseen. Ei ainoastaan omat rakennusprojektit, vaan myös muut isommat hankkeet tai isot tai muuten erityisen tärkeät erillistavoitteet ja määrittää niille selkeä vastuuhenkilö.
- Erilaisten tavoitteita mittaavien mittareiden kehitystyötä on jatkettava. Jatkuvasti kannattaa myös arvioida mittareiden tarkoituksenmukaisuutta ja oikeellisuutta eli että ne mittaavat luotettavasti ja mahdollisimman tarkasti juuri sitä, mitä niiden halutaan mittaavan.

Kunnan johdon ja yhteisten palveluiden selvitys:

Kunnan tulevan valtuustokauden strategian valmistelu käynnistyy vuoden 2024 toisella vuosipuoliskolla. Uuden kuntastrategian laadinnassa kiinniteään huomiota tavoitteiden ja mittariston selkeyttämiseen sekä tiivistämiseen.

Kunnassa on käynnistetty tiedolla johtamisen kokonaisratkaisun kehittäminen, joka tukee toimialueiden tiedolla johtamista sekä toiminnan mittaamisen tarkoituksenmukaisuutta ja oikeellisuutta.

Kunnan brändityössä ja viestinnässä hyödynnetään jo nykyisellään kunnan vahvuuksia, erottautumistekijöitä ja tarinoita osana strategista ja pitkäjänteistä kuntaimagea ja maineen luomista.

5.1.4 Tuusulassa on mahdollisuuksia kasvaa ja menestyä

Tuusulan kuntastrategiasta on johdettu 14 valtuustokauden tavoitetta. Valtuustokauden tavoitteet on johdettu strategian visiosta, päämääristä ja yhteisestä toimintatavasta.

Tuusulassa on mahdollisuuksia kasvaa ja menestyä päämäärän alla on 5 ensimmäistä valtuustokauden tavoitetta.

- Tarjoamme laadukkaat ja saavutettavat palvelut uudistuvassa ympäristössä (1.)
- Luomme tiiviimpiä keskusta-alueita, jotka mahdollistavat monipuolisemmat palvelut (2.)
- Tarjoamme monipuolisia asumisen mahdollisuuksia varmistamalla tonttitarjonnan ja erilaiset asumismuodot (3.)
- Tarjoamme yrityksille laadukkaita palveluita, osaavaa työvoimaa ja työpaikkatontteja erinomaisilla liikenneyhteyksillä (4.)
- Tarjoamme upeat ja uudistuvat mahdollisuudet kulttuuriin, vapaa-aikaan ja harrastamiseen (5.)

Tuusulan kunta on ottanut käyttöönsä valtuustotavoitteiden itsearvioinnin. Arviointi on asteikoilla 1-5

1 = Tavoitteen toteutuksessa ei ole edetty suunnitellusti ja tavoitetta ei ole saavutettu

2 = Tavoitteen toteutuksessa on edetty hieman, mutta sitä ei ole saavutettu

3 = Tavoitteen toteutuksessa on edetty, mutta sitä ei ole vielä saavutettu

4 = Tavoite on lähes saavutettu

5 = Tavoite on saavutettu

Tuusulassa on mahdollisuuksia kasvaa ja menestyä -kohdan Tuusulan viranhaltijat ovat arvioineet toteutuneen 3-4 tasolla eli tavoitteissa on edetty tai ne on lähes saavutettu.

Tuusulan kunnan tilinpäätöksessä 2022 tarvetta palveluverkkouudistukselle perustellaan ja korostetaan monessa kohdassa. Sisäilmaongelmat ja joissain kohteissa liian pienet tilat tai suuria remontteja vaativat tilat ovat perussyy mittaviin investointeihin.

Investoinnit pitäisi pyrkiä perustelemaan niiden asioiden yhteydessä, joihin ne varsinaisesti kuuluvat ja vaikuttavat. Esimerkiksi se, että Tuusula on kasvanut voimakkaasti, ei voida sanoa johtuvan uusista kouluista, koska niitä ei vielä ole valmiina ja kuitenkin kunnan väkiluku on kasvanut reilusti viime vuosina. Tietoisuus uudesta koulusta voi olla joidenkin perheiden muuttoperuste, mutta sen painoarvoa ei pidä yliarvioida.

Tuusulan kunnassa voisi olla enemmän sekä että -ajattelua joko tai -ajattelun sijaan. Tuusulaan mahtuu sekä kerrostaloja että omakotitaloja ja kaikkea siltä väliltä. Ne kannattaa sijoittaa erilaisiksi asuinalueiksi sopiviin paikkoihin Tuusulassa. Kuntalaisten toiveita pitäisi myös huomioida nykyistä enemmän.

Painopiste rakentamisessa on edelleen Etelä-Tuusulassa Hyrylän alueella. Kellokosken, Jokelan ja haja-asutusalueiden tarpeet tulee huomioida myös. Strategian kohtaan 1 on kuitenkin kirjattu: "Edistämme Jokelan alueen suunnittelua". Strategiassa on myös valtuuston päätöksellä hyväksytty tavoite "Keskustojen täydennysrakentaminen ja elinvoiman kehittäminen".

Strateginen vuositavoite "Aloitamme liikenneväyläyhteyden suunnittelun Kehä IV-kaava-alueella rinnakkaiskatuna" on jäänyt suunnitteluvaiheeseen ja siinäkin on edetty vasta vähän. Tavoite liittyy yritysalueiden kaavavarannon ja myytävien tonttien vahvistamiseen, joten tavoite on merkittävä.

Myönteistä kehitystä on esimerkiksi tavoitteen "Jatkamme Tuusulanjärven ja -joen alueen kehittämistä" -kohdalla, jossa on merkittävässä määrin saatu useita kohteita toteutumaan vuositavoitteiden mukaisesti.

Arvioinnin johtopäätökset

- Palveluverkkouudistus on Tuusulan kokoluokassa valtavan suuri investointi. Toisinaan palveluverkkouudistuksen ympärille liitetään tavoitteita, joihin se liittyy korkeintaan välillisesti.
- Jonkinlaista ristiriitaa tiiviimmän asumisen ja monipuolisen asumisen välillä on havaittavissa.

Tarkastuslautakunnan suositukset

- Monien valtuustotavoitteiden kohdalla luetellaan paljon erilaisia malleja ja ohjelmia, joiden avulla strategisia tavoitteita on pyritty saavuttamaan. Näille malleille ja ohjelmille olisi hyvä olla tilinpäätöksen liitteenä luettelo, josta selviäisi, minkälaisesta mallista tai ohjelmasta pähkinäkuoressa on kyse tai esimerkiksi linkki sivustolle, josta aiheeseen voi tutustua halutessaan tarkemmin.
- Investoinnit pitäisi perustella mahdollisimman realistisesti.
- Tuusulan kaikkia alueita tulisi kehittää; ei pelkästään Hyrylän ja sen läheisyydessä olevia alueita.
- Mikäli Tuusulan kunta haluaa onnistua tavoitteessaan liikenneväyläyhteyden suunnittelussa Kehä IV-kaava-alueella rinnakkaiskatuna, on teknisen toimen resurssija turvattava nykyistä enemmän.

Kunnan johdon ja yhteisten palveluiden selvitys:

Tuusulan kunta raportoi strategiakauden tavoitteiden ja ohjelmien toteutumista tilinpäätöksen ja osavuosisikatsausten yhteydessä. Kunnan toiminnan ja talouden raportointia kehitetään jatkuvasti; vuonna 2024 otetaan käyttöön aiempaa selkeämpi ja tiiviimpi raportointimalli.

Kunnan kaikki yli 300 000 euron investoinnit on kuvattu talousarvion liitteenä olevissa investointikorteissa. Vuonna 2022 valmistuneet sekä meneillään olleet investoinnit toteutuivat pääsääntöisesti hyvin urakkasopimusten mukaisten kustannusarvioiden puitteissa. Vuonna 2022 voimakas inflaatio nosti selvästi uusien rakennus- ja infrastruktuurien hintatasoa.

Kasvun ja ympäristön selvitys:

Investointien osalta arviointikertomuksessa todetaan muutoksina, että palveluverkkouudistus etenee joidenkin tilahankkeiden osalta aikataulusta jäljessä ja yli budjetoidun. Tarkastuslautakunta suosittaa, että investoinnit pitäisi perustella mahdollisimman realistisesti.

Toimialue toteaa, että Tuusulan kunnan palveluverkkosuunnitelma hyväksyttiin 18.11.2018 kunnanvaltuustossa ja sen tarkennukset 9.12.2019 ja 7.12.2020. Ison investointikokonaisuuden kyseessä ollessa hankkeiden aikatauluja ja rahoitustarpeita arvioidaan vuosittain. Niihin voi tulla yksittäisiä muutoksia ao. vuoden aikana mm. yleisen kustannustason nousun vuoksi. Tilapalveluiden resurssit olivat rajalliset palveluverkko-ohjelman läpivientiin. Mahdolliset lisätalousarviot erityisine perusteluineen käsittelee tekninen lautakunta, kunnanhallitus ja valtuusto.

5.1.5 Tuusulassa on hyvä elää

- Kehitämme hyvinvoinnin edellytyksiä ja mahdollisuuksia. Ehkäisemme yksinäisyyttä, eriytymistä ja pahoinvointia (6.)
- Vahvistamme kunnan, asukkaiden ja yhteisöjen yhteistyötä ja kumppanuutta (7.)
- Olemme osallisuuden edelläkävijä ja jatkamme demokratian eri muotojen ja osallistumisen tapojen kehittämistä (8.)
- Olemme kasvatuksen ja koulutuksen kärkikunta vahvistaen yhdenvertaisuutta ja elinikäistä oppimista (9.)
- Varmistamme arjen ja lähiympäristön turvallisuuden (10.)

Tuusulassa on hyvä elää - tavoitteen Tuusulan viranhaltijat ovat itse arvioineet toteutuneen tasoilla 4-5 eli tavoitteen on saavutettu osittain tai kokonaan.

Tässä kohdassa on monia tavoitteita, jotka liittyvät sivistystoimialan alaisuuteen. Monissa yhteyksissä on myös hyödynnetty valtion erilaisia hankerahoituksia.

Tiedolla johtaminen ja sen kehittäminen yleisesti on tavoiteltava asia.

Tuusulan harrastamisen malli on hyvä lisä. Tämä mahdollistaa kaikille ohjattua kerho- ja harrastustoimintaa koulupäivien jälkeen.

Tuusulan kunnan yksi tavoite on osallisuuden ja demokratian kehittäminen. On hyvä huomioida, että osallisuutta ja yhdessä tekemistä pystyy edistämään muuallakin kuin uudiskohteissa.

Turvallisuusasiat nousivat vuonna 2022 aikaisempaa suurempaan rooliin Venäjän aloittaman hyökkäyssodan vuoksi.

Kunnan valmiussuunnitelma päivitettiin vastaamaan uusia uhka-arvioita. Toimialueilla ja tulosityksiköissä työstettiin riski- ja haavoittuvuusanalysejä uhkien varalle ja häiriötilanteiden hallitsemiseen.

Arvioinnin johtopäätökset

- Tuusulan kunta itse on arvioinut tämän osion onnistuneen hyvin.
- Kuntalaisia on pyritty osallistamaan monien asioiden suunnitteluun. Kuntalaisten osallistaminen on kuitenkin jossain määrin tulkinnanvarainen asia. Tässä pitäisi varoa näennäistä osallistamista eli osallistamista asioihin, joilla ei ole suuremmissa mittakaavassa kovin suurta merkitystä. Kunnan pitäisi olla kuntalaisia varten.
- Tiedolla johtamista ei vielä ole se, että sanotaan, että kehitetään tiedolla johtamista. Todellista tiedolla johtamista on vaikea arvioida ilman riittävää kommunikointia

viranhaltijoiden kanssa, jotta voisi arvioida, miten johonkin ratkaisuun tai päätökseen on päädytty.

Tarkastuslautakunnan suositukset

- Tuusulan kunnan pitäisi enemmän huomioida kuntalaisilta tulevaa palautetta esimerkiksi maankäytön ja kaavamuutosten yhteydessä. Tällä hetkellä niillä ei ole oikeastaan vaikutusta. Kuntalaispalautteet luetaan ja niihin vastataan, mutta niiden perusteella tehdään korkeintaan joitakin kosmeettisia muutoksia.
- Hankerahoituksen kanssa varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa pitää olla tarkkana, jotta hankkeesta saadaan rahoitusta vastaava hyöty eikä se kuormita henkilöstöä liiaksi raportoinnin tai muun ylimääräisen työn suhteen.
- Tiedolla johtaminen tulisi näkyvämmäksi, jos isoimpien ja oleellisimpien asioiden osalta päätöksentekoprosessia avaisi enemmän. Esimerkiksi miten on päädytty esittämään jotain asiaa tai tehtyyn johtopäätökseen.

Kunnan johdon selvitys:

Kuntastrategia (2021-2025) määrittää, että uutta Tuusulaa rakennetaan yhdessä (strategian toimintatapa), kunta on kuntalaisiaan varten ja Tuusula on osallisuuden edelläkävijä. Pormestariohjelma (2021-2025) linjaa, että asukasosallisuuden edistäminen on kunnan toiminnan keskiössä. Tuusulan vuonna 2017 käyttöön otettu osallisuusmalli määrittää kuusi tulokulmaa osallisuuteen. Nämä kertovat kunnan tahtotilasta rakentaa uutta yhdessä asukkaiden ja yhteisöjen kanssa. Keskiössä ovat palveluiden saavutettavuus, asukkaiden ja yhteisöjen tarpeiden ymmärrys, palveluiden räätälöinti asukkaiden tarpeiden pohjalta, yhteissuunnittelu, yhteisten päätösten tekeminen ja omaehtoisen toiminnan mahdollistaminen. Tuusulan kunnassa asukasosallisuutta edistetään näihin tulokulmiin nojautuen. Kuntalaisia otetaan mukaan monien asioiden suunnitteluun. Kunkin palvelun vastuulla on määrittää missä asioissa ja missä laajuudessa asukasosallisuutta toimeenpannaan kunnan strategian ja osallisuusmallin linjausten pohjalta. Kunnan osallisuustiimi huolehtii osallisuusmallin tavoitteiden toteutumisesta ja tukee toimialueita heidän työssään. Keskeistä on huolehtia, että asukkaat ovat osallisia heille kiinnostavissa ja merkityksellisissä osallisuusprosesseissa. Tavoitteena on lisätä yhteiskehittämisen mahdollisuuksia sekä laajentaa osallisten joukkoa perustamalla erilaisia satunnaisotannalla tai muilla tavoin koottuja asukasraateja. Suoraa demokratiaa ja asukkaiden omaehtoista tekemistä edistämällä asukkaiden toimijuus vahvistuu. Näennäisosallisuuden kokemuksia voidaan ehkäistä tarjoamalla koulutusta henkilöstölle ja lisäämällä siten osallisuustyön osaamista. Kuntalaispalautteen käsittelyn kehittämiseksi on käynnistynyt kehittämistyö, joka perustuu uuden sähköisen asioinnin alustan käyttöönottoon. Uudistettu kuntalaispalautteen käsittely tullaan ottamaan käyttöön alkuvuodesta 2024.

Yhteisten palvelujen selvitys:

Kunta on tunnistanut, että tiedolla johtamisen kehittämisen toimenpiteitä ei toistaiseksi ole edistetty, kuten strategian digitalisaatio-ohjelman tavoitteet kuvaavat. Pistemäisen kehittämisen sijaan haetaan projektoitua kehittämistä. Projektin tarkoitus käynnistyä syksyllä 2023 ja tilaisuuksia toimialueiden yhteistyölle on jo sovittuna. Projektissa keskeisiä tavoitteita tulevat olemaan kunnan tiedolla johtamisen kokonaisarkkitehtuurin järkevyttäminen sekä kasvattaa tiedon roolia johtamisessa. Tiedolla johtamisen teknisen, kulttuurisen ja rakenteellisen muutoksen kautta odotetaan näkyvän vaikutuksia esim. näkyvämmiin tietoon perustuvana päätöksentekona.

Varhaiskasvatuksen ja oppimisen selvitys:

Osallisuus rakentuu päiväkodeissa ja kouluissa varhaiskasvatus- ja opetussuunnitelmien edellyttämällä tavalla osaksi lasten, oppilaiden ja opiskelijoiden arkea ja päivän kulkua heidän ikätasoonsa sopivalla tavalla. Arjen osallisuuden tavoitteena on lasten ja oppilaiden hyvinvointi ja aktiivisuus omaa elämää koskeissa asioissa.

Pitkän koronapandemian rajoittaman jakson jälkeen keväällä 2022 on vähitellen voitu palata laajempaan yhteisölliseen toimintaan. Arjen osallisuuden edistäminen on pitkäjänteistä työtä, johon vaikutamme esimerkiksi henkilöstön koulutuksiin, tunne- ja vuorovaikutustaitojen edistämällä ja Agenda2030-opetusohjelman avulla.

Päiväkodeissa kokopäiväpedagogiikka eli päivän kaikkien erilaisten tilanteiden hyödyntäminen kasvatuksessa ja opetuksessa on keskiössä. Henkilöstö osaa reagoida lasten ajatuksiin, ideoihin ja tarpeisiin ja rakentaa tavoitteellista toimintaa niiden mukaisesti. Seuraavan kauden aikana yhtenä painopistealueena on lapsen osallisuuden vahvistaminen vertaisryhmässä kaikissa kunnan päiväkodeissa.

Kouluissa oppilaiden ja opiskelijoiden osallisuus on mm. oman luokan tai oman koulun yhteisiin vaikuttamista ja oman oppimisen suunnittelua oppilaan ikätaso huomioiden. Kaikissa yksiköissä toimii oppilaskunnat ja kuntatasolla järjestetään oppilaskuntien yhteiskokouksia. Yksiköissä on tukioppilas- ja kummitoimintaa, luokkatimi- ja luokkavaltuustotoimintaa. Oppimisen tuen asioissa oppilas on aina itse mukana pohtimassa tilanteeseen sopivia etenemistapoja. Lasten ja nuorten kanssa on toteutettu Erätauko-keskusteluja. Palveluverkon kehitystyössä lapset ja oppilaat mukana päiväkotien ja koulujen tilojen, kalustuksen ja toimintakulttuurin suunnittelussa. Lapset ja oppilaat ovat osallistuneet päiväkodin ja koulun ruokailun kehittämiseen esimerkiksi ruokailun ja vastuullisuuden asioissa, mistä merkinä ovat kouluruokadiplomit ja makuakkoset-diplomit.

5.1.6 Tuusula kehittyä kestävästi

- Rakennamme kestävää tulevaisuutta ja edistämme ilmastotekoja kaikessa toiminnassa (11.)
- Vaalimme viherympäristöä, vesistöjä ja niiden saavutettavuutta sekä luonnon monimuotoisuutta (12.)
- Kehitämme monipuolista ja sujuvaa liikkumista Tuusulassa ja seudulla (13.)
- Kasvamme taloudellisesti kestävästi rakenteita ja toimintatapoja uudistaen (14.)

Tuusula kehittyä kestävästi - tavoitteen Tuusulan viranhaltijat ovat itse arvioineet toteutuneen tasoilla 3-4 eli tavoitteissa edistytty tai ne on saavutettu osittain.

Valtuustotavoitteeseen 11 liittyy vuositavoite: toteutamme ilmasto-ohjelmaa ja otamme käyttöön ilmastojohdantamisen toimintamallin.

Ilmasto-ohjelman teko on muuttunut kunnille velvoittavaksi. Käytännön ilmastotyön tekeminen saattaa olla kuitenkin hieman abstraktilla tasolla. Ilmastosuunnitelmia voidaan käyttää apuna edettäessä kohti konkreettisia

toimia. Ilmastosuunnitelmiin ja strategiaan kirjatut tavoitteet konkretisoituvat teoiksi vasta, kun toimialat suunnittelevat vuosittain taloutta ja toimintaa.

On tärkeää arvioida jatkuvasti Ilmastotavoitteiden ja -tekojen vaikuttavuutta ja realistisuutta, jotta kuntien resurssit käytetään mahdollisimman järkevästi. Käytännössä ilmastosuunnitelma tarkoittaa ympäristön ja ilmaston kannalta vastuullista toimintaa.

Erilaiselle tekemiselle ja ohjelmille itse ohjelman nimi tai asiasta käytetty termi ei saa olla liian abstrakti tai kaukainen. Se pitää saada nopeasti konkreettiseksi ja realistiseksi. Ilmasto-ohjelma ei avaudu kaikille kovin helposti nimen perusteella.

Tuusulassa laadittiin ilmasto-ohjelman luonnos vuoden 2022 aikana. Valtuuston käsittelyyn se tulee vuonna 2023. Ohjelman avulla kunta pyrkii vähähiilisyteen toimintoissaan. Hanke on rahoitettu ympäristöministeriön rahoituksella.

Valtuustotavoite 12 on, että vaalimme viherympäristöä, vesistöjä ja niiden saavutettavuutta sekä luonnon monimuotoisuutta.

Palveluverkon laajuus on edellyttänyt kunnallistekniikalta merkittävää panostusta palveluverkon uudistamiseen. Lisäksi samaan aikaan on ollut suunnittelussa Hyrylän palvelukeskuksen ja uuden matkakeskuksen suunnittelutehtävät. Urheilukeskuksen kehittämistä jatketaan. Rakentaminen on ollut vilkasta, ja tämä sitoo kunnallistekniikalta resursseja suunnittelupalveluun.

Tuusulan kunnan toimintakertomuksessa on todettu, että kunnan kasvaessa laajentamalla uusille rakennettavilla alueille, on uusilla kaava-alueilla varattava riittävät alueet myös virkistykseen. Virkistysalueet sisältävät myös esteettömiä hoidettuja puistomaisia alueita ja leikkipuistoja. Voimakkaan laajentamisen yhteydessä on huolehdittava virkistysalueiden säilymisestä. Tällä on erityistä merkitystä vanhojen ja uusien kuntalaisten viihtymiseen.

Yksi Tuusulan hankalimmin toteutettavista valtuustotavoitteista on kohta 13; kehitämme monipuolista ja sujuvaa liikkumista Tuusulassa ja seudulla. Erityisesti julkisen liikenteen osalta Tuusulalla riittää tekemistä. Edunvalvonta HSL:n suuntaan on tärkeässä asemassa.

Liikennejärjestelyt ja erityisesti julkisten liikennepalvelujen kustannustehokas ja riittävä tarjonta on tärkeää, kun kunnan väkimäärä kasvaa ja rakentaminen on vilkasta. Julkisen liikenteen toimimattomuus tai sen käytön kalleus vaikuttaa merkittävästi siihen, kykeneekö kunta toteuttamaan vähähiilisyystavoitetta ja uskottavaa ilmastopoliittikkaa liikenteen osalta.

Arvioinnin johtopäätökset

- Tuusula on panostanut kestävään kehitykseen jonkin verran, mutta monin osin ollaan vielä aika alkuvaiheessa.
- Palveluverkkostrategiaan keskittyminen, kuten myös henkilöstöresurssien puutteet, ovat osaltaan vaikuttaneet siihen, ettei vuositavoitteita ole saavutettu esimerkiksi hulevesisuunnitelmien tai liikennejärjestelmien kehittämisen osalta. Vastaavia puutteita strategian mukaisten vuositavoitteiden toteuttamisessa on ollut kunnan vähähiilisyystavoitteiden toteuttamisessa, vähäpäästöisyyteen siirtymisessä ja

ympäristöystävällisyyden kriteerien edellyttämisessä urakoitsijoiden valinnoissa ja kilpailutuksessa.

- Kun toteutuneita päätöksiä katsoo, niin kestävä kehittyminen ja luontoarvot ovat monelta osin vain kirjoitettuna tavoitteena. Tehorakentaminen määrittää hyvin pitkälti kunnan keskustojen rakentamista.
- Erityisen huolestuttavana tarkastuslautakunta pitää strategisen tavoitteen nro 13 (Kehitämme monipuolista ja sujuvaa liikkumista Tuusulassa ja seudulla) toteuttamiseen liittyviä kysymyksiä.

Tarkastuslautakunnan suositukset

- Kestävä kehitys ei saisi olla irrallinen asia, vaan se pitäisi kulkea läpi kaikessa kunnan toiminnassa.
- Mikäli palveluverkkoa uudistetaan nykyisellä aikataululla ja laajuudella, on resurssit saatettava vastaavalle tasolle.
- Vähähiilisyystavoitteiden toteuttamisessa, vähäpäästöisyyteen siirtymisessä ja ympäristöystävällisyyden kriteerien täyttämässä on kyseessä uudenlainen tarjouspyyntömalli, joka edellyttää mallien kehittämistä. Tällainen kehittämistyö vaatii riittävästi aikaa ja resursseja.
- Asuinympäristöjen suunnittelussa pitäisi huomioida enemmän luontoarvoja ja viihtyisyyttä ja kuntalaisten toiveita sekä vaikuttavuuden arviointia.
- Julkisen liikenteen toimivuus on tärkeää kuntalaisten yhdenvertaisuuden kannalta, mitä tulee erityisesti sosiaali- ja terveystalouden saavuttamiseen hyvinvointialueella. Julkisen liikenteen pitää olla toimiva myös kunnan sisällä tapahtuvaan liikkumiseen.

Kunnan johdon selvitys:

Kestävän Tuusulan rakentaminen on yksi kuntastrategian kolmesta päämäärästä. Kestävän kehityksen työ perustuu YKn kestävän kehityksen tavoitteisiin (17 tavoitekokonaisuutta), jotka on jaoteltu sosiaalisen, ekologisen ja taloudellisen kestävyuden näkökulmien alle. Kestävän kehityksen työ läpileikkaa koko kunnan toimintaa. Tuusulassa on määrä laatia kestävän kehityksen suunnitelma, joka tulee linjaamaan ja konkretisoimaan kestävän kehityksen työtä Tuusulassa. Resurssipulan vuoksi suunnitelman laadinta ei ole edennyt vuoden 2023 aikana.

Kasvun ja ympäristön selvitys:

Tavoitteesta 'Tuusula kehittyy kestävästi' tarkastuslautakunta toteaa vuositavoitteen olleen 'toteutamme ilmasto-ohjelmaa ja otamme käyttöön ilmastojohtamisen toimintamallin'. Myös henkilöstöresurssien puutteet vaikuttivat tarkastuslautakunnan mukaan osaltaan siihen, ettei vuositavoitteita ole saavutettu esimerkiksi hulevesisuunnitelmien tai liikennejärjestelmien kehittämisen osalta. Vastaavia puutteita on ollut kunnan vähähiilisyystavoitteiden toteuttamisessa, vähäpäästöisyyteen siirtymisessä ja ympäristöystävällisyyden kriteerien edellyttämisessä urakoitsijoiden valinnoissa ja kilpailutuksessa. Tarkastuslautakunnan mielipide on, että katsoessa toteutuneita päätöksiä, kestävä kehittyminen ja luontoarvot ovat monelta osin vain kirjoitettuna tavoitteena. Tehorakentaminen määrittää tarkastuslautakunnan mielipiteen mukaan hyvin pitkälti kunnan keskustojen rakentamista.

Tarkastuslautakunta suosittaa, että Kestävä kehitys ei saisi olla irrallinen asia, vaan se pitäisi kulkea läpi kaikessa kunnan toiminnassa. Mikäli palveluverkkoa uudistetaan nykyisellä aikataululla ja laajuudella, on resurssit saatettava vastaavalle tasolle. Vähähiilisyystavoitteiden toteuttamisessa, vähäpäästöisyyteen siirtymisessä ja ympäristöystävällisyyden kriteerien täyttämässä on kyseessä uudenlainen tarjouspyyntömalli, joka edellyttää mallien kehittämistä. Tällainen kehittäminen vaatii riittävästi aikaa ja resursseja. Asuin ympäristöjen suunnittelussa pitäisi huomioida enemmän luontoarvoja ja viihtyisyyttä. Julkisen liikenteen toimivuus on tärkeää kuntalaisten yhdenvertaisuuden kannalta, mitä tulee erityisesti sosiaali- ja terveyspalvelujen saavuttamiseen hyvinvointialueella. Julkisen liikenteen pitää olla toimiva myös kunnan sisällä tapahtuvaan liikkumiseen.

Kasvun ja ympäristön toimialue toteaa edelliseen, että kestävä kehittyminen ja luontoarvot eivät ole vain kirjoitettuja tavoitteita. Tuusulan kunnan ilmastojohtamisen toimintamalli muodostettiin vuosina 2021 - 2022. Lisäksi ilmasto-ohjelma toimenpiteineen oli laadinnassa koko valtuustokaudelle. Ilmasto-ohjelmaa toimenpiteineen ei ole vielä hyväksytty (elokuu 2023), ja tarkastuskertomus koskee vuotta 2022. Lisäksi toimintamallissa todettiin, että mallin mukainen toiminta aloitetaan vuoden 2023 aikana. Joenrannassa aloitettiin kokeilemaan vähähiilisen kunnallistekniikan suunnittelua vuonna 2022.

Kaiken kaikkiaan kasvun ja ympäristön toimialue on jalkauttamassa ilmasto-ohjelman luonnoksen 45 toimenpidettä koko valtuustokauden aikana.

Toimialue ei tunnista keskustojen rakentamisessa tehorakentamista. Valtuustokauden tavoite oli tiiviimpien keskusta-alueiden luominen, jotka mahdollistavat monipuolisemmat palvelut. Kasvun ja ympäristön toimialue noudatti tätä valtuuston tahtotilaa. Myös yleiskaava ohjasi tiivistyville keskusta-alueille (C) niihin soveltuvaa asumista sekä hallinto-, toimisto-, palvelu- ja liiketiloja. Myös valtuuston hyväksymässä asuntopoliittisessa ohjelmassa todettiin, että yhdyskuntarakennetta tiivistetään erityisesti palvelujen äärellä ja kestävästi liikkumisen vyöhykkeiden varrella: Mitä keskeisemmällä paikalla tulevat rakentamisalueet sijaitsevat, sitä tiiviimpää asuntorakentaminen niissä on.

5.1.7 Keinot strategian saavuttamiseksi

Valtuustokauden (2021–2025) tavoitteita toteuttamaan on määritelty lisäksi vuosittain tavoitteita ja toimenpiteitä vuosittain talousarvion laadinnan yhteydessä.

Strategiaperustan laadinnan yhteydessä määritettiin myös kolme strategista keinoa, joiden avulla strategian tavoitteet pyritään saavuttamaan; 1. digitalisaation hyödyntämisestä, 2. vaikuttamisesta ja yhteistyöstä (edunvalvonta) sekä 3. osaamisesta ja kyvykkyyksistä (henkilöstön hyvinvointi ja johtaminen).

1) Digitalisaation hyödyntäminen

Tiedolla johtamisen tueksi Tuusulan kunta on ottanut pilottikäyttöön Kuntamaiseman raportointimalli, joka sisältää talouteen ja kuntavertailuun liittyvää raportointia.

Tuusulan kunta pyrkii hyödyntämään ohjelmistorobotiikkaa ja automatisointia toimintojen suoraviivaistamiseksi ja tehostamiseksi.

Ohjelmistorobotiikkaa voidaan hyödyntää tekemään rutiininomaisia ja toistuvia tehtäviä tai pitkiä ja monimutkaisia prosesseja. Ohjelmistorobotiikan avulla pystytään vapauttamaan ihmisen työaikaa tuottavampaan ja mielekkäämpään työhön.

Tuusulan kunnan tilinpäätöksessä 2022 (s. 9) kerrotaan: "Tiedonohjaussuunnitelmien laadinta aloitettiin; toimii pohjana prosessien sähköistämiseksi. Talousarvio- ja tilinpäätösprosessin automatisoinnin tueksi otettiin käyttöön järjestelmä, minkä lisäksi robotiikalla onnistuttiin tuomaan hyötyjä yksittäisiin prosesseihin."

Tuusulan kunta on käynnistänyt sähköisen arkistoinnin ja asianhallinnan ratkaisun osalta uuden järjestelmäkokonaisuuden kilpailutukseen ja käyttöön ottoon tähtäävän projektin.

Tuusulan kunta on pyrkinyt kehittämään hyvin digitalisaation tuomia mahdollisuuksia esimerkiksi Tuusinfon palveluissa.

2) Vaikuttamisesta ja yhteistyöstä (edunvalvonta)

Edunvalvonta on tärkeä osa kunnan toimintaa. Lähtökohtaisesti voidaan ajatella, että kukaan toinen ei valvo oman kunnan etuja, jos kunta ja kuntapäätäjät itse eivät sitä tee.

Edunvalvontaa on tehtävä samanaikaisesti moneen suuntaan ja monella päätöksenteon tasolla.

Tuusulan kunnan tilinpäätöksessä 2022 sanotaan: "Vuonna 2022 laadittiin edunvalvontasuunnitelma (edunvalvontakortti) HSL:n osalta. Suunnitelmassa edellytetään kehittämistä suunnitelmamuotoon, kirjattujen tavoitteiden jatkojalostamista toimenpiteiksi sekä toteutusresursointia konkretisoimiseen." Lauseen perusteella voisi päätellä, että mitään suunnitelmaa tai konkretiaa ei ole, jos kerran suunnitelmakin pitää ensin saattaa suunnitelmamuotoon.

Sote-keskuksen saamisessa Tuusulaan (Hyrylä) edunvalvonnan voitaneen katsoa toimineen hyvin. Tuusulan on tärkeää valvoa, että sitä ei sivuuteta Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen päätöksenteossa. Tuusula ei ole K-U:n suurin kunta, mutta sijainniltaan keskeisin.

3) Osaamisesta ja kyvykkyyksistä (henkilöstön hyvinvointi ja johtaminen)

Tämä strategian toteutuksen keino käsitellään tämän arviointikertomuksen henkilöstöä käsittelevässä osiossa (5.4).

Arvioinnin johtopäätökset

- Tuusulan kunnan osalta edunvalvonta on toiminut joidenkin asioiden osalta onnistuneesti ja joidenkin asioiden osalta siinä olisi parannettavaa.
- Julkinen liikenne ei ole kokonaisuudessaan yksinkertainen asia sen heikon kannattavuuden vuoksi.

Tarkastuslautakunnan suositukset

- Digitalisaatiossa pitää muistaa huomioida myös ikäihmiset ja heidän tarpeensa sekä se, että ihmiset tarvitsevat myös kasvokkain kohtaamisia.
- Edunvalvontakortteja ja muita työkaluja edunvalvontaan pitäisi kehittää lisää, jotta edunvalvontaa pystyttäisiin tekemään systemaattisesti ja vaikuttavasti.
- Tarvittavat edunvalvontatoimenpiteet riippuvat asiasta ja tasosta, jossa edunvalvontaa tehdään. Yleisesti kuitenkin edunvalvontaa tehdessä Tuusulan kunnan kannattaa tehdä mahdollisimman valmiita ja toteuttamiskelpoisia ratkaisuehdotuksia. Tällöin niiden eteenpäin vieminen monesti helpottuu.
- Jos HSL osoittautuu liian kalliiksi ja reittivaihtoehdoiltaan heikoksi tai puutteelliseksi, niin Tuusulan kunnan pitäisi voida pohtia uudelleen muitakin vaihtoehtoja joukkoliikenteen toteuttamiseksi.

Kunnan johdon selvitys:

Tarkastuslautakunnan huomioida heikommassa asemassa olevien, erityisryhmien ja ikäihmisten sekä heidän tarpeidensa huomioimisesta kunnan palveluiden kehittämisessä ja digitalisaation edistämistyössä ovat keskeisiä. Digikoulutuksen, fyysisten asiointipisteiden ja tuetun asiointin tarjonnasta on huolehdittava myös tulevaisuudessa.

Vaikuttamisen ja yhteistyön strateginen keino-ohjelma otettiin käyttöön tällä valtuustokaudella. Ohjelman sekä sitä toteuttavien edunvalvontakorttien avulla on haluttu järkevittää kunnan edunvalvontatyötä. Kehittämistyö

edunvalvonnan vahvistamiseksi ja toimivien työkalujen löytämiseksi on jatkuva. Tämän myötä työn systemaattisuus ja vaikuttavuus kasvaa.

Yhteisten palvelujen selvitys:

Laki digitaalisten palveluiden tarjoamisesta määrää, että viranomaisen on tarjottava jokaiselle mahdollisuus toimittaa asiointitarpeeseensa liittyvät sähköiset viestit ja asiakirjat käyttäen digitaalisia palveluita. Lisäksi valtiovallan toimesta on jo pitkään pyritty ohjaamaan digitaalisten palveluiden ensisijaisuuteen julkisia palveluita tuottaessa. Tämä tausta huomioiden Tuusulan kunnassa digitalisaatiota edistetään kuitenkin käyttäjälähtöisesti niin, että palveluiden erilaiset käyttäjäryhmät huomioidaan osana palveluiden digitalisointia. Käyttäjälähtöisyydellä pyritään aktiivisesti varmistamaan, että tarvittavat palvelut ovat riittävällä tasolla saatavilla myös fyysisesti niin, että kunta pystyy palvelemaan asukkaitaan myös kasvokkaiset kohtaamiset mahdollistaen. Palveluiden rinnakkainen tuottaminen ja kehittäminen sekä fyysisesti että digitaalisesti vaatii kuitenkin resursseja, mikä on huomioitava mm. digitaalisten palveluiden kehittämisen takaisinmaksuajoissa ja tehokkuustavoitteissa.

Kasvun ja ympäristön selvitys:

5.2 Tuusulan kunnan talous

5.2.1 Yleistä

Tuusulan kunnan tilikauden tulos vuonna 2022 oli edellisvuoden tapaan hyvä ollen 6 milj. euroa ylijäämäinen.

Tuusulan työttömyysaste oli vuoden 2022 lopussa 6,9 % työvoimasta (2021: 7,7 %).

Tuusulan verotulot kasvoivat 217 miljoonaan (+7,6%) vuonna 2022. Tämä johtui pitkälti tuusulalaisten veronmaksajien verotettavien ansiotulojen kasvusta (+7,0%).

Tuusulan yhteisöveron tuotto kasvoi n. 1,1 milj. euroa vuoteen 2021 verrattuna. Myös kiinteistöverotulot kasvoivat (1,5 milj. eur) selvästi.

Tuusulan valtionosuudet vuonna 2022 olivat 36,4 milj. euroa. Tämäkin tulo ylitti talousarvion luvun miljoonalla eurolla. Valtionosuuksien lisäys johtui kuntien uusista tehtävistä ja lain muutoksista koskien mm. oppivelvollisuuden laajentamista.

Tilikauden 2022 tulokseen sisältyy valtion avustuksia koronakustannusten kattamiseen 19 milj. euroa

Tuusulan ulkoiset toimintamenot olivat 275,3 milj. euroa vuonna 2021. Toimintamenot kasvoivat 8,3% edelliseen vuoteen verrattuna. Eniten menoja nosti Keusoten maksuosuuden kasvu 12,8 prosentilla.

Suuri muutos, johon Tuusulan on täytynyt varautua jo vuonna 2022, on sosiaali- ja terveyspalveluiden sekä pelastustoimen tehtävien siirtyminen kunnilta hyvinvointialueille. Hyvinvointialueet aloittivat toimintansa vuoden 2023 alusta.

Tuusulan on varauduttava myös vuosien 2023-2027 palkkaohjelmaan, joka nostaa kuntatyöntekijöiden palkkoja noin 5,1%.

5.2.2 Investoinnit

Kunnan investoinnit olivat 57,7 milj. euroa, mikä on 44% edellisvuotta enemmän. Suunnitelman mukaiset poistot kasvoivat 1,3 milj. eurolla. Vuonna 2022 noin puolet investoinneista pystyttiin rahoittamaan tulorahoituksen turvin ja kassavarojakin oli käytettävänä 10,2 miljoonaa euroa. Vuonna 2022 tulorahoitusprosentti oli 46,1%, kun se vuotta aikaisemmin oli vielä 82,3% eli tulorahoituksen avulla pystyttiin rahoittamaan lähes kaikki investoinnit vuonna 2021. Vuonna 2022 enää alle puolet.

	TA 2022, meur	Toteuma TP 2022, meur	Tot-% TP 2022	Toteuma 2021, meur	Muutos (22/21), meur
Investoinnit	67,2	57,7	87,9	40,2	+17,5
Lainakanta		163,1		144,2	+18,9
Poistot		19,6		18,5	+1,1
Tulorahoituksella katettujen investointien osuus 2022, %		46,1%		82,3%	-36,2%

Tuusulan kunnan lainamäärä vuoden 2022 lopussa oli 163,1 miljoonaa euroa. Asukasta kohden laskettuna velkaa on 4039 euroa. Vuonna 2021 vastaava luku oli 3629 euroa.

5.2.3 Riskien hallinta

Riskien hallintaan on Tuusulan kunnassa kiinnitetty aikaisempaa enemmän huomiota. Venäjän hyökkäyssota Ukrainaa vastaan nosti turvallisuusasiat ja riskienhallinnan aivan uudelle tasolle Euroopassa ja Suomessa niin valtakuntien kuin kuntienkin tasolla tarkasteltuna.

Riskienhallinnassa yksi oleellinen elementti on ennakoitavuus. Kun mahdolliset riskit osataan ennakoida, niin niiden toteutuminen pystytään todennäköisemmin myös estämään tai niiden vaikutusta pystytään loiventamaan.

Kuntaan kohdistuvat riskit jaotellaan strategisiin, taloudellisiin, toiminnallisiin ja vahinkoriskeihin.

Arvioinnin johtopäätökset

- Yleinen ja oman alueen taloudellinen kehitys kuvataan Tuusulan kunnan tilinpäätöksessä 2022 hyvin ja oleellisin osin, jotta yleisen taloudellisen kehityksen vaikutus kunnan omaan talouteen pystytään huomioimaan.

- Tuusula on valinnut kasvun strategian. Se on toteutunut ainakin asukasmäärän kasvulla mitattuna.
- Tuusulan kunnan verotulot ovat ylittäneet talousarvion mukaiset luvut monin paikoin. Varovaisuuden periaatetta on noudatettu.
- Tuusulan investoinnit ja niiden tarvittavat lainamäärät ovat suuret. Vuonna 2022 Tuusula otti investointeja varten lisää lainaa 18,9 milj. euroa.
- Hyvinvointialueet aloittivat toimintansa vuoden 2023 alusta.
- Tuusulan kunnan riskien hallinta on hyvällä tasolla.

Tarkastuslautakunnan suositukset

- Tuusulan kunta on pyrkinyt hyvin suojautumaan lainakulujen nousulta. Erityisesti lainamäärän kasvun ja korkojen nousun vuoksi lainakulujen merkittävään nousuun on kuitenkin varauduttava tulevina vuosina.
- Kunnan on pystyttävä ennakoimaan Investointien suuren määrän vaikutuksia korkotason noustessa ja rakennuskustannusten kallistuessa.
- On tärkeää, että Tuusulan kunta seuraa tarkasti, miten hyvinvointialueiden rahoitus vaikuttaa valtion kuntaosuuksiin ja erityisesti Tuusulan osuuksiin. Tuusulan kunnan pitää pystyä ennakoimaan valtionosuuksien määriä ja tarvittaessa esittää niihin oikaisupyynnöitä.
- Kasvustrategian vaaranpaikat pitää tunnistaa etukäteen. Vuoden 2022 loppupuolella valtionosuuksia arvioitaessa näytti siltä, että tulevat valtionosuudet suosivat ikääntynyttä ja sairastavaa väestöä. Siksi kasvukuntien ja nuoremman väestön kuntien (kuten Tuusulan) on pidettävä huoli, että kunnille jäävien tehtävien, kuten kasvatukseen ja koulutukseen, myönnetään riittävästi rahoitusta valtion toimesta.
- Riskien osalta erityisesti erilaisiin kyberhyökkäyksiin; tietotekniisiin ja tietojärjestelmiin kohdistuviin hyökkäyksiin on syytä varautua nykytilanteessa erityisen hyvin.

Yhteisten palvelujen selvitys:

Kunta on suojannut vuonna 2022 koko lainasalkkunsaa kiinteäkorkoisilla pitkäaikaisilla lainajärjestelyillä sekä 40 milj. euron korkojohdannaisilla, jotka kohdistuvat vuosien 2023-2024 aikana nostettaviin uusiin luottoihin. Lainasalkun rakennetta ja tulevia suojausarvioita arvioidaan markkinatilanteen kehityksen mukaan.

Kunta on arvioinut ja tehnyt laskelmia vuosien 2020-2022 aikana sote-uudistuksen siirtolaskelmien vaikutuksista kunnan tuleviin valtionosuuksiin. Lopulliset VM:n siirtolaskelmat ja näiden pohjalta määräytyvät valtionosuudet saadaan kunnan käyttöön marraskuussa 2023. Kunta ja tarkistaa valtionosuuspäätökset ja vie ne edelleen kunnanhallituksen hyväksyttäväksi.

Varautumissuunnitelmia päivitetään säännöllisesti ja myös yhteistyössä tärkeimpien palvelutuottajien kanssa. Teknisiä suojausmenetelmiä kehitetään jatkuvasti ja tarvittavat lisäresurssit on varmistettu sopimuksin mahdollisten häiriötilanteiden varalle. Henkilöstön tietoisuutta kyberriskeistä pidetään yllä säännöllisellä tiedottamisella ja kouluttamisella. Kyberturvallisuus huomioidaan kaikissa IT-järjestelmähankinnoissa koko järjestelmän elinkaaren ajan, hankinnasta aina järjestelmän alasajoon saakka.

5.3 Tuusulan kunnan kasvu

5.3.1 Yleistä

Hitaan kasvun vuosikymmenen jälkeen Tuusulan asukasmäärä on kasvanut kahtena viime vuotena voimakkaasti; Suomen kärkikuntien joukossa.

Tuusulan asukasluku ylitti 40 000 asukkaan rajan vuoden 2022 aikana. Tuusulan asukasmäärä lisääntyi noin 650 henkilöllä edelliseen vuoteen verrattuna (+1,7%). Vuotta aiemmin vuoden 2021 aikana väestönmäärän kasvu oli noin 940 henkeä eli 2,36 prosenttia. Vuoden 2023 alun asukasmäärän kasvu ennakoi todennäköisesti vuoden 2022 asukasmäärän kasvun lukemia.

Tuusulan vuonna 2021 solmitun pormestariohjelman mukaan: "Tavoittelemme 0,75% vuosittaista väestönkasvua ja MAL-sopimuksen mukaista asuntotuotantotavoitetta. Tavoitteeseen pyritään monimuotoisella kaavoituksella ja asuntotuotannolla koko Tuusulassa sekä panostamalla veto- ja pitovoimatekijöihin: hyvät palvelut, varhaiskasvatus, koulutus, turvallisuus, ympäristö ja toimiva liikenne."

Kuntatutkija Timo Aron, Tuusulallekin selvityksiä tehneen, mukaan "noin 0,5–1 prosentin kasvu olisi optimi. Jos mennään yli yhden tai kahden prosentin, alkaa tulla negatiivisia vaikutuksia, jollei kasvuun varauduta perusteellisesti".



Kolmatta vuotta jatkuvan voimakkaan kasvun taustalla on eteläisen Tuusulan, Hyrylän alueen kerrostalovaltainen asemakaavoitus. Kerrostalot sijoittuvat etenkin Rykmentinpuiston alueelle.

5.3.2 Asuntotuotanto vuonna 2022 (2021)

Vuonna 2021 Tuusulassa valmistui 902 (558) asuntoa, joista valtaosa noin 852 (520) asuntoa eteläiseen Tuusulaan, Jokelaan 36 (19), Kellokoskelle 14 (10). Valmistuneista asunnoista kerrostaloissa oli 652 eli 72% (366 eli 66%), pientaloja 169 eli 19% (128 eli 23%) ja rivitaloasuntoja 77 eli 9% (63 eli 11%). Valmistuneiden kerrostaloasuntojen keskimääräinen pinta-ala on noin 42 (45) m² ja kerrostaloissa pienasunnot 1-2 huonetta + kt olivat enemmistönä. Pienasuntoja 1-2 h+kt oli 559 eli 62% (303 ja 54%) valmistuneista asunnoista. Omistusasuntoja valmistuneista asunnoista 425 eli 47% (140 eli 26%), asumisoikeusasuntoja 58 eli 6% (40 eli 7%) loppujen noin 477 eli 53% (370 eli 67%) ollessa erityyppisiä vuokra-asuntoja (valtion tukemia tai vapaarahoitteisia).

Vuoden 2022 aikana on myönnetty rakennuslupa 1.003 asunnolle (v 2021 697 asunnolle), joista kerrostaloasunnoille 787 kpl, omakotitaloille 165 kpl ja rivitalo/ketjutaloille 50 kpl. Näiden lukujen perusteella voidaan arvioida vuonna 2023 valmistuvan vähintään sama määrä asuntoja kuin vuonna 2022.

Tuusulan kunnan väestön kasvu on ollut ennen vuotta 2021 vaatimatonta ja poikennut niin Tilastokeskuksen kasvuennusteista kuin kunnan omista ennusteista.

Arvioinnin johtopäätökset

- Kunnan talousarvio 2022 perustui 0,75 prosentin väestökasvuun, lopullinen toteutuma on vuodelle 2022 ollut 1,67 %.
- Kasvusta suurin osa on suuntautunut eteläiseen Tuusulaan.
- Voimakas asukasmäärän kasvu jatkuu vuoden 2023 aikana.
- Asukaskasvussa suurina ryhminä ovat lapsiperheet pk-seudulta, joiden houkuttelu Tuusulaan on ollut kunnan tavoitteena.
- Tuusulasta poismuuttavia ovat eniten ikääntyvät pariskunnat - usein radanvarsikuntiin.

Tarkastuslautakunnan suositukset

- Kasvun ollessa näin suurta kasvu heijastuu kunnallisten palveluiden riittävyyteen ja siksi palvelutarpeen ennakointi on keskeisessä roolissa kestävän taloudenpidon kannalta.
- Palveluiden riittävyyden kannalta kunnan on analysoitava muuttajia entistä tarkemmin muuttoliiketutkimuksen avulla, jossa muuttoprofiilit ja muuttokohteet (eteläinen Tuusula, Jokela, Kellokoski) huomioidaan.
- Kunnan on arvioitava nyt toteutuneen, 2-3 kertaisen kasvun määrää pormestariohjelmassa tavoiteltuun 0,75 prosentin kasvuun syitä ja sitä, onko näin suuri kasvu kestävän kasvun ja taloudenpidon kannalta järkevää.
- Tulevaisuuden kasvua ei voida ennustaa varmuudella ja siksi kunnan eri kasvuskenaarioiden analysointi on tärkeää jatkossakin.

Kunnan johdon ja yhteisten palveluiden selvitys:

Kunta tekee vuosittain väestösuunnitteen, jonka yhteydessä muodostetaan ja arvioidaan aina myös vaihtoehtoisia väestökehityksen skenaarioita. Valitulla suunnitteella pyritään muodostamaan tarkin mahdollinen ennuste tulevasta kehityksestä. Oletamat nojautuvat aiempaan kunnan kehitykseen sekä tavoitteelliseen arvioon kunnan tulevasta vetovoiman kehityksestä. Tavoiteltu vahva kehitys on yhtenevä kunnan kasvuun tähtäävän strategian kanssa. Väestösuunnite ei täysin onnistunut ennustamaan vuonna 2022 toteutunutta positiivista kehitystä. Muuttoliikkeen volyymin muutokset ja jaksolliset vaihtelut tekevät väestökehityksen vuositason ennustamisen haasteelliseksi.

Väestönkasvun vaikutuksista kunnan tulopohjaan on kehitetty ennakoivaa analytiikkatyökalua. Palvelutuotannon osalta tehdään myös jatkuvaa suunnittelua. Toteutunutta kunnan kasvuun seurataan ja pyritään varautumaan palvelutarpeen muutoksiin esimerkiksi palveluverkkoratkaisujen suunnittelussa. Väestösuunnitteen laatimistapaa ja prosessia kunnassa kehitetään jatkuvasti ja vuonna 2023 suunnitteleprosessi päätettiin toteuttaa uuden palveluntuottajan toimesta.

Kasvun ja ympäristön toimialueen selvitys:

Tarkastuskertomuksessa todetaan, että asuntotuotannossa Tuusulan tavoitteet pientalovaltaisempaan asuntotuotantoon eivät ole toteutuneet.

Valtuustokauden tavoite oli, että tarjoamme monipuolisia asumisen mahdollisuuksia varmistamalla tonttitarjonnan ja erilaiset asumismuodot.

Sinänsä toimialue toteaa, että tavoite asuntotuotannon talotyyppien monimuotoisuudesta toteutui.

- Tuusulan asuntokannasta omakotitaloja ja paritaloja on 52 % (vuosi 2022, Tilastokeskus)
- Pientaloilla tarkoitetaan yleensä kuitenkin omakotitaloja, paritaloja ja rivitaloja. Näitä Tuusulan asuntokannasta on 66 % (vuosi 2022, Tilastokeskus)
- Yhtenäkkään muuna vuonna ajanjaksolla 2008-2022 ei ole valmistunut yhtä paljon omakotitaloja kuin vuonna 2022 (164 omakotitaloa)
- Yksityisten luovuttamien pientalo- ja omakotitalotonttien ohella Häriskiven alueen ensimmäiset omakotitalotontit tulivat haettaviksi, Lahelanpelto II:n lähes kaikki omakotitalotontit luovutettiin ja Pellavamäen kunnallistekniikkaa suunniteltiin
- Pien- ja asuintalojen olevaa kaavavarantoa kunnan omistuksessa (AP ja A) oli Hyrylässä noin 112 358 k-m² ja erillispientalojen AO- kaavavarantoa noin 31 046 k-m². Vastaavaa kaavavarantoa oli Jokelassa noin 41 195 k-m² ja noin 17 630 k-m² sekä Kellokoskella noin 20 776 km² ja noin 2810 k-m²
- Usein maanomistajat ovat yksityisiä. Kunta ei voi määrätä, millä aikataululla yksityisten maanomistuksessa oleva pientalokaavavaranto toteutuu. Yksityisessä omistuksessa olevaa AP-, A- ja AO-kaavavarantoa oli lisäksi, esimerkiksi Hyrylässä noin 90 714 k-m² ja noin 12782 k-m²
- Vuonna 2022 omakotitonttitarjontaa oli jokaisessa kuntakeskuksessa
- Kaavoitussuunnitelman 2022-25 ja Kaavoituksen työohjelman 2022 mukaisesti pientaloalueiden asemakaavoja valmisteltiin seuraavasti: Joenranta (Kellokoski), Vanutehda (Jokela), Mattila II, Jussilantie 13, Puistokylä (Hyrylä) sekä valmisteltiin Lahelanpellon yleissuunnitelmaa, joka edesauttaa alueen asemakaavoitusta.
- Puistokylän asemakaavan laadinta oli myös käynnissä valtuuston hyväksymän kaavoitussuunnitelman kirjausten perusteella (Puustellinmetsän eteläpuolelle sijoittuvalla kunnan omistamalle alueelle suunnitellaan monipuolista asuinalueita, jonka sekoitettu rakenne vaihtelee kerrostaloista kytettyihin pientaloihin ja erillispientaloihin)

Arviointikertomuksessa eritellen asuntotuotannon huoneistojakaumaa vuodelta 2022 seuraavasti: Valtaosa vuonna 2022 valmistuneista asunnoista on kerrostaloasuntoja, joiden keskipinta-ala on noin 44 m² yksiöiden ja

kaksioiden dominoidessa tuotantoa. Asuntotuotannosta suurin osa on vuokra-asuntoja kerrostaloissa painottuen Hyrylään.

Kasvun ja ympäristön toimialue toteaa, että asuntopoliittinen ohjelma astui voimaan 1.1.2023 alkaen. Vuonna 2023 voimaan tulleen ohjelman toteumaa vuodelta 2022 ei ole taannehtivasti mielekästä tarkastella huoneistojakauman osalta.

Vaikka pieniäkin asuntoja tuli aiempaa enemmän vielä v. 2022, oli Tuusulassa isojen asuntojen osuus huoneistokannasta edelleen huomattava. Noin 66 % kunnan talokannasta oli yhä pientaloissa eli perheasunnoissa. Pienemmillekin asunnoille oli Tuusulan asuntopoliittisen ohjelman mukaisesti myös tarpeensa ja asukkaansa. Yksinasuvia on Tuusulassa eniten. Yksinasuvan ja ikäihmisen tarpeet painottuvat yleensä pienempiin asuntoihin. Nuoren, ensiasunnon etsijän ja nuoren perheenkin oli mahdollista muuttaa Tuusulaan pieneen, kohtuuhintaiseen nk. landing-asuntoon: asukkaan on helppo jatkaa eteenpäin asumisen polulla.

5.3.3 Asuntopoliittinen ohjelma 2030

Tuusula sai ensimmäisen asuntopoliittisen ohjelmansa vuoden 2022 lopulla. Sitä aletaan soveltaa vuoden 2023 alusta. Ohjelma on työväline asuntopoliittisessa ohjauksessa ja asuntorakentamisen suunnittelussa. Asuntopoliittisen ohjelman tarkastelujänne on vuoteen 2030.

Ohjelman keskeisiä teemoja ovat mm. laadukas ja monipuolinen asuntotuotanto, asumisen ilmastotavoitteet ja asukkaiden ikääntymisen tuomat haasteet.

Ohjelman on hyväksynyt Tuusulan valtuusto ja se tarkistetaan valtuustokausittain. Ohjelman toteutumista seurataan vuosittain.

Asuntopoliittinen ohjelma ohjaa asuntotuotantoa.

Asuntopoliittisessa ohjelmassa asuntotuotantoa ohjataan entistä tarkemmin. Vähintään 50 % on toteutettava vapaarahotteisina omistusasuntoina. Yksiöitä saa olla enintään 30 % asunnoista ja kolmioita tai tätä isompia asuntoja tulee olla vähintään 30 % asunnoista. Kolmioiden ja niitä isompien asuntojen keskipinta-ala tulee olla vähintään 70 huoneistoneliometriä.

Hallintamuotoja, huoneistojakaamaa, ja -kokoja ohjataan ensisijaisesti tontinluovutusehdoissa ja maankäyttösopimuksissa, tapauskohtaisesti ohjausta voidaan tehdä myös hankekaavoissa. Asuntojen huoneistojakaamaa, -kokoja ja hallintamuotoja ohjataan Etelä-Tuusulan keskusta-alueella ja Rykmentinpuistossa. Ohjaus ei koske muita alueita Tuusulassa.

Kunnan kyky ohjata asuntotuotantoa voi perustua omaan maanomistukseen, jolloin voidaan tontinluovutusehdoin määrittellä niin asuntojen keskipinta-aloja, asuntotyyppejä kuin hallintamuotojakin. Yksityisen maalla, voimassa olevien asemakaavojen alueella kunnan kyky ohjauksikykyyn on heikko. Mikäli rakennusjärjestyksessä tai voimassa olevassa asemakaavassa ei ole määräyksiä, niin käytännössä kunnalla ei ole ohjauksikykyä. Pelkkä asuntopoliittinen ohjelma ilman todellisia työkaluja ei auta.

Suurin osa Hyrylän alueella olevasta lainvoimaisesta asuntorakentamisen kaavoituksesta sijaitsee Rykmentinpuiston alueella, jossa valtaosa sijaitsee Senaatti Kiinteistöjen omistamana.

Toisaalta tasapainoisen asuntotuotannon, monipuolisen asuntohallintamuotojen tavoitteet ovat epäonnistuneet Tuusulan kunnan taloudelleen asettamien maanmyyntitulotavoitteiden takia. Tuusula ei myöskään Hyrylän keskustan osalta ole kovinkaan kiinnostava vapaarahoitteisen kerrostalorakentamisen kohteena. Kun näin on, niin erilaiset vapaarahoitteiset asuntorahastot ovat olleet potentiaali rakennusmaan ostaja. Näin on tapahtunut Puustellinmetsän asuntomessujen 2020 viereisellä kerrostalokorttelialueella. Alueelle on valmistunut/valmistumassa noin 800 kerrostaloasuntoa, joista runsaat 600 on vuokra-asuntoja, näistä vain 150 kohtuuhintaisia ARA-vuokra-asuntoja loppujen ollessa keskipinta-alaltaan noin 10 h-m² pienempiä vuokra-asuntoja.

Arvioinnin johtopäätökset

- Suuri vuokra-asuntojen keskittyminen yhdelle alueelle, mukana myös aiemmin valmistuneet kerrostalot Rykmentin puistotien varrella, aiheuttavat mahdollisen riskin segregatiosta. Merkkejä tästä alueella on tullut jo niin Tuusulan kunnan yhteisötiimin, viranomaisten kuin Keusoten viranhaltijoiden tiedoista.

Tarkastuslautakunnan suositukset

- Kunnan on otettava asuntopoliittisessa ohjelmassa mainittuja keinoja asuntotuotannon ohjaamiseksi juridisesti pitävällä tavalla. Poliittinen ohjelma ilman juridisesti sitovia keinoja ei mahdollista asuntotuotannon ohjaamista kestäväällä tavalla siten, että asuinalueilla on niin hallintomuodoiltaan kuin asuntotyypeiltään monipuolinen tuotanto ja että rakennettavat asunnot ovat riittävän kokoisia asukkailleen.

Kasvun ja ympäristön selvitys:

Kasvun ja ympäristön toimialue toteaa, että asuntopoliittinen ohjelma astui voimaan 1.1.2023 alkaen. Vuonna 2023 voimaan tulleen ohjelman toteumaa vuodelta 2022 ei taannehtivasti ole mielekästä arvioida.

5.4 Tuusulan kunnan henkilöstöpalvelut

Henkilöstöpalvelut kattavat henkilöstöpalvelut, maahanmuutto- ja työllisyyspalvelut, ohjaamopalvelut sekä turvallisuuspalvelut.

Henkilöstö on organisaation tärkein voimavara ja siksi sen hyvinvointiin kannattaa panostaa.

Strategian Osaaminen ja kyvykkyydet -ohjelman tavoitteet ohjasivat henkilöstöpalveluiden toimintaa vuonna 2022.

Osaamisen hallintajärjestelmä eTaika otettiin käyttöön helpottamaan tiedon koontia ja raportointia. eTaika antaa työkaluja osaamisen hallintaan ja johtamiseen organisaation strategisten tavoitteiden mukaisesti. eTaikassa voidaan hallinnoida osaamisen lisäksi kehityskeskusteluja ja koulutuksia.

Työntajakuva pyrittiin kehittämään markkinointivideoiden avulla.

Työhyvinvointia seurataan pulssikyselyllä. Pulssikyselyä ja sen tuloksia on käsitelty melko laajasti vuoden 2021 arviointikertomuksessa.

Ukrainan sota vaikutti työllistävästi maahanmuutto- ja työllisyyspalveluja vuonna 2022. Kunta käynnisti heinäkuussa 2022 yhteistyön Kotokunta Oy:n kanssa. Kotokunta Oy on asuntopohjainen vastaanottokeskuspalveluiden tuottaja.

Ohjaamopalveluissa kehitettiin talous- ja velkaneuvonnan osaamista. Ohjaamon psykologin tehtävä vakinaistettiin ja asumisneuvoja aloitti. Vuoden 2022 lopulla Ohjaamo-yksikkö jaettiin kolmeen tiimiin; etsivä nuorisotyö, nuorten starttipaja sekä ohjaamo. Ohjaamopalveluiden nimi vaihdettiin nuorten aikuisten palveluiksi.

Arvioinnin johtopäätökset

- Tuusulan kunta on pyrkinyt kehittämään henkilöstöpalvelujaan monella eri osa-alueella vuoden 2022 aikana.
- Erilaiset tietojärjestelmät ja -ohjelmat, jotka auttavat tiedon keräämistä, analysointia ja raportointia ovat hyödyllisiä, kunhan vain varmistetaan, että kaikki tarvittavat tahot osaavat niitä käyttää ja hyödyntää optimaalisesti. Lisätyötä tai ylimääräistä raportointia niillä ei ole tarkoitus saada aikaiseksi.

Tarkastuslautakunnan suositukset

- Henkilöstöön kannattaa panostaa jatkossakin.
- Kun jotain uudistetaan tai muutetaan; esim. otetaan jokin uusi järjestelmä käyttöön, niin on tärkeää kysyä siitä myös käyttäjien käyttökokemuksia.

Yhteisten palvelujen selvitys:

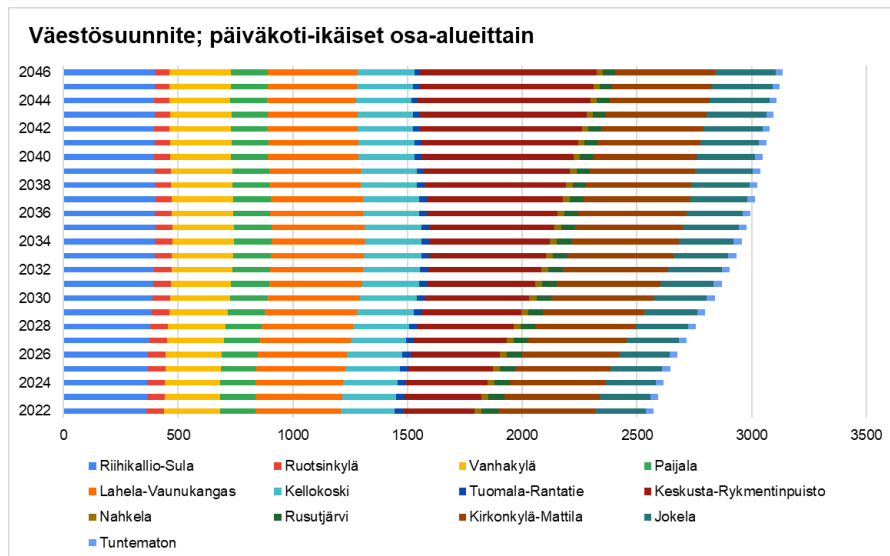
Osaamisen hallinnan järjestelmän TuusOsaan -käyttöönoton suunnitteluvaiheessa järjestettiin esihenkilöille ja tuleville pääkäyttäjille työpajoja, joissa kartoitettiin tarpeita ja saatiin kokemuksia järjestelmän käyttöönottoa varten. Koko henkilöstölle on tiedotettu järjestelmän ominaisuuksista sekä järjestetty koulutuksia ja tarpeen mukaan henkilökohtaista perehdytystä. Käyttöönoton jälkeen järjestetään palautteenantotilaisuus, jonka perusteella voidaan järjestelmää jatkokehittää edelleen sekä kerätä kokemuksia tulevien järjestelmien käyttöönottoprosessien kehittämiseksi. Järjestelmän myötä on mahdollista sähköistää monia henkilöstöhallinnon prosesseja ja lomakkeita. Järjestelmän raportointimahdollisuudet helpottavat raportointia vähentämällä olennaisesti käsin koostettavaa raportointia.

6 Arvioinnin vuosittaiset painopistealueet

6.1 Palveluverkkouudistus

Palveluverkkouudistus on vuonna 2018 hyväksytty ohjelma, jonka tavoitteena on uudistaa kunnan päiväkoti- ja koulurakennuspuhjaua. Uudistuksen syitä ovat mm. laajalle levinneet sisäilmaongelmat sekä rakennusten tekninen vanheneminen. Suunnitelman keskiössä ovat suuret koulukeskukset tai kampukset, joihin oppilaat keskitetään useasta pienemmästä, sittemmin suljettavasta, koulusta. Rakentaminen alkoi vuoden 2020 lopulla ja ensimmäiset uudet tilat otettiin käyttöön syksyllä 2022.

Mikäli ennusteet pitävät paikkansa, palveluverkkouudistuksesta huolimatta kysyntä tulee ylittämään tarjotut tilat ainakin varhaiskasvatuksen osalta hyvinkin nopeasti olettaen, että käyttöaste pysyy samana tai suurenee (vuonna 2022 0-2 vuotiaiden osalta käyttöaste oli 55% ja 3-6 vuotiaiden osalta 92%). Etenkin Hyrylän alueella ennustettu väestönkasvu on nopeaa, eivätkä nykyiset suunnitelmat riitä kattamaan ennusteen mukaista kasvua.

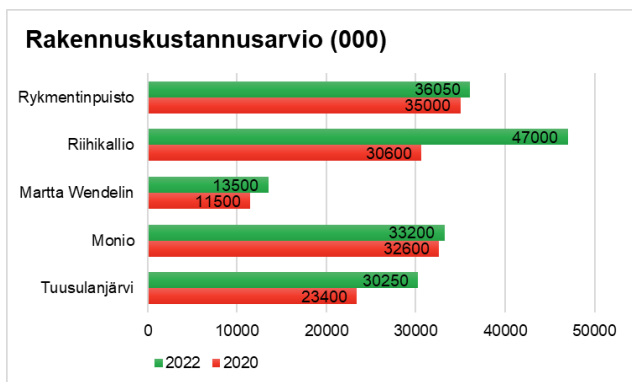


Ylläoleva kaavio perustuu kunnan väestösuunnitteen hybridi D-malliin, jota käytetään palveluverkkosuunnittelun perustana.

Lapsimäärät kohteittain		päiväkoti + esiopetus	1.-9. luokat	lukio
Tuusulanjärven kampus	639	239	400	0
Monio	500	0	0	500
Martta Wendelin päiväkoti	210	210	0	0
Riihikallion kampus	863	21	842	0
Rykmentinpuiston monitoimitalo	974	38	936	0
Lahelan monitoimitalo	1098	204	894	0
Peltokaaren päiväkoti	126	126	0	0

Palveluverkkouudistus on paitsi yli budjetin myös monelta osin aikataulusta jäljessä. Ukrainan sota ja koronapandemia ovat molemmat osaltaan vaikuttaneet niin raaka-aineiden hintojen nousuun kuin henkilökunnan saatavuteen. Näiden force majeure - tekijöiden lisäksi on myös muita, sisäisiä syitä, palveluverkkouudistuksen viivästyksille. Esimerkkinä mainittakoon Lahelan kampus, jonka sijainti on edelleen epäselvä, sillä päätös sijainnista tehtiin ennen asianmukaisia tarkastuksia. Riihikallion ja Rykmentinpuiston urakoiden kustannusten arvioinnista on luovuttu viimeisimmässä suunnitelmassa. Tämä lienee perusteltua epävarman tilanteen vuoksi, mutta kuntalaisille olisi hyvä antaa jonkinlainen kuva projektien laajuudesta.

Alla olevassa kaaviossa on käytetty viimeisimpiä saatavilla olevia arvioita. Lahelan kampukselle ei ole päivitettyä kustannusarviota sitten alkuperäisen, joten se on jätetty vertailusta pois.



Tuusulan kunta selvittää mahdollisuutta sitoa maksuerät rakennuskustannusindeksiin ainakin Riihikallion urakan kohdalla. Tämän onnistuessa yleinen kustannusten heilahtelu vaikuttaisi myös urakan hintaan, paitsi noustessaan, myös ollessaan laskusuuntainen. Vaikka ennustettavuus kärsisi, olisi indeksiin sitomisen todennäköinen vaikutus kokonaiskustannuksen kannalta kunnalle suotuisa.

Kommentoinut [1]: Mun ymmärrys on, että niin Riha kuin Rykmentinpuisto valmistuu samaan aikaan. Voin olla väärässäkin.

Kommentoinut [2]: jussi kysyy

Alkuperäinen aikataulu keskeisille hankkeille	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	
Kirkonkylän kampus									
Monio									
Martta Wendelin päiväkoti									
Riihikallion kampus									
Rykmentinpuiston monitoimitalo									
Lahelan monitoimitalo									
Päivitetty aikataulu keskeisille hankkeille	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Tuusulanjärven kampus									
Monio									
Martta Wendelin päiväkoti									
Riihikallion kampus									
Rykmentinpuiston monitoimitalo									
Lahelan monitoimitalo									

Huom. Riihikallion kampuksen uudisrakennus valmistuu vuonna 2025. Vanhan koulun purku sekä lähiliikuntapihan ja liikuntasalin julkisivujen peruskorjaus valmistuvat 2026. Toiminnan aloitus: Uudisrakennus valmistuu elokuussa 2025 ja kokonaisuus pihoineen on valmis elokuussa 2026.

Jokelan koulukeskuksen käsittely on siirretty ennakkovaikutusten arvioinnin jälkeen vuoteen 2025. Myös Peltokaaren päiväkoti Jokelassa otetaan käyttöön, mikäli suunnitelmat pitävät paikkansa, vasta vuonna 2025. Kuitenkin palveluverkkosuunnitelmassa mainitaan päiväkoti-ikäisten lasten määrän kasvun ja samalla perhepäivähoitajien vähenemisen keskittyvän Jokelaan lisäksi korostetaan keskitetyn perusopetusyksikön puutetta hankalana kaavoituksen ja muun suunnittelun kannalta. Nämä seikat huomioon ottaen voisi ajatella Jokelan tilanteen olevan kohtalaisen akuutti.

Mikkolan ja Hyökkälän koulut jäävät palveluverkkouudistuksen myötä tyhjilleen eikä näiden kiinteistöjen jatkokäyttöä ei ole vielä selvitetty. Tarkastuslautakunta toteaa, että jatkokäyttökysymykset, aivan kuten suunnittelun sijainnin sopivuuskin, tulisi käsitellä osana kokonaissuunnitelmaa jo ennen varsinaisen työn aloittamista.

Uudistuksen ulkopuolelle jääneitä, vähintäänkin peruskorjausta vaativia kohteita ovat mm. Tuusulan pääkirjasto ja terveyskeskus Hyrylässä. Terveyskeskuksen osalta ratkaisu on uusi hyvinvointialueen perhekeskus terveyskeskustiloineen, jonka sijainti on Rykmentinpuiston puolella. Perhekeskus on saanut valtiovarainministeriötä hyväksynnän 60 milj. euron investoinnille. Lisäksi suunnitelmassa on uimahallin laajennus maauimaloineen, jonka, kuten muidenkin liikuntapaikkojen, kehitys on jäänyt taka-alalle resurssien ollessa sidottuina palveluverkkouudistukseen. Vaikka mainitut projektit eivät nykyiseen palveluverkko-ohjelmaan sisälly, olisi toivottavaa tiedottaa kuntalaisille tavoiteaikatauluista kaikkien laajojen uudistusten suhteen.

Päivitetty vajaakäyttöisten kiinteistöjen realisointisuunnitelma hyväksyttiin valtuustossa 12.12.2022. Investointien määrää arvioidaan vuosittain.

Arvioinnin johtopäätökset

- Palveluverkkouudistus lähti hyvin vauhtiin, mutta jäi ensimmäisten projektien jälkeen uudistuksen aikataulua on viivästyttänyt kasvaneet kustannukset, suunnittelussa olleet viiveet laajuuden, oppilasmäärien ja nousseiden kustannusten vuoksi.
- Kuntalaisille ei tiedoteta haasteista ohjelman edistymisessä ja vain positiiviset asiat nostetaan esille.
- Suunnitteluvaiheessa on jätetty keskeisiä seikkoja huomioimatta, kuten palveluverkosta poistuvien tilojen jatkokäyttö ja Lahelan kampuksen sijainti, ja tämä on osaltaan vaikuttanut viivästyksiin sekä budjetin ylityksiin.

Tarkastuslautakunnan suositukset

- Viestintää ja avoimuutta myös palveluverkko-ohjelman osalta tulisi parantaa; etenkin viivästysten osalta.
- Ohjelman päivitys olisi paikallaan nyt kun näyttää, että väestönkasvu on ennustettua nopeampaa.
- Palveluverkkouudistuksen myötä ilman tällä hetkellä suunniteltua käyttöä jäävien Hyökkälän ja Mikkolan koulun tulevan käytön vaihtoehtojen selvittäminen on aloitettava ja ne on lisättävä esimerkiksi vajaakäyttöisten kiinteistöjen realisointisuunnitelmaan.

Varhaiskasvatuksen ja oppimisen selvitys:

Palveluverkko-ohjelma etenee, kohteita on toteutuksessa ja vielä myöskin edessä. Sivistyksen toimialueen resurssien kohdentamista palveluverkkotyöhön on suunniteltu ja suunnitellaan tulevaisuudessakin tarkasti. Sivistyksen toimialueelle ei ole missään vaiheessa osoitettu lisäresurssia palveluverkko-ohjelman koordinointiin. Nämä on tehty osana normaalia virkatyötä.

Lisäksi on huomattava, että kasvatus- ja sivistyslautakunnan alaisia resursseja ei niinkään kohdenneta liikuntapaikkarakentamiseen. Liikuntapaikkarakentamisen asiat ovat enemmän teknisen lautakunnan asioita toteuttamisen suhteen ja kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnan asioita tarpeiden määrittämisen suhteen.

Kunnan johdon selvitys

Palveluverkon viestinnässä noudatetaan viestintäsuunnitelmaa. Viestinnässä hyödynnetään keskeiset merkkipaalat (esimerkiksi rakentamisen aloittaminen, peruskiven muuraus, harjannostajaiset, avoimet ovet ja avajaiset). Suuremmista muutoksista viestitään sen mukaan, kun valtuusto tekee muutoksia koskevia päätöksiä, ja esimerkiksi kriisitilanteissa (mm. tulipalot ja muut odottamattomat tilanteet) viestitään tarvittaessa kunnan kriisiviestintäohjeen mukaisesti. Palveluverkkoon liittyvää viestintää tehdään viestintäsuunnitelmassa linjattujen periaatteiden mukaisesti, ja yksi näistä periaatteista on monikanavaisuus. Palveluverkon rakentamisen etenemiseen liittyvät tiedotteet löytyvät esimerkiksi kootusti osoitteesta www.tuusula.fi/palveluverkko. Kohteiden viestintää tapahtuu myös esimerkiksi suoraan huoltajille.

Hyökkälän ja Mikkolan koulujen jatkokäyttöä ja vaihtoehtoja kiinteistöjen kehittämiseksi selvitetään.

6.2 Hyvinvointialueuudistus

6.2.1 Yleistä

Suomen väestö on vanhentunut ja työikäisten määrä laskenut. Tähän haasteeseen Suomen valtio on yrittänyt vastata viemällä läpi hyvinvointialueuudistuksen.

Hyvinvointialueet aloittivat toimintansa 1.1.2023. Hyvinvointialuevalmistelu vietiin loppuun väliaikaisen Vate - valmistelutoimielimen kanssa.

Vuoden 2022 aikana luotiin hyvinvointialueiden hallinnot, tehtiin henkilöstösiirrot ja tietojärjestelmien muutokset.

Hyvinvointialueiden muodostamisen yhteydessä tehtiin Suomen historian suurin henkilöstösiirto, joka käsitti koko Suomessa n. 170 000 henkilöä.

Keski-Uudenmaan pitäisi olla kohtuullisen hyvissä lähtökohdissa sote-uudistuksen osalta, koska täällä on jo ollut sote-kuntayhtymä toiminnassa vuodesta 2019 lähtien. Henkilöstöpula on näkynyt sosiaali- ja terveyspalveluiden laadun ja saatavuuden heikkenemisenä kaikkialla; myös Keski-Uudellamaalla Tuusula mukaan lukien.

Yksi merkittävä huomio on, ettei Keusote ole pystynyt enää syksystä 2022 lähtien täyttämään lakisääteistä veloitettua perusopetuksessa olevien oppilaiden lääkärintarkastuksista.

6.2.2 Uudistuksen tuomia muutoksia Tuusulan kunnalle

Keusote-kuntayhtymä puretaan vuoden 2023 aikana.

Kunnan opiskeluhuollon henkilöstö siirtyi vuoden 2023 alussa hyvinvointialueille. Tuusulan kunnan opiskeluhuollon kuraattorit ja koulupsykologit siirtyivät Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen palvelukseen liikkeenluovutuksella. Liikkeenluovutus koski 16 henkilöä.

Kunnan omistamia rakennuksia koskevat Keusoten vuokrasopimukset siirtyivät Keski-Uudenmaanhyvinvointialueelle.

6.2.3 Maksuosuudet

Keski-Uudenmaan soten vuoden 2022 maksuosuuden toteuma oli 131,31 milj. euroa. Keusoten maksuosuus ylitti alkuperäisen budjetin 5,06 milj. eurolla.

Tuusulan kunnan HUS:n maksuosuus oli 49,18 milj. euroa. Alkuperäinen talousarvio ylittyi 2,75 milj. eurolla. Kustannukset ylittyivät erityisesti mielenterveys- ja päihdepalveluissa johtuen avopalvelujen kustannusten kasvusta.

Tuusulan kunnan omistusosuuden mukainen vastuuosuus Keski-Uudenmaan sote-yhtymän palkkaharmonisointiin on 3,6 milj. euroa.

Hyvinvointialueiden rahoitus siirtyi valtiolle 1.1.2023.

6.2.4 Yhteistyö ja edunvalvonta

Tuusulan kunta pitää tärkeänä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä yhdessä hyvinvointialueen kanssa. Oleellista onnistumisen kannalta on toimiva yhteistyö hyvinvointialueen ja kunnan välillä.

Tuusulan kunta laati tavoitteet hyvinvointialueen edunvalvontaan. Hyvinvointialueen investointisuunnitelmaan hyväksyttiin Hyrylään sijoittuva hyvinvointikeskus. Tuusulan kunta toimii aktiivisesti yhdyspintatyössä hyvinvointialueen kanssa.

Tuusulan kunta pyrkii edistämään hyvinvointialueen palveluverkon ja palveluiden saavutettavuutta.

Keskeistä hyvinvointialuevalmistelussa ovat oppilas- opiskeluhuollon sujuva siirtyminen hyvinvointialueelle vuoden 2023 alussa.

Arvioinnin johtopäätökset

- Yhteistyön toimivuus kunnan ja hyvinvointialueen välillä on tärkeää.

Tarkastuslautakunnan suositukset

- Tuusulan kunnan pitää pyrkiä huolehtimaan sote-palveluiden saavutettavuudesta perusterveydenhuollon lähipalveluiden ja joukkoliikenteen toimivuuden osalta.
- Tuusulan kunnan pitää tehdä voitavansa, jotta oppilas- ja opiskeluhooltoon riittää resursseja riittävästi hyvinvointialueen aloitettua toimintansa.
- Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen pitää pystyä tuottamaan edes lakisääteiset palvelut Tuusulan asukkaille.

Kunnan johdon selvitys:

Tuusulalaisten sosiaali- ja terveyspalvelut olivat Keusote-kuntayhtymän vastuulla vuosina 2019-2022 ja vuodesta 2023 alkaen palveluista vastaa Keski-Uudenmaan hyvinvointialue. Tuusula oli yksi kuntayhtymän omistajista ja kunta teki aktiivista omistajaohjausta niin päätöksentekijöiden, kunnan ylimmän johdon kuin myös yhdyspinnalla (strateginen, taktinen ja operatiivinen taso) työskentelevien viranhaltijoiden ja työntekijöiden toimesta. Vuoden 2023 alusta omistajaohjaus on vaihtunut edunvalvonnaksi. Yhdyspintatyö jatkuu toiminnan eri tasoilla yhdyspinnalle luoduissa rakenteissa ja palveluissa.

Tuusulalaisten hyvinvoinnin edistäminen on kunnan keskeisin tehtävä ja sosiaali- ja tervyspalveluiden saavutettavuus on tärkeä pito- ja vetovoimatekijä. Tuusulan kunta tekee parhaansa vaikuttaakseen siihen, että

sote-palveluiden saavutettavuus, perusterveydenhuollon lähipalvelut ja oppilas- ja opiskeluhoollon riittävät resurssit toteutuvat myös tulevaisuudessa. Joukkoliikenteen toimivuus on tärkeää palveluiden saavutettavuuden varmistamisessa, mutta nykyisellään sen kehittämisen kustannukset jäävät kunnan vastuulle. Tuusulan kunta lausui elokuussa hyvinvointialueen palveluiden järjestämisen suunnitelmasta ja lausunnossa avataan tarkemmin kunnan ajatuksia ja painotuksia.

6.3 Toiminnan avoimuus, läpinäkyvyys ja saatavuus

6.3.1 Yleistä

Tarkastuslautakunta kiinnitti arviointikertomuksessaan vuodelta 2021 huomiota niin viranhaltija- kuin hankintapäätösten julkisuuteen ja nähtävillä pitämiseen. Samalla se antoi suosituksia aiheesta. Muutosta ei ole tullut vuoden 2022 aikana. Niinpä tarkastuslautakunta toistaa asiassa aiemmin sanomansa, huomionsa ja suosituksensa.

Toimielinten ja viranhaltijoiden luottamuksen, avoimuuden ja läpinäkyvyyden takaamiseksi kunnan harjoittama tiedottaminen ja viestintä on keskeisessä asemassa. Tällä viestinnällä on suuri merkitys toiminnan legitimitettiin (hyväksyttävyyden) kannalta ja myös kansalaisten tiedonsaannin osalta. Tavoitteena on oltava lainsäädännön mahdollistama suuri julkisuus.

Tuusulan hallintosäännössä (viimeisin voimaan tullut 1.1.2019) määritellään kunnan tekemissä hankinnoissa toimivalta eri toimielimille ja viranhaltijoille niin asioiden kuin hankinnan suuruuden osalta.

Kunnanhallituksella on toimivalta antaa hankinnoista hankintaohjeet. Kunnanhallitus on 25.11.2019 pykälässä § 484 *Päätösten julkaiseminen yleisessä tietoverkossa* linjannut myös hankintoja koskevia julkaisuohjeita seuraavasti: verkkosivuilla julkaistaan viranhaltijapäätökset, joissa kuntalaisilla on muutoksenhakuoikeus tai joita koskee erityinen tiedottamisintressi, oikaisuvaatimus- tai valitusajan.

Verkkosivulla tarkoitetaan tuusula.fi sivustolla olevaa sivustoa.

<https://tuusula.cloudnc.fi/fi-FI/Viranhaltijat>

6.3.2 Huomioita viranhaltija- ja hankintapäätösten julkaisemisesta

Kunnanhallituksen ohjeella toteutetaan lainsäädännön edellyttämää vähäisintä tiedottamisen vaatimusta. Julkaistuissa hankintapäätöksissä ei ole mukana hankintaan liittyviä tarjouspyyntöjä eikä tarjouksia.

Naapurikunnista Keravalla ja Järvenpäässä viranhaltijapäätökset ovat nähtävillä yleisessä tietoverkossa muutamien vuosien ajan. Helsingin kaupungin ohjeiden mukaan viranhaltijapäätökset ovat esillä toistaiseksi.

Hankinnat koskevat usein erilaisten selvitysten ja raporttien hankkimista Tuusulan kunnan tarpeisiin, mutta joille voi olla laajempaakin mielenkiinto kuntalaisten joukossa.

Viranhaltijapäätösten julkaisuissa ei noudateta yhtenäistä käytäntöä eri palvelualueilla. Osassa viranhaltijapäätöksiä on mukana liitteet, osassa ei lainkaan. Osa viranhaltijapäätöksistä poistetaan kunnanhallituksen päätöksen mukaisesti, osa ei. Julkaisusivulla on lueteltuna 82 eri viranhaltijaa. Näistä useampi kymmenen on sotepalveluiden siirtymisen takia siirtynyt Keusotelle. Osa on virkoja, joita ei enää Tuusulan kunnassa ole.

Tuusulan kunnan käyttämä hankintajärjestelmä ei mahdollista tietojen saantia sujuvasti hankinnoista, vaan vaatii lähes täysin manuaalista läpikäyntiä. Järjestelmä ei tuota tietoa vuotuisen hankintojen kokonaismäärästä, ei hankinnoista palvelualueittain tai viranhaltijoittain, eikä myöskään suuruusluokittain.

Hankintapäätösten poistuttua julkaisusivulta kuntalaisella tai luottamushenkilöllä ei ole minkäänlaista mahdollisuutta itse selvittää tehtyjä hankintoja tai niiden perusteella saatuja selvityksiä.

Hankintojen ollessa kunnan toimielinten päätöksiä hankintalainsäädännön määräyksistä johtuen päätösten liitteet ovat hankintalain määräysten mukaisesti salattuja, kunnes hankintasopimukset on allekirjoitettu. Tämän ajan loputtua niiden tilaa ei usein ole muutettu julkiseksi.

Arvioinnin johtopäätökset

- Tuusulan kunta toteuttaa niukkaa julkisuutta viranhaltija- ja hankintapäätöksissä, käytännössä lainsäädännön ja ohjeiden minimillä.
- Kunnan käytettävissä olevat tietojärjestelmät eivät riittävällä tavalla tue näiden päätösten sujuvaa julkistamista ja julkisuudessa pitämistä.

Tarkastuslautakunnan suositukset

- Kehotamme kunnanhallitusta kiinnittämään huomionsa viranhaltijapäätösten julkisuuden parantamiseen siten, että nämä päätökset ovat joko pysyvästi tai muutaman vuoden ajan kunnan julkisilla sivuilla näkyvillä; samoin niiden liitteet.
- Hankintojen kautta saadut selvitykset asetetaan nähtäväksi ja saavutettaviksi kunnan julkisille sivuille; mukana myös riittävän hyvä hakukone.
- Hankintajärjestelmän kehittäminen siten, että sieltä tarvittaessa järjestelmän käyttäjän on mahdollista saada tietoja eri hakukriteerein.
- Huomion kiinnittäminen hankintapäätöksissä olevan salassapitoajan jälkeen tehtävään hankintapäätösten julkistamiseen liitteineen.

Yhteisten palvelujen selvitys:

Viranhaltijapäätösten julkisuutta on kunnassa arvioitu tiedottamisintressin näkökulmasta sekä lainsäädännön edellyttämistä lähtökohdista. Kunnanhallitus on kokouksessaan 7.8.2023 § 298 päättänyt, että viranhaltijapäätökset julkaistaan yleisessä tietoverkossa 1.9.2023 alkaen kolmen vuoden ajan niiden allekirjoittamisesta. Samalla kevään 2023 aikana selkeytetään hankinta- ja henkilöstöasioiden julkaisua verkkosivuille.

Hallitusohjelmassa määritetään hankintojen julkaisuun ja näkyvyyteen liittyen, joten todennäköisesti asiaan liittyen tulee kansallista lainsäädäntöä tämän hallituskauden aikana.

6.4 Kasvun ja ympäristön toimialue - tekninen toimi

6.4.1 Keskeisiä tapahtumia

Kunnallistekniikka

Kunnallistekniikan suunnittelussa pääpaino on ollut Häriskiven ja Pellavamäen uusien asuinalueiden sekä Rykmentinpuiston ja Sulan työpaikka-alueiden suunnittelussa. Vuonna 2022 kaikkia palveluverkon uudiskohteita edistettiin. Merkittävimmät tapahtumat olivat Martta Wendelin-päiväkodin valmistuminen ja Kirkonkylän kampus, jonka rakentaminen on päässyt vauhtiin aikataulussa. Monion hanke on edennyt aikataulussa.

Kunnossapito

Kunnossapidon palveluyksikön olennaiset tapahtumia ovat olleet elohopealampullisten katuvalojen saneerausurakka, joka kilpailutettiin ja toteutettiin vuoden 2022 aikana. Katuverkon kuivatuksia on parannettu järjestelmällisillä hulevesikaivojen huolloilla sekä avo-ojien perkaamisella noin 14 km. Uusi katuinsinööri saatiin palkattua pois lähteneen tilalle helmikuussa 2022. Kevyen liikenteen väylien kuvaus / kuntoarvio tehtiin pinta- ja saneeraussuunnitelmien tueksi kevään ja kesän 2022 aikana.

Tilapalvelut

Tilapalveluissa olennaisia tapahtumia ovat olleet Monion rakentaminen aikataulussa, Martta Wendelin päiväkodin valmistuminen ja Kirkonkylän kampuksen rakentamisen jatkuminen aikataulussa. Riihikallion kampuksen suunnittelu valmistui, ja rakentamisen valmistelu alkoi. Tilapalveluiden rekrytoinnit onnistuivat, ja kaikki virat sekä toimet on täytetty.

Erityisenä onnistumisena mainitaan, että Tuusulan kunta sai Ympäristöministeriön ja Motivan myöntämän julkisen puurakentamisen edelläkävijä-kunniamaininnan.

Viherpalvelut

Viherpalvelujen olennaisia tapahtumia ovat olleet: Annanpuiston perusparannuksen valmistelu ja kilpailutus, Kaukjärvenrannan puiston perusparantamisen, Puustellinmetsän puiston osan rakentamisen sekä ryhmäkasvien hankinnan kesäkaudelle 2023 valmistelu ja kilpailutus. Lisäksi metsäkauppoja vuodelle 2023 ja Jokelan viheralueiden kunnossapitourakan kilpailutusta valmisteltiin.

Liikenneyksikkö

Liikenneyksikön olennaisia tapahtumia olivat: kunnallistekniikan suunnittelun, kiinteistöjen toteutussuunnittelun sekä kaavavaiheessa olevien hankkeiden suunnitteluun sekä hankevalmisteluun osallistuminen. Mainittavia ovat Rykmentinpuiston joukkoliikenneterminaali ja Hyrylän liike-/palvelukeskus. Vuonna 2022 laadittiin liikennemallitarkastelu Tuusulan itäväylälle. Tuusulan itäväylän aluevarausuunnitelman hankintavaihe saatiin päätökseen loppuvuodesta 2022. Suunnittelutyö etenee vuonna 2023.

Kiinteistöjen ylläpitoyksikkö

Kiinteistöjen ylläpitoyksikössä mennyt vuosi oli muutosten aikaa. Yksikkö sai uuden päällikön tammikuussa, ja vuoden alussa tehty organisaatiomuutos toi aikaisemmin rakennuttamisen alla olleet kirvesmiehet (5kpl) ja yhden sähköasentajan sekä heidän esimiehen kiinteistöjen ylläpitoon kiinteistönhoitopäällikön alaisuuteen.

Kiinteistönhoidon esimies jäi eläkkeelle ja hänen seuraajakseen nousi aikaisemmin kiinteistönhoitajana ollut henkilö. Nämä seikat hidastivat erityisesti yksikön kehitystoimintaa. Alkuvuoden lumitilanne ja yhden kolmesta talviurakoitsijasta ala-arvoinen toiminnan ongelmia ratkottiin koko vuosi. Ukrainan sota sekä energiakriisi kohdensi rajalliset resurssit näiden hoitoon. Palveluverkkouudistus vei lähinnä kiinteistönhoitopäällikön aikaa ylläpidon, mutta myös teknisten ratkaisujen määrittelyssä.

Puhdistuspalveluyksikkö

Puhdistuspalveluyksikön olennaisia tapatumia olivat: organisaatiomuutoksen myötä työntekijöiden työnkuvia päivitettiin vastaamaan tehtävänkuva, osaamisen kehittämistä edistettiin mahdollistamalla työntekijöiden oppisopimuskoulutusta. Kestävän kehityksen mukaisesti puhtauspalveluissa laajennettiin kemikaaliton siivous Mikkolan kouluun, jossa otettiin käyttöön Ownwell-menetelmä. Ostopalveluyhteistyökumppanin Lassila&Tikanoja ja Palmia Oy:n palvelutoiminta pyöri moitteettomasti vuonna 2022.

Arvioinnin johtopäätökset

- Rakentamisen ja yhdyskuntatekniikan investointien kasvu asettavat haasteita suunnittelun ja toteuttamisen puolella.
- Julkisen liikenteen ja liikennejärjestelmien kehittämiseen tulee panostaa tulevina vuosina.
- Ilmastopoliittika ja hiilineutraalius on jatkossa yhä tärkeämmässä roolissa toimialalla.
- Palveluverkon kehittäminen edistyy hyvin haasteista huolimatta.
- Tuusulanjärven ja -joen alueen kehittämistyötä on edistetty tavoitteiden mukaisesti.
- Kiitosta ansaitsevat rekrytointeihin paneutuminen ja niiden onnistuminen.

Tarkastuslautakunnan suositukset

- Kunnan kolmea keskustaa tulee kehittää tasapuolisesti.
- Ammattitaitoisen ylläpitohenkilöstön hyvään johtamiseen ja töiden organisointiin sekä suunnitelmallisuuteen kannattaa kiinnittää huomiota jatkossakin.
- Ulkopuolisten asiantuntijoiden / konsulttien käytön tarkoituksenmukaisuuden tarkastelu.
- Erityisesti uusien rakennusaikaisten töiden laadunvalvontaan ja kustannusseurantaan täytyy kiinnittää huomiota.

Kasvun ja ympäristön selvitys:

Tarkastuslautakunnan vuodelta 2022 tekemät arvioinnin keskeiset suositukset (1-7) koskevat erityisesti suositusten 1-3 sekä 5-6 osalta Kasvun ja ympäristön toimialuetta.

Toimialue kiittää suosituksista ja pyrkii huomioimaan toiminnassaan tarkastuslautakunnan suosituksia.

-Toimialue arvioi säännöllisesti väestösuunnitetta ja tilaverkoston kapasiteettia sekä varautuu riittävällä tilakapasiteetilla väestömuutoksiin

-Toimialue arvioi myös jatkossa -yhteistyössä yhteisten palveluiden kanssa- investointiohjelmaa suhteessa taloudelliseen kantokykyyn

-Kasvun ja ympäristön toimialue noudattaa vuonna 2023 käyttöön otettua asuntopoliittista ohjelmaa.

Asuntopoliittisen ohjelman tavoitteita ovat monipuolinen, sekoittunut asuntotuotanto, niin asuntotyyppien kuin asuntohallintamuotojen osalta.

-Kasvun hallintaan käytetään työkaluja: strategian tavoitteiden toteuman seuranta, väestösuunnite ja -seuranta, valtuuston hyväksymän yleiskaavan ja lainvoimaisten osayleiskaavojen toteuma, nelivuotinen kaavoitus suunnitelma ja vuosittainen kaavoituksen työohjelma, maankäytön toteuman seuranta kaksi kertaa vuodessa, vuosittainen tontinluovutus suunnitelma osana talousarviota, talousarvio ja sen seuranta vuosikellon mukaisesti ja MAL-seurannan tavoitteiden mittaristoa pyritään selkeyttämään

Kasvun ja ympäristön toimialue kiittää tarkastuslautakuntaa henkilöstön hyvinvoinnin painottamisesta.

Toimialue pitää tärkeänä Tuusulan kunnan henkilöstön hyvinvoinnin edistämistä ja hyvää johtamista.

Yleisinä huomioinanne toimialue toteaa lopuksi, että vuonna 2022 ei ollut olemassa Kasvun ja ympäristön toimialueen teknistä toimea. Kasvun ja ympäristön toimialue oli jakautunut vuonna 2022 seitsemään palvelualueeseen; kaavoitus, yhdyskuntatekniikka, maankäyttö ja paikkatieto, tilapalvelut, rakennusvalvonta, projektitoimisto sekä elinvoima, asuminen ja kehittäminen. Toinen yleinen huomio arviointikertomuksesta on vuoden 2022 arvioitavan toimintakauden ja vuoden 2023 kuluvan toimintakauden tapahtumien sekoittuminen. Arviointikertomuksessa tulisi pitäytyä vain arvioitavan toimintakauden tapahtumissa. Tämä haastaa ymmärrettävästi tarkastuslautakuntaa, koska kunnalliset prosessit ovat pitkiä ja voivat jatkua eri toimintavuosille.

6.4.2 Teknisen toimen toimialueen vuoden 2022 tavoitteiden seuranta

Valtuustokauden tavoite	Vuositavoite 2022	Toimenpiteet		Arvioinnin perustelut
1. Tarjoamme laadukkaat ja saavutettavat palvelut uudistuvassa ympäristössä	01.01 Toteutamme hyväksytyä palveluverkko-suunnitelmaa ja 10 vuoden investointisuunnitelmaa	01.01.01 Otamme käyttöön Maritta Wendelin -päiväkodin		Rakentaminen oli saatu valmiiksi aikataulussaan, ja päiväkotitoiminta käynnistyi suunnitelmien mukaisesti 1.8.2022. Tarkastuslautakunta toteaa, että rakentaminen on saatu päätökseensä aikataulussaan.
		01.01.02 Toteutamme Rykmentinpuiston monitoimikampuksen elinkaarikilpailutuksen		Hankkeen kilpailutuksen neuvotteluvaihe saatiin päätöksen ja tarjoukset saatiin marraskuussa 2022. Päätös elinkaarikumppanista tehtiin ja hanke on edennyt aikataulussa. Tarkastuslautakunta toteaa, että hankkeen toteutus etenee strategian edellyttämällä tavalla.
		01.01.03 Saamme valmiiksi Lahelan monitoimikampuksen hankesuunnitelman		Hankesuunnittelu on käynnistetty, ja osaprojektit ovat järjestäytyneet. Hankkeen laajuuden selvittäminen on kuitenkin jouduttu siirtämään vuoden 2023 puolelle.
				Tilapalvelun työhön vaikutti vielä 2022 alkuvuonna koronan edellyttämä puhtaanapito. Ukrainan sota aiheutti epävarmuutta rakentamisen kustannushallintaan ja aikatauluihin. Palveluverkkosuunnitelma sitoo paljon resursseja. Tarkastuslautakunta toteaa, että palveluverkkouudistus sitoo merkittävästi voimavaroja. Hankkeet ovat suuria, ja aikataulut on tarpeettoman tiukka. Aikatauluksessa ei ole otettu huomioon riittävästi aikatauluun tai budjettiin vaikuttavia ulkopuolisia ja yllättäviä muutoksia toimintaympäristössä, kuten kustannustason nousua tai Ukrainan sodan vaikutus
		01.01.07 Edistämme Jokelan alueen suunnittelua		Peltokaaren päiväkodin hankesuunnitelman laatiminen on viimeistelyvaiheessa, ja hankintapäätös on tehty joulukuussa.
		01.09 Varmistamme		Resurssien riittävyyden varmistamista on vaikeuttanut sopivien hakijoiden

		<p>riittävät resurssit ja osaamisen Kasvun ja ympäristön toimialueella</p> <p>01.09.02 Tarkastelemme toimialueen sisäisiä prosesseja</p>		<p>löytyminen avoimna oleviin tehtäviin. Toimialueen sisäisten prosessien järjestämistä on vasta aloitettu selvittämään.</p>
		<p>01.10.01 Tunnistamme tietomallipohjaisen maankäytön, kaavoituksen ja rakentamisen muutostarpeet</p>		<p>Rakentamislakiesitys ja rakennetun ympäristön tietojärjestelmät lakiesitys RYTH on edennyt eduskunnan käsittelyyn. Perehtyminen on aloitettu, mutta etenemistä on vasta vähän.</p>
<p>3. Tarjoamme monipuolisia asumisen mahdollisuuksia varmistamalla tontti-tarjonnan ja erilaiset asu-muodot</p>	<p>03.02 Pääsemme MAL-sopimuksen mukaiseen kaavoitustavoitteen ja asuntotuotantotavoitteen</p>	<p>03.02.03 Saamme ensimmäiset Häriskiven tontit myyntivalmiiksi.</p>		<p>20 tontista on tehty luovutus päätökset, ja infran rakentaminen on aloitettu.</p>
		<p>03.02.05 Aloitamme Pellavamäentien kunnallistekniikan rakentamisen</p>		<p>Työ on valmis ja vastaanotettu.</p>
<p>4. Tarjoamme yrityksille laadukkaita palveluita, osaavaa työvoimaa ja työpaikkatontteja erinomaisilla liikenne-yhteyksillä</p>	<p>04.01 Vahvistamme yritysalueiden kaavavarantoa ja myytäviä tontteja</p>	<p>04.01.05 Aloitamme liikenneväylä-yhteyden suunnittelun Kehä IV-kaava-alueella rinnakkaiskatuna.</p>		<p>Tavoitteen suunnittelussa on edetty vasta hieman.</p>
<p>5. Tarjoamme upeat ja uudistuvat mahdollisuudet kulttuuriin, vapaa-aikaan ja harastamiseen</p>	<p>05.02 Jatkamme Tuusulanjärven ja -joen alueen kehittämistä</p>			<p>Töitä on tehty mm. Natura-alueella ruoppausta, Mäyräojan tulvatasanteiden rakentaminen, Eriksnäsin kosteikon kunnostamisen valmistelu, Seittelin kosteikon kunnostus aloitettu, Kaukjärvenrannan puiston kunnostustöitä valmisteltu, Länsirannan pähkinäpensaikkoja kunnostettu.</p>
		<p>05.02.01 Toteutamme Tuusulanjärven</p>		<p>Eteläisen virkistysreititin suunnittelu on toteutettu vuonna 2022.</p>

		rantojen virkistyskäytön yleissuunnitelmaa		
10. Varmistamme arjen ja lähiympäristön turvallisuuden	10.02 Teemme laadukasta sisäilmatyötä.			Työtä on tehty yhteistyössä Sivistyksen toimialueen kanssa. Mm. sisäilmaryhmä kokoontuu kuukausittain. Palveluverkon toteuttaminen auttaa osaltaan tavoitteen toteuttamisessa. Viestintää tulee kehittää ja kohdistaa resursseja oikea-aikaisesti kohteissa.
11. Rakennamme kestävää tulevaisuutta ja edistämme ilmastotekoja kaikessa toiminnassa	11.02 Toteutamme ilmasto-ohjelmaa ja otamme käyttöön ilmastojohtamisen toimintamallin.	11.02.01 Toteutamme kunnan vähähiilisyys tavoitetta		Kirjattu, että konsultti on saanut valmiiksi ilmasto-ohjelmaluonnoksen. Tuusulan kunta on taho, joka ilmasto-ohjelman laatii konsulttia apuna käyttäen.
		11.02.02 Otamme käyttöön ilmastojohtamisen toimintamallin		Ilmasto-ohjelmaluonnos on valmistunut.
		11.02.04 Ylläpidämme kiinteistöjen ekotukihenkilöiden verkostoa		Toimenpide toteutettu ja käyttöönotettu. Keski-Uudenmaan Ympäristökeskus ylläpitää ekotukihenkilöverkostoa.
	11.03 Teemme kestäviä julkisia hankintoja, joilla pienennämme hankintojen elinkaaren ympäristövaikutuksia	11.03.01 Siirrymme käyttämään vähäpäästöisyyden ja ympäristöystävällisyyden kriteerejä urakoitsijoiden valinnoissa ja kilpailutuksissa.		Suunnitteluvaiheessa ja edetty vain vähän.
	11.03.02 Hankimme ympäristöystävällisiä koneita ja ostopalveluissa edellytämme työkoneiden olevan ympäristöystävällisiä melun ja päästöjen osalta		Pysäköinnintarkastajalle on hankittu ladattava hybridijoneuvo. Kunnossapidon kuorma-auton valinnassa otettiin asia huomioon. Mahdollisuuksia toteutuksille suunnitellaan kilpailutuksissa.	
12. Vaalimme viherympäristön	12.02 Linjaamme hulevesisuunnitelman	12.02.01 Aloitamme hulevesimääräysten laati-		Toimiala on tehnyt taustaselvityksiä, ja tiedot edellyttävät päivittämistä sekä päätöksentekoa hulevesivastuista.

töä, vesistöjä ja niiden saavutettavuutta sekä luonnon monimuotoisuutta		misen		
		12.02.02 Sovimme hulevesien hallinnan vastuunjaosta kunnan ja Tuusulan vesihuoltolaitoksen välillä ja tuomme esityksen hulevesien viemäröintimaksusta ja kunnan hulevesimaksusta päätöksentekoon.		Ks. kohta 12.02.01
13. Kehitämme monipuolista ja sujuvaa liikkumista Tuusulassa ja seudulla	13.01 Kehitämme liikkumisympäristöä vastaamaan tulevaisuuden tarpeisiin			<p>Tuusulan itäväyän aluevaraus suunnitelma -työn hankintavaihe on valmis 12/2022. Liikennejärjestelyä selvitetään ELY-keskuksen kanssa.</p> <p>Tuusulanväylän liikenneselvitys Tuusula-Vantaa-Helsinki on valmistunut 11/2022.</p> <p>Tuusulanjärven rantareitin pyöräilyopasteet ovat valmiit ja odottavat asentamista.</p> <p>Ajonopeusanalyysi Tuusulan liikenneväylistä on tehty 6/2022.</p> <p>Lahelanpelto III yleissuunnitelman laadinta on käynnissä.</p> <p>Joukkoliikennesuunnittelu HSL-kunta on käynnissä.</p>
		13.01.01 Käynnistämme kunnan kattavan liikennejärjestelmän yleissuunnitelman laadinnan		Kunnan oman liikennejärjestelmäsuunnitelman laadintaa ei ole aloitettu.
	13.02 Pidämme joukkoliikennepalvelujen tarjonnan kustannustehokkaasti riittävänä sekä liikkumistarpeita			<p>HSL:n hallitus on käsitellyt ja hyväksynyt liikennöintisuunnitelman vuosille 2022-2023.</p> <p>HSL toteutti Tuusulanväylän linjastosuunnitelman mukaisia pienempiä muutoksia Helsinki -Vantaa</p>

	palvelevana Tuusulan sisäisessä liikenteessä ja seutuliikenteessä.			alueella. Uusi runkolinja 600 aloitti Helsinki-Tuusulanväylä-Tammisto-Lentoasema -käytävässä. Liikennöintisuunnitelma viimeistelty ja päätöksentekoon HSL:ssä 1/2023. Tuusulan kunnan sisäisen liikenteen toimivuudessa ei ole edetty.
		13.02.01 Laadimme joukkoliikenteen edunvalvontasuunnitelman ja toteutamme sitä.		Edunvalvontasuunnitelma on laadittu koskien HSL:ää. Suunnitelman toteuttaminen edellyttää kirjattujen tavoitteiden jatkojalostamista toimenpiteiksi ja toteutusresurssointia konkretisoimiseen.

Arvioinnin johtopäätökset

- Rakentamisen ja yhdyskuntatekniikan investointien kasvu asettaa haasteita suunnittelun ja toteuttamisen puolella.
- Joukkoliikenteen ja liikennejärjestelmien kehittämiseen tulee panostaa tulevina vuosina.
- Kunnan kolmea keskustaa tulee kehittää tasapuolisesti.
- Ilmastopolitiikka ja hiilineutraalius on jatkossa yhä tärkeämmässä roolissa toimialalla.
- Palveluverkon kehittäminen edistyy hyvin haasteista huolimatta.
- Tuusulanjärven ja -joen alueen kehittämistyötä on edistetty tavoitteiden mukaisesti.
- Kiitosta ansaitsevat rekrytointeihin paneutuminen ja niiden onnistuminen.

Tarkastuslautakunnan suositukset

- Ammattitaitoisen ylläpitohenkilöstön hyvään johtamiseen ja töiden organisointiin sekä suunnitelmallisuuteen kannattaa kiinnittää huomiota jatkossakin.
- Ulkopuolisten asiantuntijoiden / konsulttien käytön tarkoituksenmukaisuuden tarkastelu
- Erityisesti uusien rakennusaikaisten töiden laadunvalvontaan ja kustannusseurantaan täytyy kiinnittää huomiota.

Kasvun ja ympäristön selvitys:

7 Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunta

Valtuustokauden tavoite	Vuositavoite 2022		Arvioinnin perustelut
6. Kehitämme hyvinvoinnin edellytyksiä ja mahdollisuuksia. Ehkäisemme yksinäisyyttä, eriytymistä ja pahoinvointia.	06.01 Toteutamme hyvinvointisuunnitelmaa 2021-2025 poikkihallinnollisessa ja organisaatorajat ylittävissä yhteistyössä		<p>Poikkihallinnollisessa yhteistyössä on viety eteenpäin mm. Unicefin Lapsiystävällinen kunta –toimintamalliin hakemisen valmistelua, kuntatasoista kehittämistä kehittämisen johtoryhmässä, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen koordinoimista HYTE-ryhmässä sekä lapsi- ja perhepalveluiden kehittämistä yhdessä eri palvelualueiden ja Keusoten kanssa Lanupe-ryhmässä. Hyvinvointialueelle siirtymisen valmistelussa keskeinen kokonaisuus on alkuvuodesta ollut täyden palvelun perhekeskuksen toimintasuunnitelman valmistelu.</p> <p>Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma valmistui monialaisessa LANUPE-työryhmässä. Suunnitelmassa pilotoidaan kunnan ja Keusoten (tulevan hyvinvointialueen) yhdyspintatyön rakennetta lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointipalveluiden tuottamisessa. Tuusula on päässyt mukaan Unicefin Lapsiystävällinen kunta -malliin, ja työtä koordinoidaan sivistyksen johtamana.</p> <p>Kaikille yhteinen koulu -hankkeessa rehtoreiden hyvinvointityön valmennus on päättynyt. SITKO-hankkeessa pilotoitu yhteistyössä Keusoten kanssa intensiivistä koulupoissaolojen puuttumisen mallia.</p> <p>Kouluruokaryhmien toimintaa kehitetään yhteistyössä oppimisen kanssa.</p>
7. Vahvistamme kunnan, asukkaiden ja yhteisöjen yhteistyötä ja kumppanuutta	07.03 Kehitämme ikäihmisten hyvinvointia edistäviä palveluita		<p>Ikäihmisten hyvinvointia edistäviä palveluita kehitetään yhteistyössä Keusoten kanssa. Kunnan näkökulmasta on tärkeä kehittää ikäihmisten ennalta ehkäisevää kotona-asumista ja yhteisöllisyyttä tukevaa toimintaa. Hyvän tuulen tuvat ovat jatkaneet toimintaansa ja olohuonetoiminnan kokeilu Kalliopohjan alueella on ollut onnistunut. Esitys kunnan kehittämistoimista ja niiden edellyttämästä resursoinnista tuotiin päätöksentekoon ensimmäisen neljännesvuosikatsauksen yhteydessä. Resursoinnista päätettiin vuoden 2023 talousarvion käsittelyn yhteydessä. Vapaaehtoistoiminnan koordinaattorin määräaikainen tehtävä perustettiin ja se avattiin hakuun.</p>

	07.04 Kehitämme yhteisöllistä toimintaa ja olemme mukana yhteisöllisten tapahtumien järjestämisessä		Alkuvuoden aikana on päivitetty kunnan järjestösuunnitelma ja suunniteltu huhtikuussa toteutettavaa Järjestöforumia ja sen yhteydessä pidettävää viestintäkoulutusta. Yhdistyskyselyä ei toteutettu syksyllä henkilöstövaihdoksen takia. Joulukuussa juhlittiin vapaaehtoisten päivää ja järjestettiin vapaaehtoistoimijoiden kiitosjuhla.
	07.05 Tehostamme yhteisötilojen käyttöä ja edistämme uudistuvan palveluverkon yhteiskäytön kysymyksiä		Yhteisötilojen käytön rajoitukset poistuivat koronarajoitusten hellitettyä ja yhteisötiloja käytetään 3. ja 4. sektorin toimijoiden lisäksi mm. Ohjaamo-palveluiden ja Tuusulan Opiston tarpeisiin. Roseliussäätiön Martta-Augustan ruokasali on myös otettu yhteiskäyttöön Hyvän tuulen tupa-toiminnan varmistamiseksi. Tilavarausjärjestelmän kehittäminen oli käynnissä ja sen myötä yhteisötilojen käytön mahdollisuudet kasvavat. Uudistuvan palveluverkon yhteiskäytön pelisäännöt hyväksyttiin loppuvuodesta. Kaikissa kampushankkeissa ja niiden yhteiskäytön projekteissa edistetään yhteisöllisyyden edellytysten syntymistä. Hankkeiden vaiheesta riippuen tehdyt toimet ovat erilaisia. Alkuvuoden aikana on esim. toteutettu Kirkonkylän kampuksen nimikilpailu. Uudistuvan palveluverkon yhteiskäytön pelisäännöt hyväksyttiin loppuvuodesta.
8. Olemme osallisuuden edelläkävijä ja jatkamme demokratian eri muotojen ja osallistumisen tapojen kehittämistä	08.01 Vahvistamme asukkaiden osallisuutta ja varmistamme Tuusulan osallisuusmallin toteutumisen		Tuusulan osallisuusmallin toimeenpanoa on jatkettu mm. osallistuvan metsäsuunnittelun, kehittämisverkostojen toiminnan, Open Agenda hankkeen ja erätauko-dialogien muodossa. Tuusulassa osallisuutta on lisätty ja se toteutuu monissa asioissa, mutta ei riittävästi kaikissa kunnan toimissa ja tomielmissä.

Kommentoitu [3]: Lisäsin tämän kohdan osallisuuden perusteluun, miksi väri on keltainen.

8 Kuntatoimiala, kunnanviraston johto ja yhteisten palveluiden toimialue

Kuntatoimiala kattaa yhteiset palvelut, sivistyksen sekä kasvun ja ympäristön toimialueet. Pormestaristo (pormestari ja kaksi apulaispormestaria) yhdessä valtuuston puheenjohtajiston (puheenjohtaja ja kaksi varapuheenjohtajaa) kanssa muodostaa poliittisen johtoryhmän. Kunnan johtoryhmä ja poliittinen johtoryhmä on pitänyt yhteiskokouksia kuukausittain.

40 000 asukkaan rajapyykki ylitettiin Tuusulassa vuonna 2022. Kasvua edelliseen vuoteen verrattuna oli 1,7 prosenttia.

Kuntastrategiaa täydennettiin vuonna 2022 keino-ohjelmilla; osaamiset ja kyvykkyydet, digitalisaatio sekä vaikuttaminen ja yhteistyö (edunvalvonta).

Muita merkittäviä kuntastrategiaa täydentäviä suunnitelmia vuonna 2022 laadittiin asuntopoliitiikan ohjaukseen, palveluiden järjestämiseen sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen.

Palveluverkkotyötä ohjataan projektimallilla ja edistymistä seurataan johtoryhmän ja poliittisen johtoryhmän yhteiskokouksissa.

Tuusulan kunnan yleiskaava hyväksyttiin ja samoin Hyrylän keskustan yleissuunnitelma. Sote- ja pelastustoimen palvelut siirtyivät hyvinvointialueille vuoden 2023 alusta.

Väliaikainen valmistelutoimielin (VATE) vastasi hyvinvointialueen toiminnan ja hallinnon käynnistämisen valmistelusta siihen saakka, kunnes aluevaltuusto ja aluehallitus aloittivat toimintansa.

Tuusulan kunnan viestintä kuntalaisille on lisääntynyt vuoden 2022 aikana.

Kuntatoimialan toimintakate on parantunut 11,7% vuonna 2022 edelliseen vuoteen verrattuna. Vuonna 2022 kuluja on saatu pidettyä kurissa yleisestä kustannusten noususta huolimatta. Menojen hillitseminen on erityisen tärkeää jatkossakin. Hinnat ja korot ovat nousseet merkittävästi vuoden 2022 aikana.

Tuusulan kunta on pyrkinyt kehittämään useita eri prosesseja, kuten hallintopalveluissa sähköistä asianhallintaa, hankintojen kehittämisohjelmaa sekä johdon raportointia. Prosessien jatkuva kehittäminen ja arviointi on yksi oleellinen asia kulujen hillitsemisessä.

Kohteessa 6.3 Toiminnan avoimuus, läpinäkyvyys ja saatavuus arvioidaan enemmän kuntatoimialaan kuuluvia asioita.

9 Sivistyksen toimialue

9.1 Keskeisiä huomioita kasvatus- ja sivistyslautakunnan toimialueelta

Opiskeluhoito henkilöstöineen siirtyi vuoden päätyttyä hyvinvointialueelle. Siirtymää on valmisteltu yhdessä Keusoten kanssa.

Palveluverkko-ohjelman edistäminen pysynyt yhtenä toimialueen keskeisimmistä tehtävistä. Suljettavien koulujen henkilöstölle määriteltiin uudet toimipisteet.

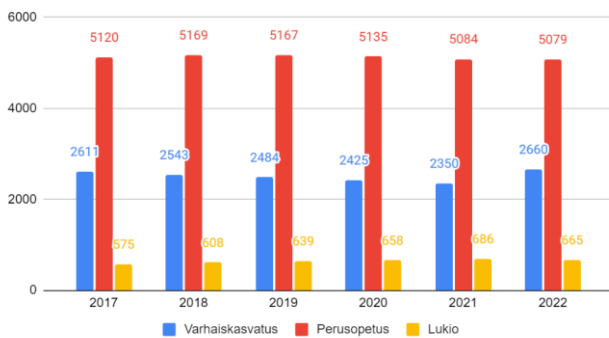
Martta Wendelin-päiväkodin kaikki kymmenen ryhmää otettiin käyttöön elokuussa 2022. Siitä huolimatta varhaiskasvatus on ollut täydessä kapasiteetissa ja lapsia jonossa lähes koko vuoden ajan.

Yksityisen hoidon tuen ja esiopetuskorvausten määrät tarkistettiin ja muuttuivat elokuussa 2022.

S2-oppilaiden määrä jatkoi kasvuaan, ja muuta kuin suomea tai ruotsia äidinkielenään puhuvia oppilaita on 8% kunnan kokonaisoppilasmäärästä.

Vuoden aikana rekrytoitiin toistuvasti lisää vakinaisia koulunkäynninohjaajia lisääntyneen tarpeen vuoksi.

Oppilasmäärät



9.2 Kasvatuksen ja sivistyksen toimialueen vuoden 2022 tavoitteiden seuranta

Valtuustokauden tavoite	Vuositaloite 2022		Arvioinnin perustelut
01. Tarjoamme laadukkaat ja saavutettavat palvelut uudistuvassa ympäristössä.	Toteutamme hyväksytyä palveluverkkosuunnitelmaa ja 10 vuoden investointisuunnitelmaa.		Palveluverkko-ohjelma etenee, mutta jäljessä aikataulusta ja yli budjetin.
	Kehitämme sivistyksen toimintaympäristöjä ja valmennamme henkilöstöä uusien toimintaympäristöjen käyttöön.		Suunnittelu aloitettu, joitakin koulutuksia pidetty syksyllä 2022.
06. Kehitämme hyvinvoinnin edellytyksiä ja mahdollisuuksia. Ehkäisemme yksinäisyyttä, eriytymistä ja pahoinvointia.	Vahvistamme lasten ja nuorten hyvinvointia yhteistyössä.		Lastensuojeluilmoitusten määrä kasvussa, kyselyt viittaavat huonontuneeseen tilanteeseen. Unicef-projekti aluillaan.
08. Olemme osallisuuden edelläkävijä ja jatkamme demokratian eri muotojen ja osallistumisen tapojen kehittämistä	Vahvistamme sivistyksen osallistamisen ja osallistumisen tapoja kaikessa toiminnassamme.		Esihenkilöitä ja hallintoa osallistettu onnistuneesti. Kouluissa käyty läpi osallistavaa budjetointia.
09. Olemme kasvatuksen ja koulutuksen kärkikunta vahvistaen yhdenvertaisuutta ja elinikäistä oppimista.	Vahvistamme ja kehitämme kasvatuksen ja oppimisen laatua, toimintakulttuuria ja arviointia.		Suunnittelu aloitettu sekä varhaiskasvatuksessa että kouluilla, toimialueen kehittämissuunnitelma julkaistu.
	Kehitämme sivistystoimen johtamisjärjestelmää ja tiedolla johtamista ja mahdollistamme jaetun johtamisen.		Kehittämisaamupäivät aloitettu, jaetun johtamisen mahdollisuutta tutkitaan joissakin yksiköissä ja palveluissa.
10. Varmistamme arjen ja lähiympäristön turvallisuuden.	Tuemme sivistyksen toimialueella sekä kunnan yhdessä tehtävää turvallisuustyötä, että tietoturvallisuuden edistämistä digitaalisissa palveluissa.		Tietoturvallisuuden edistämisestä ei löydy tietoa, joten tätä ei liene ajettu.
11. Rakennamme kestävää tulevaisuutta ja edistämme ilmastotekoja kaikessa toiminnassa.	Teemme kestäviä julkisia hankintoja, joilla pienennämme hankintojen elinkaaren ympäristövaikutuksia.		Kunta on palkittu mm. puurakentamisesta. Kestävän kehityksen indeksi lienee päivitetty, muttei saatavilla.
	Vaikutamme hyvinvoinnin ja ympäristön kestävyttä edistäviin		Agenda 2030-opetusohjelma aloitettu syksyllä 2022. Olisi

	asenteisiin, ja teemme tavoitteen mukaisia toteutusratkaisuja.		kiinnostavaa tietää, miten asenteita ja niihin vaikuttamista mitataan.
12. Vaalimme viherympäristöä, vesistöjä ja niiden saavutettavuutta sekä luonnon monimuotoisuutta.	Kehitämme ulkopedagogiikkaa.		Varhaiskasvatuspainotteisia toimenpiteitä otettu käyttöön. Koululaistenkin ulko-opetusta voisi varmasti lisätä.

Arvioinnin johtopäätökset

- Vuositavoitteiden toteutumista on jokseenkin hankalaa arvioida johtuen indikaattoritietojen puutteesta (esim. kouluterveyskysely, kestävän kehityksen indeksi). Toisaalta joillakin vuositavoitteilla ei ole lainkaan indikaattoreita, eikä näille löydy luotettavaa verifiointitapaa (esim. digiturvallisuus, tiedolla johtaminen). Lasten ja nuorten hyvinvointi vaikuttaa olevan edelleen laskussa. Palveluverkkouudistus on yli budjetin ja monelta osin jäljessä aikataulusta.
- Palveluseteliuudistus on hyvä esimerkki epäonnistuneesta viestinnästä. Asiakkaat, eli päiväkotilapset ja heidän vanhempansa, ovat olleet tietämättömiä asiasta koko valmistelun ajan, kun taas päiväkotiyrittäjät tuntevat olevansa loukussa järjestelmässä, joka tarkoittaa heille ansionmenetystä. Paremmalla viestinnällä, ehkä myös tarjoamalla hieman porkkanaa kepin sijaan, olisi tästäkin voitu tehdä kaikille osapuolille miellyttävämpi kokemus.
- Vuonna 2022 jatkunut resurssipula on näkynyt etenkin kouluissa ja päiväkodeissa. Kunnalla on jatkuva rekrytointi kasvattajia, opettajia ja psykologeja korvaamaan, mutta varhaiskasvatuksen jonoihin ei näy pitkän tähtäimen helpotusta. Tulevaisuus näyttää epävarmalta, kun lasten vanhemmat eivät tiedä, saavatko päiväkotipaikkaa töihin palaamiseen mennessä. Kun yritämme lisätä Tuusulan vetovoimaa, on hyvä muistaa kohderyhmä; nuorten perheiden muuttohalukkuuteen alueelle, jossa lasten hoitoon saamiseen liittyy epävarmuutta.

Tarkastuslautakunnan suositukset

- Henkilöstön hyvinvointi heijastelee suoraan lasten ja nuorten hyvinvointiin kasvatuksen toimialueella. Siksi painotammekin henkilöstön hyvinvointiin tähtäävien toimenpiteiden nopean käyttöönoton tärkeyttä.
- Viestintää, läpinäkyvyyttä ja avoimuutta tulisi parantaa, sekä sisäisesti eri lautakuntien ja toimijoiden kanssa, että kuntalaisiin päin. Tällä hetkellä suunta on päinvastainen jo valmiiksi huonossa tilanteessa.
- Aitoa osallistamista olisi hyvä ajaa myös kouluissa ja varhaiskasvatuksessa. Vaikuttamisen mahdollisuudet voivat lisätä niin henkilöstön, kuin lasten ja nuortenkin hyvinvointia.
- Palveluverkko-ohjelman edistyessä resursseja tulisi vapauttaa liikuntapaikkojen kunnossapitoon ja kehitykseen.

Kulttuurin ja vapaa-ajan selvitys:

Arviointikertomus on tarkastuslautakunnan arvio siitä, miten kunnan tilivelvolliset ovat onnistuneet valtuuston tahdon toteuttamisessa edellisellä toimintakaudella eli vuonna 2022.

Sivistyksen toimialueen näkökulmat arviointikertomukseen ovat alla sitä mukaa, kun siinä oli esitetty toimialuetta koskevia huomioita.

Huomiot tiivistelmästä

Arviointikertomuksen tiivistelmässä sivistyksen toimialuetta tai sen palveluita ei mainita ollenkaan, vaikka sivistys on kunnan suurin toimialue.

2. väestönkasvun vaikutukset varhaiskasvatus- ja opetuspalveluiden voimavaroihin

- *Sivistyksen toimialue tuo esiin, että väestönkasvuun liittyvää suunniteaineistoa, toteutunutta väestönkehitystä ja lapsi- ja oppilasmäärien vuotuista vaihtelua seurataan tarkasti. Palveluverkon riittävyys ja rakennusten muuntojoustavuus eri toiminnoissa vuosikymmenten aikana on huomioitu uudisrakentamisessa. Henkilöstön rekrytointiin on panostettu paljon, ja valtakunnallisestikin haastavassa tilanteessa varhaiskasvatuksen henkilöstöä on onnistuttu rekrytoimaan kuntaan riittävästi.*

4. panostaminen lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen.

- *Lasten ja nuorten hyvinvointi on ollut vuoden 2022 aikana sivistyksen toiminnan keskiössä. Hyvinvointityötä jatketaan edelleen tulevien vuosien aikana.*

Henkilöstön hyvinvointi

Henkilöstöön liittyvissä asioissa sivistyksen toimialue tekee tiivistä yhteistyötä henkilöstöpalveluiden kanssa.

Osana kuntastrategiaa kunnassa on laadittu henkilöstöpalveluiden seurantavastuulla oleva Osaaminen ja kyvykkyydet –keino-ohjelma, joka luo raamit ja tavoitteet myös henkilöstön hyvinvoinnin ja osaamisen kehittämisen edistämiseksi. Henkilöstön hyvinvointia seurataan säännöllisesti osana henkilöstöpalveluiden Pulssi-kyselyä, ja sivistyksen toimialueen alaisilla palvelualueilla ja niiden yksiköissä tuloksia seurataan säännöllisesti. Henkilöstön hyvinvointiin vaikuttavia toimenpiteitä tehdään sivistyksessä niin toimialue-, palvelualue kuin yksikkötasoisesti.

Koronapandemia näkyi edelleen vuonna 2022 kulttuuripalveluiden henkilökunnan poissaoloissa. Aleksis Kiven merkkivuonna 2022 kulttuuripalvelut haastoi kaikkia kiinnittämään huomiota omaan hyvinvointiinsa erityisesti mielen hyvinvointiin. Myös työhyvinvoinnissa keskityttiin toimiin, joilla voi edistää omaa terveyttään ja jaksamista.

Varhaiskasvatuksen ja oppimisen selvitys:

Osana kuntastrategiaa on kullekin valtuustokauden tavoitteelle määritetty yhteisesti seurantaindikaattorit, ja niille lähtö- ja tavoitetasot. Arviointikertomukseen liitetyt tavoiteseurannat ovat vain kasvatus- ja sivistyslautakunnan alaisia tavoitteita, ja kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnan alaiset tavoitteet puuttuvat materiaalista kokonaan. Hyvinvoinnin edistämässä indikaattoritiedon ohella on hyvä tarkastella toimia, joiden avulla kuntalaisten kokemaan hyvinvointiin on pyritty vaikuttamaan.

Arviointikertomukseen liitetyt tavoiteseurannat ovat vain kasvatus- ja sivistyslautakunnan alaisia tavoitteita, ja kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnan alaiset tavoitteet puuttuvat materiaalista kokonaan.

Kouluterveyskyselystä saadaan uudet tulokset syksyllä 2023. Vuonna 2022 lasten ja nuorten hyvinvointia sekä toiminnan laatua on seurattu arjessa. Päiväkodeissa ja oppilaitoksissa oppilashuoltoryhmät, hyvinvointitiimit ja henkilöstön jäsenet tukevat kasvua, oppimista ja hyvinvointia. Lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin tukemiseen on panostettu esimerkiksi perheohjaajin ja kouluvalmentajin. Toimialueella on aloitettu tiedolla johtamisen kehittäminen kasvatuksen ja koulutuksen laadusta kertovien indikaattoreiden asettamiseksi ja

seuraamiseksi vuoden 2022.

Palveluseteliuudistus

Palveluseteliuudistus tulee voimaan vasta vuonna 2023. Poliittinen päätöksenteko palveluseteliuudistuksessa on tehty monivaiheisesti ja päätöksentekijöiden ja asiaan vaikuttavien tahojen kanssa yhteistyössä.

Palveluseteliuudistuksessa infot ja vaiheittainen käsittely ovat tähänneet siihen, että lautakunnan jäsenillä olisi riittävästi aikaa perehtyä asiaan. Kasvatus- ja sivistyslautakunnassa, kunnanhallituksessa ja valtuustossa on käsitelty palveluseteliin käyttöönottoon liittyviä vaiheita pitkäjänteisesti ja vuoden 2022 aikana seuraavasti:

- Huhtikuu 2022, Sääntökirjan hyväksyminen ehdollisena ja lautakunnan esitys palvelusetelin arvosta ja hintakatosta
- Elokuu 2022, Info: Palveluseteli, sääntökirja
- Syyskuu 2022, Palveluseteli, sääntökirjan hyväksyminen

Yksityisten palveluntarjoajien kanssa palvelusetelin valmistelussa on tehty yhteistyötä. Asiakkaita ovat tiedottaneet päiväkodit, joissa palveluseteliin siirtyvät lapset ovat olleet jo palvelun piirissä. Uusia asiakkaita on palveltu sekä kunnan että palvelusetelipäiväkotien toimesta.

Resurssipula

Tuusulan kunta on kasvanut tavoitteensa mukaisesti viime vuosina. Vuoden 2022 aikana kasvu näkyi kuntaan muuttaneiden lapsiperheiden myötä varhaiskasvatuksessa. Kuntaan perustettiin vuoden 2022 lopussa varhaiskasvatuksen lisäryhmiä, joiden avulla paikkatarpeeseen on kyetty vastaamaan. Ryhmiin saatiin pätevä henkilökunta. Kaikille jonossa olleille lapsille on järjestynyt varhaiskasvatuspaikka lakisääteisesti. Myös vuoden 2023 aikana kaikille jonossa olleille on myös pystytty tarjoamaan paikat.

Vuoden 2022 aikana on ratkottu myös pitemmän tähtäimen tilannetta varhaiskasvatuksessa, ja Jokelaan suunniteltiin metsäryhmän perustaminen (avautui 8/23) ja uuden Peltokaaren päiväkodin rakentaminen (valmistuu 8/2024). Etelä-Tuusulassa varhaiskasvatuksen palveluverkkopäätös on valmisteilla paikkojen lisäämiseksi. Henkilöstölisäyksen tarpeeseen vuonna 2023 on myös varauduttu. Tilanteeseen on myötävaikuttanut Tuusulanjärven kampuksen myöhästyminen puolitoista vuotta.

Koulujen henkilöstössä resurssipulaa ei ole ollut, vaikka rekrytointi on muuttunut haastavammaksi esimerkiksi vaativassa erityisopetuksessa niin opettajien kuin ohjaajienkin osalta. Oppilashuoltohenkilöstön, erityisesti psykologien, saatavuuteen kunnassa on tehty paljon työtä vuoden 2022 aikana.

Henkilöstön hyvinvointi

Varhaiskasvatuksessa johtajaresurssin lisääminen on ollut merkittävä panostus henkilöstön hyvinvoinnin lisääntymiseen niin lapsiryhmätyöhön kuin päivittäisjohtamisen tasolla. Johtamisen tueksi on käynnissä koulutusta, jossa johtaja ja varajohtaja suunnittelevat ja kehittävät johtamista yhdessä.

Oppimisen palvelualueella yhteisöllisyyden palauttaminen työyhteisöihin on ollut tärkeää. Koulutusten ja yhteisten tapahtumien lisäksi koulut ovat päässeet lukuvuoden aikana palauttamaan tiimityön ja yhteisopettajuuden arkeen. Johtamisen kehittämisessä on tunnistettu kuormittavia tehtäviä. Sijaisten hankinnan uudelleen organisoinnilla vapautetaan tulevana lukuvuonna rehtoreiden työaikaa henkilöstöjohtamiseen. Järjestelyä pilotoitiin lukuvuoden 2022-23 aikana muutamalla koululla.

Viestintä, läpinäkyvyys ja avoimuus

Tarkastuslautakunnan suositus viestinnän keskeisestä asemasta on tärkeä. Sivistyksen toimialueella ei kuitenkaan täysin jaeta havaintoa siitä, että viestintä, läpinäkyvyys ja avoimuus olisivat toiminnassamme olleet lähtökohdiltaan puutteellisia.

Viranhaltijavalmistelun ja poliittisen päätöksenteon yhteistyön sujuvuus koetaan hyväksi, ja lautakuntatyöskentelyn arvioinnissa keväällä 2023 tästä on saatu myös hyvää palautetta. Sivistyksen lautakunnissa on järjestetty lautakuntien iltakouluja toimialueen keskeisistä ja ajankohtaisista asioista. Lautakuntainfoja on pidetty sekä lautakunnan toiveiden että ajankohtaisten, päätöksentekoon tulossa olevien asioiden esittelemiseksi. Sivistyksen toimialueella on hyvä ja toimiva yhteistyö lautakuntien puheenjohtajistojen kanssa asioiden yhteisessä ennakkovalmistelussa.

Palvelualueet ja niiden alaiset yksiköt viestivät mukana oleville perheille, huoltajille, lapsille ja oppilaille toiminnastaan aktiivisesti itse. Yleisesti sivistyksen toiminnasta viestitään kuukausittaisessa sivistyksen uutiskirjeessä, ajankohtaisin kuntatiedottein ja sosiaalisessa mediassa. Monissa päiväkodeissa ja kouluissa on omia sosiaalisen median kanavia, joissa viestitään arjen asioista.

9.3 Kulttuuri

9.3.1 Yleistä

Kulttuurin palvelualueeseen kuuluu kulttuuripalvelut, museo ja kirjasto. Kulttuuripalvelut tuottaa palveluja kaikille ikäryhmille mahdollistaen kuntalaisten pääsyn tietoon, sivistykseen ja omaan historiaansa.

Kulttuuripalvelut tuottaa sekä järjestää erilaisia kulttuuritapahtumia ja -palveluita usein yhdessä yhteistyökumppaneiden kanssa.

Tuusulan kunnan museokohteita ovat Taitelijakoti Erkkola, Haloseniemi ja Klaavolan talo. Museo vastaa Aleksis Kiven kuolinmökkin ja Kellokosken sairaalanmuseon avoimna pidosta ja asiakaspalvelusta. Kunnalla on sopimus sekä Ilmatorjuntamuseon että Työläiskotimuseon kanssa. Museolla on laajat taide- ja kulttuurihistorialliset kokoelmat.

Kirjastopalveluita tuotetaan lähipalveluina kolmessa kirjastossa sekä kirjastoautossa.

9.3.2 Keskeisiä tapahtumia palvelualueella 2022

Tapauksia kirjastoissa

- Kulttuuripalveluissa on purettu koronarajoituksia ja palattu vähitellen ns. normaaliin toimintaan.
- Kävijä- ja lainausmäärät ovat lähes pandemiaa edeltävällä tasolla.
- Korona aiheutti toimintavuonna kuitenkin paljon työpoissaoloja ja jälkiseuraukset näkyvät kirjastoissa.
- On huolestuttavaa, että häiriökäyttäytymisen määrä asiakaspalvelussa kasvoi; myös uhkaavia tilanteita tuli esille.
- Tuusulan ja Hyvinkään kirjastojen yhteinen Tyttökirjajälämyksiä - sukupolvet kohtaavat -hanke päättyi.

Kulttuurisuunnitelmat kuntalaisille

- Kulttuuripalveluiden tarjoamiin erilaisiin ja eri ikäluokille suunnattuihin ohjelmiin on osallistunut tuhansia tuusulalaisia lapsia.
- Koulu-yhteistyö ja kulttuurikasvatussuunnitelmien Kultsun ja Taika Kultsun toteuttaminen on sujunut hyvin. Kulttuurikasvatussuunnitelman ohjelmien kautta jokainen lapsi pääsee kokemaan taidetta ja kulttuuria.
- Skidiviikot tarjosivat monelle pienelle lapselle ensimmäisen kosketuksen elävään taiteeseen.
- Martta Wendelinin päiväkotit ja Monion valmistuminen laajentavat taiteen ja kulttuurin harrastusmahdollisuuksia. Monion kehittämisessä taiteen ja kulttuurin taloksi edistettiin suunnitellusti. Toisen asteen kulttuurikasvatussuunnitelman luonnos valmistui syksyllä 2022.

Kulttuurialan palkinnot

- Kulttuuripalvelut palkitsi vuoden tuusulalaisena kirjoittajana kirjailija Juha Vuorisen. Vuoden kulttuurimyönteinen-palkinnon sai Jekku Ry.
- Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnan myönsi helmikuussa avustuksia 46:lle kulttuuri- ja taidealan toimijalle.
- Kulttuuri- ja taidetoiminnan tukemiseen oli varattu yhteensä 120 000 euroa. Lisäksi Aleksis Kiveen liittyville tuotannoille jaettiin erillistä avustusta 10 000 euroa.
- Toimintavuonna huomioitiin merkkivuosi 150 vuotta Aleksis Kiven kuolemasta. Merkkivuoden teemana oli kulttuurin, taiteen ja tieteen vaikutukset mielen hyvinvointiin.
- Tunnuksena oli Kiven viimeisiksi sanoiksi mainitut Minä Elän! Merkkivuoteen liittyvää monipuolista ohjelmia oli tarjolla koko vuoden.

Museot

- Halosenniemen kehittämiseksi laadittiin kehittämissuunnitelma, jonka mukaisesti ateljeekotia konservoitiin. Konservointityö jatkuu suunnitelman mukaisesti myös vuonna 2023. Kuntalaisten luontosuhdetta ja kulttuurimatkailua edistettiin.
- Halosenniemen museo oli suljettuna syyskuusta 2021 alkaen puoli vuotta. Rakennuksen lämmitys-, valaistus- ja turvajärjestelmät päivitettiin.
- Halosenniemen näyttelyt Taiteilijaelämään Halosenniemessä ja Soiva Halosenniemi - juhlistivat 120-vuotiaista taiteilijakotia.
- Erkkolassa oli esillä näyttelyt Tuntematon suunnittelija Martta Wendelin, Täällä jossain ja Onni yksillä - Kirjailijakohtaloita.

Kesätapahtumia

- Tuusula-päivä, Metallinpaljastinpäivä, kulttuuri- ja ihmisoikeustapahtuma Keski-Uudenmaan Pride Jokelan Tiilitehtaalla.

Hankkeet

- Tuusulan ja viiden lähikunnan museoiden yhteinen Kuvaa uusiksi -jällekuvaushanke päättyi.
- Lukutaidon edistämiseen ja lukemisen harrastamiseen liittyvät hankkeet: Lukuliike, Lukisinko – sanalinko, Rakas-hanke
- Kohti eduskuntavaaleja -hanke keskeytettiin hankkeen toteuttamistapaan liittyvien erimielisyyksien vuoksi.

Rykmentinpuiston taideohjelma

- Alueen tontinluovutuksen yhteydessä kerättyä taiderahaa käytetty taiteen hankkimiseen. Taiderahaa kertyi vuonna 2022 noin 300 000€.
- Vuonna 2022 valmistui kaksi uutta teosta.
- Tällä hetkellä valmistuneita tai hankittuja taideteoksia on valmiina 10 kpl.

9.3.3 Talouden toteutuminen

Kulttuurin talous toteutui talousarvion mukaisesti. Toimintatuottoja kertyi 0,3 milj. euroa, toimintakulut olivat 3,9 milj. euroa ja toimintakatteen toteuma oli 3,5 milj. euroa (mta 3,5 milj. euroa, tot. 100,2 %).

Arvioinnin johtopäätökset

- Kulttuuripalveluiden asiakkaat ovat palanneet palvelujen pariin.
- Kulttuuripalveluissa on palattu normaaliin toimintaan. Museossa ja kirjastoissa kävijämäärät ovat lähes pandemiaa edeltävällä tasolla.
- Kulttuuritarjonta monipuolistui ja heijastaa nyt eri sukupolvien mielenkiinnonaiheita.
- Pandemian jälkiseurauksena henkilökunnan poissaoloja on ollut paljon.

Tarkastuslautakunnan suositukset

- Eri-ikäisten kulttuurin kuluttajien mukaan ottamista on jatkettava.
- Lasten lukutaitoon liittyviin hankkeisiin osallistumista on jatkettava.
- Lasten- ja nuorten kulttuurikasvatukseen liittyviin hankkeisiin osallistumista on jatkettava.
- Jatkossakin kiinnitettävä huomiota henkilökunnan hyvinvointiin.

Kulttuurin ja vapaa-ajan selvitys:

Tuusulasta löytyy aktiivisia kulttuurin kuluttajia kaikissa ikäluokissa. Kulttuurikasvatussuunnitelmien kautta jokainen tuusulalainen lapsi ja nuori pääsee kokemaan kulttuuria monipuolisesti. Nuorisopalvelujen kanssa on toteutettu kulttuuriohjelmaan nuorille, ja he ovat olleet myös itse ohjelmiston suunnittelijoina ja tuottajina. Ikäihmiselle vuosittain toistuvina tapahtumina ovat kulttuurinen palvelukotikiertue ja Vanhusten viikko. Kirjastojen, museoiden ja kulttuurin tapahtumat ja palvelut ovat tarjolla kaikenikäisille kuntalaisille. Keväällä 2023 käyttöön otettu Kaiku-kortti mahdollistaa haastavassa taloudellisessa tilanteessa olevien nuorten ja aikuisten mahdollisuuden harrastaa kulttuuria.

Lasten ja nuorten lukutaito, lasten ja nuorten kulttuurihankkeet

Kirjasto tukee monella tapaa lasten ja nuorten lukutaitoa. Monet tarjotut palvelut ovat osa Tuusulan kulttuurikasvatussuunnitelmia, joista Taika Kultsu on varhaiskasvatusikäisille suunnattu ja Kultsu perusopetusikäisille. Toisen asteen kulttuurikasvatussuunnitelma otetaan käyttöön syksyllä 2023. Kulttuurikasvatussuunnitelmat takaavat kaikille lapsille ja nuorille tasa-arvoisen mahdollisuuden kokea monipuolisesti paikallista kulttuuria.

Aluehallintovirasto myönsi kirjaston ja työllisyyspalveluiden yhteiselle Sana haltuun -hankkeelle 45 000 euron avustuksen. Hankkeeseen on palkattu projektikoordinaattori ja hanke käynnistyy syksyllä 2023.

9.4 Vapaa-aika

9.4.1 Keskeisiä tapahtumia palvelualueella 2022

- Koulunuorisotyön teemoina oli mm. läsnäolo koulun arjessa, matalan kynnyksen tuki eri ilmiöissä, sujuva yhteistyö lasten ja nuorten vanhempien sekä yhteisön kanssa.
- Popup-nuorisotila avattiin Hyrylässä kesäkuussa.
- Uimahallin kosteille tiloille ja rakenteille tehtiin kuntoarvio ja tutkimuksia.
- Tuusulanjärven matkaluistelurata nousi alueellisesti merkittäväksi matkakohteeksi.
- Urheilukeskuksen suunnitellut rakentamishankkeet valmistuivat.
- Jokelan kuntorata ja -portaat avattiin käyttöön.
- Kellokosken talviuintipaikka avattiin.

9.4.2 Palvelualueen investointien toteutuminen

Urheilukeskuksen BMX-rata valmistui elokuussa ja Jokelan kuntorata- ja porrashanke syyskuussa. Urheilukeskuksen hankkeista Tenniskeskus (Oy) ulkopelientilat valmistuivat syyskuussa ja voimistelu- ja mailapelihalli lokakuun alussa.

Osa tälle vuodelle suunnitelluista investointihankkeista siirtyy eteenpäin mm. kalustohankintoja, uimahallin kassa-alueen muutostyöt, Jokelan tekonurmen pinnan vaihtourakka sekä huoltoalueen muutostyöt.

Jokelan kuntorata- ja portaiden rakennusurakka sekä BMX-rakennusurakka ylitti arvioidun budjetin. Aluehallintovirasto tilitti kunnalle liikuntapaikka-avustusta vuoden aikana n. 415 000 euroa.

9.4.3 Liikuntapaikat ja ulkoilupalvelut

Etelä-Tuusula

Tuusulanjärven matkaluistelurataa ja olosuhteita tehdään yhteistyössä Järvenpään liikuntapalveluiden, Jäähavaintomiesten sekä Sportuna Oy:n ja paikallisten asiantuntijoiden kanssa.

Hiihtolatuksen kunnossapito päättyi maaliskuulla, kausi kesti noin 11 viikkoa. Uuden hiihtokauden valmistelut aloitettiin vuoden 2022 marraskuussa, jolloin lumitykit käynnistettiin.

Tekonurmen käyttö oli mahdollista koko talvikauden ajan huolimatta Valtteri-myrskystä vuoden 2022 alussa.

Jäähallien kausi sujui normaalisti.

Ulkotennis- ja padel-kentät valmistuivat heinäkuussa urheilukeskukseen. Kuntoportaille asennettiin nousulaskuri. Yleisurheilukentälle asennettiin uudet valonheittimet.

Pohjois-Tuusula

Jokelan luistelukenttien kunnossapidon helpottamiseksi ja laadun parantamiseksi hankittiin uusi jäähöylä.

Uusitun kuntoradan hiihtoladut avattiin tammikuussa 2022. Kuntoradalle painettiin myös kävelyura hiihtoladun viereen. Jokelan tekonurmen puku- ja tuomarikoppiin asennettiin uudet sähkölukot, PIN-koodilla. Kellokosken latujen ylläpidosta vastasi paikallinen urheiluseura.

Kellokosken talviuintipaikka avattiin alkutalvesta. Paikalle tuotiin pukukoppikontti ja rantaan tehtiin portaat sekä sähkönsyöttö pumpulle.

Uimahalli- ja terveystuulupalvelut

Uimahalli avattiin poikkeuksellisesti vasta 1.2.22 koronarajoitusten poistuessa. Uimahallin kesän huoltotauko oli 27.6.-2.8. välisenä aikana. Kesähuollon aikana tehtiin uimahalliin kattava kuntoarvio.

Hyvinvointivalmennus -hanke päättyi aikaisemman suunnitelman mukaisesti 31.12.2022.

Hankkeen juurruttamistavoitteet saavutettiin mallikkain tuloksin. Hyvinvointivalmennusta liikkumislähteen osalta jatketaan vuoden 2023 aikana yhteistyössä Keusote -alueen ja työterveyshuollon kanssa.

Uimahallin kävijämäärät olleet noin 80% tasolla verrattuna samaan ajankohtaan ennen koronaa.

Mahdollisiin sähkökatkosiin ollaan varauduttu ja niihin on tehty erilliset toimintasuunnitelmat.

Alueellinen nuorisotyö ja tapahtumapalvelut

Toimintavuoden tavoitteet

- Nuorille kehitetään monipuolisia kohtaamistapoja ja koulunuorisotyötä lisätään
- Pelitoimintaa kehitetään
- Hyrylän uusi nuorisotila suunnitellaan kauppakeskuksen yhteyteen
- Kulttuurikasvatusta laajennetaan osaksi nuorisotyötä
- Kerätään tietoa miten nuoret tänä päivänä harrastavat ja viettävät aikaa

Kevätkausi nuorisotiloilla alkoi suunnitelmien mukaisesti. Syyskaudella perjantaisin jalkauduttiin kohtaamaan nuoria eri puolilla Tuusulaa.

Tuusula-viikolla nuorisotyö oli liikkeellä pakettiauton kanssa ja kohtasi nuoria eri puolilla Tuusulaa.

Liikkuva nuorisotalo oli ensimmäistä kertaa kokeilussa ja nuorten kohtaamiset jäi vain muutamaan mainostuksesta huolimatta.

BMX-radan avajaisissa pidettiin lajikokeilupistettä, jossa kävijöitä riitti paljon lapsista aikuisiin.

Nuorisotyöntekijöitä oli myös paikalla Pride-tapahtumassa, jossa kohtasimme nuoria.

Pool Party tapahtuma järjestettiin uimahallin henkilöstön kanssa, jonka tavoitteena oli kesän aikana saada nuoria innostumaan erilaisista toiminnoista ja tapahtumista myös nuorisotilojen ulkopuolella.

Kaksi nuorisohajaaja ohjasi Tuusulan kirjastolla Dungeons and dragons-peliryhmän toimintaa.

Kesäkuussa järjestettiin retki Särkänniemeeseen, perhepäivät Jokelassa, Kellokoskella ja Urkassa sekä Tuusulan Frisbeegolfkiertue.

Koulunuorisotyöhön oli tälle vuodelle tavoitteeksi nostettu aktiivinen läsnäolo kouluarjessa sekä ajankohtaisiin ilmiöihin vastaaminen yhdessä koulun henkilöstön kanssa.

Lukisinko-hankkeen lyriikkapajat alkoivat maaliskuun alussa Jokelan nuorisotilalta. Pajoja oli seitsemän ja ne järjestettiin vuoroin eri nuorisotiloilla. Hanke huipentui toukokuussa järjestettyyn tapahtumaan Jokelantiilitehtaalla.

9.4.4 Talouden toteutuminen

Toimintatuottoja kertyi 0,9 milj. euroa, toimintakulut olivat 5,4 milj. euroa ja toimintakatteen toteuma oli 4,5 milj. euroa (mta 4,1 milj. euroa, tot. 109,1%).

Toimintatulojen vähennyttä vapaa-aikapalveluiden nettomenot/asukas olivat 110,75 euroa (2021: 116,97).

Arvioinnin johtopäätökset

- Liikuntapaikkojen ja ulkoilupalveluiden menot ovat nousseet toimintavuoden aikana, mm. yleisten kustannusten ja kasvupaineiden kohotessa.
- Kuntoarvion perusteella uimahallilla joudutaan tekemään perusteellisempia korjaustöitä, mikä vaatii uimahallin pitkäaikaista sulkua.
- Yhteistyö tiivistyy nuorisotyötä kunnassa tekevien tahojen kanssa. Koulunuorisotyön teemat ja työskentelytavat monipuolistuvat. Yhteiskunnassa tapahtuvat muutokset heijastuvat nuoriin.

Tarkastuslautakunnan suositukset

- Liikuntapalveluiden palveluverkkoa voidaan kohtuullisesti tiivistää ja keskittää kustannustehokkaihin ratkaisuihin kuitenkin samalla lähiliikuntapaikat huomioiden ja niitä kehittäen.
Tuusulanjärven talviliikuntapaikkaa tulee jatkossakin kehittää Tuusulan vetovoiman kasvattamiseksi.
- Uimahallin laajennustarpeet, mukaan lukien maauimalan/ulkoalaiden rakentamismahdollisuudet, on otettava huomioon ympäristön rakentuessa. Korjauspalvelusten perusteella voidaan kehittää pitkäjänteisyyttä kiinteistön kunnossapitoon.
- Nuoriso-ohjaajien jatkuva kouluttautumista erilaisiin tarpeisiin tulee mahdollisuuksien mukaan tukea. Kokoaikaisten työntekijöiden lisääminen nuorisotyössä vahvistaa ja edistää koulunuorisotyön tehokasta toteutumista.

Kulttuurin ja vapaa-ajan selvitys:

Liikuntapalveluiden palveluverkko ja Tuusulanjärven talviliikunta

Valtuustokauden loppupuolella tulee arvioitavaksi tarve Hyrylän urheilukeskuksen alueen yleissuunnitelman (2017) päivittämiseen. Myös kuntakeskusten vastaavat suunnitelmat tulee päivittää. Palvelualue on aiemmin ottanut suosituksessa mainittuihin kehittämistöimiin kantaa palvelualueen palveluverkkosuunnitelmassa. Terveysliikunnan ohjelma ja palvelualueen toiminnan kehittäminen voidaan kuvata jatkossa laaja-alaisemmassa ohjelmassa vrt. alueiden yleissuunnitelmat ja muut yksiköiden toimintasuunnitelmat. On hyvä tutkia hyvinvoinnin edistämistä ja muutostarpeita olosuhteiden, ohjatun liikunnan ja yksilöohjauksen ja kansalaistoiminnan sekä nuorisotyön tarpeiden kannalta. Tuusulanjärven talviliikuntaolosuhteita ylläpidetään jatkossakin yhteistyössä paikallisten kumppaneiden kanssa. Valtavat kävijämäärät ovat lisänneet erilaisten oheispalveluiden tarvetta. Palvelualue kutsuu kunnan kaikki toimialat mukaan tähän työhön. Järven vetovoima on testattu kahden edellisen talven aikana. Sen lisäämisen voisi ajatella koskevan talviliikunnan oheispalveluiden parantamista, mikä vaatii paljon lisäresursseja ja tiivistä yhteistyötä.

Uimahallin laajennus- ja korjaustarpeet

Uimahallin kävijämäärät ovat suuret. Ennen pandemiaa n. 220 000 / vuosi. Tarve uimahallin laajentamiselle on

otettu esille mm. maauimalaan ja uimahallitoimintaan liittyvissä tarveselvityksissä. Toiminnallisesti ja kävijämäärien ennustetun kasvun perusteella sisätiloja tarvitaan tuplasti nykyisestä; terapia-altaita, muuntoaltaita, uimaratoja ja kuivan tilan liikunta- ja oheistiloja tarvitaan. Palvelualue on tuonut esille, että uimahallin todellinen kehittämistarve on sisäaltaiden, teknisten tilojen ja oheistilojen lisäämisessä ja parantamisessa. Ulkouinti- ja maauimalapalvelut eivät ratkaise näitä kysymyksiä. Uimahallin laajentaminen voidaan katsoa osaksi alueen hyvinvointilaitosten kehittymistä, kuntoutuksen ja ammatillisen ohjaustarpeen kannalta. Teknisesti uimahalli selviää isoistakin asiakasmääristä. Asiakaskokemus, toiminnan sujuvuus ja palvelut tulee pystyä mitoittamaan pitkällä aikavälillä riittäviksi. Uimahallin korjausrakentamisen yksityiskohtainen suunnittelu alkaa syksyllä 2023.

Nuorisotyön monimuotoisuus

Nuorisotyön muodot monipuolistuvat ja henkilöstön resurssit tulee kohdentaa tehokkaasti. Nuorisotyön ammattilaisia tulee kouluttaa jatkuvasti ja työntekijöiden osaamista tulee jakaa alueellisesti. Nuorisotyötä tehdään kunnan sisäisissä verkostoissa, kuntayhteistyönä, viranomaisten kesken sekä perheiden kasvatusvastuuta tukien. Alueellinen nuorisotyö on päivittäistä kohtaamista nuorten kanssa, ikäluokat tunnustetaan paremmin tehokasta koulunuorisotyötä tekemällä. Vakanssien vakinaistaminen parantaa ikäluokkien tuntemusta ja luottamuksen rakentuu pitkäjänteisemmin. Ajankohtaisten ilmiöiden havaitseminen ja nopea reagointi on tärkeää. Nuorisotyö on kiinni ajassa ja erilaisissa tilanteissa, tarvitaan kykyä varautua,

joustaa ja sopeutua muuttuviin tilanteisiin ja ilmiöihin resurssien mukaisesti.

10 Kasvu ja ympäristö - kuntakehityslautakunta

10.1 Keskeisiä huomioita

Kuntakehityslautakunta

Vuonna 2022 saatiin viimeisteltyä asuntopoliittinen ohjelma.

Tuusulan kunnan yleiskaava sekä Hyrylän keskusta sijoittuvan liike- ja palvelukeskuksen vuokrasopimukset hyväksyttiin vuoden 2022 aikana.

Erillinen projektitoimisto vastaa elinvoimahankeiden, kuten Focus, Rykmentinpuisto ja Hyrylän keskusta kehittämistä.

Rykmentinportin yritysalueelta myytiin valtaosa myytävissä olevista tonteista, loppuista oli varauspäätöksiä.

Rakennuslupia myönnettiin 488 kappaletta; sis. asuntoja 1003 kappaletta. Asuntoja valmistui 902 kappaletta, joista omakotitaloja 164.

Tuusulanjärven virkistyskäyttöä saatiin vietyä eteenpäin. Vapaaehtoistyöllä oli tässä myös merkittävä rooli. Erityisesti Tuusulanjärven luistelubaanasta tuli suorastaan ilmiö talvella 2022 ja siellä kävi vierailijoita useista naapurikunnista Helsinkiä myöten.

Kommentoimut [4]: Tarkasta

10.2 Kasvu ja ympäristön toimialueen vuoden 2022 tavoitteiden seuranta

Valtuustokauden tavoite	Vuositavoite 2022		Arvioinnin perustelut
2. Luomme tiiviimpiä keskusta-alueita, jotka mahdollistavat monipuolisemmat palvelut	2.1 Siirrymme toteutusvaiheeseen palvelukeskushankkeessa		Rakentaminen ei ole vielä alkanut. Hankkeesta tehty valitus vielä käsittelyssä.
	2.2 Käynnistämme Suutarintie hankkeen toteutuksen		Suunnitteluvaiheessa
	2.3 Edistämme Rykmentinpuiston alueen kehittämistä osaksi Hyrylän keskustaa		Tavoite on vähän epämääräinen.
	2.4 Edistämme keskustojen täydennysrakentamista ja elinvoimaa		Hyrylän keskustan yleissuunnitelma hyväksytty valtuustossa 3.10.2022.
	2.5 Varmistamme tulevaisuuden kasvun ja valitsemme kasvun suunnat		Ei juuri edetty.
3. Tarjoamme monipuolisia asumisen mahdollisuuksia varmistamalla tonttitarjonnan ja erilaiset asumismuodot	3.1 Hankimme maata vuosittain n. 40 ha asunto- ja työpaikkatonttien varannon varmistamiseksi		Maata hankittu 15 ha.
	3.2 Pääsemme MAL-sopimuksen mukaiseen kaavoitustavoitteeseen ja asuntotuotantotavoitteeseen (ka 462 asuntoa/vuosi, vv 2020-2023 ja 42000km ² /v uutta asumisrakentamista)		Asumisen rakennusoikeuksien tavoitemäärää ei välttämättä saavuteta. Pääosin tavoite kuitenkin toteutunut. Häriskiven alueen ensimmäiset omakotitalotontit tulivat haettaviksi vuoden 2022 aikana. Lahelanelto II:n kaikki omakotitalotontit käytännössä luovutettu. Pellavamäentien kunnallistekniikan rakentaminen toteutettu.
	3.3 Edistämme Rykmentinpuiston alueen asumisen mahdollisuuksien kehittämistä		Hypa-kortteli alkuvaiheessa. Hökilä ja Olympiakylä suunnitteluvaiheessa; eivät juuri edenneet. Puistokylän

			kaavaehdotus etenee kohti luonnosvaihetta.
	3.4 Hyväksymme ja toteutamme asuntopoliittisen ohjelman tavoitteita		Kuntakehityslautakunta hyväksyi ohjelman 26.10.2022 ja valtuusto 14.11.2022. Asuntopoliittinen ohjelma astui voimaan 1.1.2023. Ikäihmisten asumisratkaisuja selvitetty vuosina 2021-2022.
	3.5 Kehitämme Tuusulan maapoliittista ohjelmaa		Valmistelussa.
4. Tarjoamme yrityksille laadukkaita palveluita, osaavaa työvoimaa ja työpaikkatontteja erinomaisilla liikenneyhteyksillä	4.1 Vahvistamme yritysalueiden kaavavarantoa ja myytäviä tontteja		Tavoite saavutettu osittain. Rykmentinpuiston yritysalueen (2. vaihe) asemakaavatyö käynnistetty, mutta ei valmis. Focus-alueen yleissuunnitelma ei ole vielä valmis. Sula III työpaikka-alueen asemakaava hyväksytty 6.4.2022. Senkkerinmäen alueen suunnittelu käynnistetty. Rykmentinportti I kaavaluonnosta valmistelussa. Focus-alueen yleissuunnitelma luonnoksineen on ollut nähtävillä 26.5.-30.6.2022.
	4.2 Kehitämme yhdenluokun palveluprosessia		Aloituspaiheessa. Selvitetty toteutusvaihtoehtoja.
5. Tarjoamme upeat ja uudistuvat mahdollisuudet kulttuuriin, vapaa-aikaan ja harrastamiseen	5.2 Jatkamme Tuusulanjärven ja -joen alueen kehittämistä		Tuusulanjärven rantojen yleissuunnitelmaa on toteutettu mm. eteläisen virkistysreititin suunnittelun osalta vuonna 2022. Tuusulanjoen virkistyskäytön yleissuunnitelman suunnittelua ei ole vielä aloitettu.

11. Rakennamme kestäväää tulevaisuutta ja edistämme ilmastotekoja kaikessa toiminnassa	11.2 Toteutamme ilmasto-ohjelmaa ja otamme käyttöön ilmastojohtamisen toimintamallin		Konsultin johdolla aloitettu ideoida ilmastokumppanuutta yritysten kanssa. Tästä tulee vähän väkisin tekemisen vaikutelma. Ilmastoasiat kulkevat muun tekemisen mukana eivätkä ne ole muista irrallisia asioita.
14. Kasvamme taloudellisesti kestävästi rakenteita ja toimintatapoja uudistaen	14.2 Toteutamme kehitettävien ja realisoitavien kiinteistöjen suunnitelmaa		Kehitettävät kiinteistöt I ja II asemakaavamuutokset ovat lainvoimaisia. Muilta osin edistetään poistuvien koulutonttien ja kiinteistöjen realisointia suunnittelutarveratkaisuin ja alustavien suunnitelmien laadinnalla. Tästä puuttuu konkretiaa.

Arvioinnin johtopäätökset

- Tuusulan kunta on rakentanut paljon vuoden 2022 aikana. Monenlaista maankäyttöä ja rakentamista on edistetty monella eri sektorilla.
- Kiivas kaavoitus- ja rakennustahti sitoo henkilöresursseja ja muita resursseja.
- Nopean kasvun myötä infrarakentaminen on joissain kohteissa jäänyt jälkeen.

Tarkastuslautakunnan suositukset

- On syytä huolellisesti pohtia ja analysoida, mikä on sopivanlaista, sopivan kokoista ja sopiva-aikaista rakentamista ja kasvun tavoittelua.
- Pitää varoa, ettei kasvun tavoittelun yhteydessä tule vauhtisokeutta. Toisinaan tarvitaan malttia ja tuumaustaukoja. Tehokkuuden tavoittelu ei saa tarkoittaa huolimattomuuden tai virheiden lisääntymistä.
- Jotta kasvutavoitteissa voidaan pysyä, on resurssit turvattava.
- Myös budjettikuria on syytä harjoittaa.
- Kasvun määrällisiä ja laadullisia tavoitteita on arvioitava.
- Infra ja tiestö on toteutettava linjassa talonrakentamisen kanssa. Infran ja tiestön on myös tuettava muuta rakentamista.

Kasvun ja ympäristön selvitys:

Tarkastuskertomuksessa todetaan, että usean lähes nollaväestönkasvuvuoden jälkeen Tuusulan kunta kasvoi vuonna 2021 2,36 prosentilla, lähes tuhannella kuntalaisella. Lähes samoin lukemin vuonna 2022; 1,67 prosenttia ja 780 uutta tuusulalaista. Tarkastuslautakunta esittää käsityksensä, että tämä kasvu ylittää usein kestävässä pidetyn yhden prosentin kasvun rajan - myös pormestariohjelmassa määritellyn tavoitteen 0,75 prosenttia. Arviointikertomuksessa 2022 todetaan, että vuoden 2023 alku antaa odottaa viime vuotista kasvua vuonna 2023.

Suomessa pieni osa kunnista kasvaa ja noin 20 kuntaa ylittää 1 % kasvun rajan Suomen 309 kunnasta. Kasvun ja ympäristön toimialue toteutti valtuuston tahtotilaa: Valtuustokauden 2021–2025 strategia mahdollistaa kasvun. Tuusulan kunnan kasvu ja talous olivat kuitenkin tasapainossa vuonna 2022. Tuusulan kunnan tilikauden tulos oli noin 6,0 miljoonaa euroa ylijäämäinen. Kunnan talous hyötyi vahvasta kasvusta. Kasvun ja ympäristön toimialue pysyi hyvin suunnitellussa talousarviossa. Investoinnit pysyivät hyvin valtuuston hyväksymässä investointiohjelmassa ollen yhteensä 57,7 milj. euroa. Investointiosan vähennykset olivat nettona yhteensä + 1,5 milj. euroa. Taloudellisesti kestävässä kasvussa huomioitiin Tuusulassa tilikauden tuloksen ohella väestösuunnite ja -toteuma ja investointien taso. Palveluverkkosuunnitelmaa edistettiin valtuuston myöntämän investointirahoituksen puitteissa. Kunnan tulevien vuosien investointitasoa tarkastellaan siten, että kunnan talous ja velkaantumiskehitys säilyvät kestävällä tasolla.

Tarkastuslautakunta suosittelee kasvun osalta, että Tuusulan kaikkia alueita tulisi kehittää; ei pelkästään Hyrylän ja sen läheisyydessä olevia alueita. Mikäli Tuusulan kunta haluaa onnistua tavoitteessaan liikenneväyläyhteyden suunnittelussa Kehä IV-kaava-alueella rinnakkaiskatuna, on teknisen toimen resursseja turvattava nykyistä enemmän.

Toimialue toteaa, että se mahdollisti kehitystä koko Tuusulan alueella. Valtuusto hyväksyi koko kunnan yleiskaavan loppuvuonna 2022. Kaikkea kehitystä ei voida yhtä aikaa kaikkialla ja kerralla tehdä. Kehä IV:n toteutustapaan ja resursseihin kiinnitetään huomiota tarkastuslautakunnan suosituksen mukaisesti jatkossa, vuonna 2022 Focuksen yleissuunnitelma oli käynnissä kaavoitussuunnitelman mukaisesti.

Tavoitteen Tuusulassa on hyvä elää- osalta tarkastuslautakunta suosittelee, että Tuusulan kunnan pitäisi enemmän huomioida kuntalaisilta tulevaa palautetta esimerkiksi maankäytön ja kaavamuutosten yhteydessä. Tällä hetkellä niillä ei ole tarkastuslautakunnan mielipiteen mukaisesti oikeastaan vaikutusta.

Kasvun ja ympäristön toimialueelle on annettu tehtäväksi kaavoitus, jossa noudatetaan kunnanvaltuuston hyväksymiä ylempiasteisia kaavoja ja valtuuston hyväksymää kaavoitussuunnitelmaa.

Kaavoitus on konsensuksen muodostamista palautteeltaan ristiriitaisissa ja monialaisissa hankkeissa. Lähtökohtaisesti valtuuston hyväksymän kaavoitussuunnitelman kohteita ei jätetä palautteen vuoksi kaavoittamatta.

Kuntalaisilta tulevaa palautetta huomioidaan laajalti. Kaavojen laadinta on vuorovaikutteista ja vuorovaikutteisuuden menetelmiä eri kaavavaiheissa käytetään merkittävästi laajemmin kuin v. 2022 voimassa ollut maankäyttö- ja rakennuslaki edellytti (esim. OAS, asukastilaisuudet, kaavakävelyt asukkaille ja lautakunnalle, pormestari-illat). Kaikki palaute tutkitaan ja sitä huomioidaan paljon. Palautteeseen vastataan. Kaavahankkeissa laaditaan läpinäkyvästi myös vuorovaikutusraportti vastineineen. Lautakunnat ja kunnanhallitus tai valtuusto käsittelevät ja hyväksyvät vuorovaikutusraportin ja vastineet sekä kaava-asiakirjat.

Toimialue kiittää suosituksista ja pyrkii huomioimaan toiminnassaan tarkastuslautakunnan suosituksia. Toimialue toteaa lisäksi, että kaavoitus ja rakentaminen toteuttaa valtuuston kasvun strategiaa 2021-2025. Talousarvion perustana on kuntastrategia ja palveluverkko- ja infrainvestointien toteuttaminen. Toimialueen investointeja arvioidaan ja priorisoidaan mm. talouden tasapainottamiseksi.

11 Keski-Uudenmaan ympäristökeskus

Keski-Uudenmaan ympäristökeskus huolehtii Mäntsälän, Nurmijärven ja Tuusulan kuntien sekä Järvenpään ja Keravan kaupunkien ympäristönsuojelun ja ympäristöterveydenhuollon tehtävistä sekä muista sille hallinto- ja toimintasäännöillä osoitetuista tehtävistä.

Keski-Uudenmaan ympäristökeskus tavoite on seudullisesti terveellinen, turvallinen ja viihtyisä elinympäristöä sekä ekologisesti kestävä luonnonympäristö.

Vuonna 2022 Ympäristönsuojelu vastasi Tuusulanjärven kunnostustoimista, kuten hoitokalastuksesta, hapettamisesta ja niitosta.

Ympäristövalvonnan palveluyksikkö jatkoi työtä lupaprosessien käsittelyaikojen lyhentämiseksi.

Eläinlääkärien yhteisvastaanotto avattiin marraskuussa Etelä-Tuusulassa Majavantiellä.

Keski-Uudenmaan ympäristökeskuksen toimintakate oli ennen sopijakuntien yhteistoimintakorvausten palautuksia 308 743 euroa ylijäämäinen.

Suunnitelmakauden 2020–2023 tavoitteita ovat

- ympäristönsuojeluviranomaisen valvonnan vaikuttavuuden lisääminen kasvattamalla valvontaohjelman toteutumistaso 70 %:sta 90 %:iin
- säilyttää riskiperusteisen elintarvikevalvonnan kattavuus 100 %:ssa ja kasvattaa terveydensuojelulain mukaisen valvonnan kattavuus 80 %:sta 90 %:iin

Tuusulan kuntastrategiassa on ympäristökeskukselle suunnattu yksi vuositavoite ja sillä yksi toimenpide

- Kehittää Keski-Uudenmaan ympäristökeskuksen organisaatiota ja toimintaa
- Yhdistää eläinlääkärivastaanotot ja perustaa toimipisteen Hyrylään

Arvioinnin johtopäätökset

- Keski-Uudenmaan ympäristölautakunnan toimintaa oli mahdollista arvioida vain Tuusulan valtuustokauden tavoitteiden mukaan. Keski-Uudenmaan Ympäristökeskuksella ja ympäristölautakunnalla on olemassa oma suunnitelma, joka koskee eri kuntien toimintaa.
- Eläinlääkäripalvelut on saatu Hyrylään. Sen osalta tavoite on saavutettu.
- Toiminta on laaja ja koskee erilaisia osa-alueita, kuten lupien myöntäminen, systemaattinen valvonta ja tarkastus, eläinlääkäripalveluiden toiminnan järjestäminen.
- Tuusulan kunta ottaa ympäristöasiat huomioon kaikissa keskeisissä toiminnissaan, kuten maankäytön suunnittelussa, jäte- ja vesihuollossa, kiinteistöhuollossa sekä vesiensuojelussa.

Tarkastuslautakunnan suositukset

- Ympäristö ja puhtaan luonnon saatavuus on Tuusulan kunnan yksi vetovoimatekijöistä. Sitä kannattaa vaalia jatkossakin.
- Hyvälle toiminnalle pitäisi saada enemmän positiivista näkyvyyttä.

Toimialueen selvitys:

12 Tuusulan vesihuoltoliikelaitos

12.1 Keskeisiä havaintoja

Tuusulan vesihuoltoliikelaitos toimii Tuusulan kunnanhallituksen alaisena liikelaitoksena. Vesihuoltoliikelaitos sisältää kolme palveluyksikköä: vesilaitoksen, viemärlaitoksen ja huleveden. Vesihuoltolaitoksella on sopimus 8 928 kiinteistön kanssa veden toimittamisessa. Nousua vuoteen 2021 on 246 liittymää. Noin 40 300 Tuusulan asukasta saa vetensä Tuusulan vesilaitokselta.

Tuusulan Vesi hankkii sopimuksen mukaisesti Keski-Uudenmaan vesi kuntayhtymältä. Jätevedet Tuusulan Vesi viemäri ja johtaa Keski-Uudenmaan vesiensuojelun liikelaitoskuntayhtymän verkostoon. Tuusulan kunta on osaomistaja molemmissa yhtymissä. Tuusulan Vesi johtaa hulevedet (sadevedet ja perustusten kuivatusvedet) hallitusti vesistöihin. Tuusulan Vesi johtaa hulevedet (sadevedet ja perustusten kuivatusvedet) hallitusti vesistöihin.

Henkilöstömäärän kasvu on pysynyt maltillisena. Vuonna 2022 henkilöstömäärä ei ole kasvanut vuodesta 2021, ollen vuoden 2022 lopussa yht. 17.

Tuusulan Vedelle asetettu tuottovaatimus on 6,5 % peruspääomasta. Tuusulan Vesi toteutti tämän tavoitteen tulouttaen Tuusulan kunnalle 487 500 €.

Vesijohtoja saneerattiin n. 2 km, ja jätevesiviemäriä n. 2,8 km. Vesijohtovuotoja laitoksen runkojohdoissa oli vuoden aikana 18 kappaletta ja kiinteistöjen tonttijohdoissa 8 kappaletta. Vesijohtovuodon syitä olivat mm. vanhojen valurautaputkien pistesyöpyä/korroosio sekä katkeaminen ja urakoitsijan kaivinkoneen tekemät vahingot. Jätevedenylivuotoja tapahtui jätevesipumppaamoiden kautta rankkasateiden yhteydessä 4 kertaa. Tällöin ylivuotavasta jätevesimäärästä oli sadevettä noin 90 %.

12.2 Riskit Vesihuoltoliikelaitoksen toiminnassa

Riskeinä toiminnassa mm. yksittäisten työtehtävien osaaminen on vain yhden työntekijän takana. Myös henkilökunnan vähyyksipitkittyneessä kriisitilanteissa on riski esimerkiksi epidemioiden yhteydessä tai talousveden saastumisen yhteydessä. Tällaisissa tapauksissa riskinä on myös vedenjakeluun tarvittavan kaluston, säiliöiden, astioiden ja riittävän talousvesimäärän toimittamiseen liittyvät asiat. Näihin toiminnallisiin riskeihin on varauduttu mm. naapurilaitoksien kanssa yhteisesti sovitulla käytännöllä, joita ovat mm. henkilöstön ja laitteiden sekä kaluston lainaaminen erityistilanteissa. Lisäksi apua voidaan saada kriisitilanteissa myös puolustusvoimilta ja Punaiselta Ristiltä. Vahinkoriskeinä ovat mm. rankkasateiden tai viemärien sortumien aiheuttamat viemäritulvat, joista saattaa aiheutua ympäristöhaittoja.

Tuusulan Veden toimintatuotot olivat 7 872 644 €. Talousarvioon nähden tuotot ylittivät 5 % (374 644€). Syynä ylitykseen oli ennakoitua suurempi rakentamisen lisääntyminen. Toimintamenot olivat 4 720 602€. Talousarvioon nähden menot pysyivät budjetissa.

Toimintakate oli 3 228 223€. Toimintakate ylittyi 13,65 % (387 755€) muutettua talousarviota suurempana johtuen tuottojen lisääntymistä.

Suurimmat investointikohteet vuonna 2022 olivat rykmentinpuisto, Pellavamäki, ja Kellokosken keskusta.

Tuusulan Veden taksoihin ei tullut muutoksia vuoden 2022 aikana. Yleistä vesihuollon hintatasoa voidaan vertailla ns. vesihuoltomaksujen laskennallisella vertailuhinnalla, johon sisältyy käyttö- perus- ja liittymismaksut (lähde: VVY Venla, tunnuslukujärjestelmä). Tuusulan Veden vertailuhinta helmikuussa 2022 oli 5,08 €/m³, joka oli noin 14 % valtakunnallista keskiarvoa 5,78 €/m³ pienempi (vaihteluväli 3,85-9,87€/m³ OK-talo).

Jäteveden käsittelymaksua on korotettu kahdesti HSY:n toimesta vuoden 2022 aikana. Kustannusvaikutus n. 150 000€.

Arvioinnin johtopäätökset

- Vesihuoltoliikelaitos on toteuttanut sille annettua tehtävää asianmukaisesti.
- Kiitosta saa vesijohtojen saneeraus sekä jätevesiviemärien saneeraus.
- Erittäin positiivisena näkyy tilikauden toistuva ylijäämä.
- Vesihuollon varautumiseen ja erityistilanteiden valmiussuunnitelman päivitys vuonna 2022.
- Riskit liittyvät henkilöstön riittävyyteen sekä paikoin ikääntyneeseen vesi- ja viemäriverkoston.

Tarkastuslautakunnan suositukset

- Vesi- ja viemäriverkoston saneeraukseen tulee kiinnittää jatkossakin huomiota, jotta riskien toteutumiselta välttyttäisiin.

Toimialueen selvitys:

13 Konserniyhtiöt - osakkuusyhtiöt ja kuntayhtymät

13.1 Tytäryhtiöt Tytäryhtiöt 31.12.2022

Tuusulan kuntakonserniin kuuluvat yhtiöt ja yhteisöt sekä kunnan omistusosuus 31.12.2022, suluissa omistusosuus 31.12.2021:

Tuusulan kunnan kiinteistöt Oy 100 (100)
Kiinteistö Oy Riihikallion lähipalvelukeskus 100 (100)
Kiinteistö Oy Riihikallion Päiväkotikeskus 100 (100)
Kellokosken Jäähalli Oy 74 (74)
Kiinteistö Oy Tuusulan Vanha Kunnantalo 67 (67)
Kiinteistö Oy Tuusulan Lahelankankaan toimitalo 100 (100)
Kiinteistö Oy Keravan ja Tuusulan Paloasema 60 (60)
Tuusulan Tenniskeskus Oy 53 (53)
Tuusulan Jäähalli Oy 100 (100)
Tuusulan Tekonurmi Oy 51 (51)

13.2 Keskeisiä tapahtumia

Kunta myi vuonna 2022 Tuusulan Kansanopiston Oy:n osakkeet Keudalle 0,9 milj. euron kauppahinnalla.

Vuoden 2022 lopussa Tuusulan kunnan kiinteistöt Oy:llä oli 927 vuokra-asuntoa. Yhtiö käynnisti Rykmentinpuiston alueelle Tuusulan Kotipiha-hankkeen vuonna 2021. Kohde on suunniteltu valmistuvan alkuvuodesta 2023.

Tuusulan kunnan kiinteistöjen hyvään taloudelliseen kehitykseen vaikutti korkea asuntojen käyttöaste sekä maltilliset korkokulut.

Korot ovat nousseet voimakkaasti vuoden 2022 aikana ja niiden ennustetaan nousevan myös vuonna 2023. Koron tarkastusten yhteyksissä korkojen nousuja tulee varmuudella.

Tuusulan Tenniskeskus Oy:n vuonna 2021 käynnistämän uuden voimistelu- ja mailapelihallin sekä ulkotennis- ja padel-kenttien 2,8 milj. euron investoinnit valmistuivat alkusyksyn 2022 aikana.

Uuden monitoimihallin hankesuunnitelma saatiin valmiiksi.

Tuusulan Tekonurmi Oy sulautui Tuusulan Tenniskeskus Osakeyhtiöön 1.1.2023. Vuodesta 2023 alusta toiminta jatkuu osana Tuusulan Urheilukeskus Oy:tä.

13.3 Kuntayhtymät

Keski-Uudenmaan koulutuskuntayhtymä 31,2

Keski-Uudenmaan vesi kuntayhtymä 24,6
Keski-Uudenmaan sote-kuntayhtymä 19,8
Keski-Uudenmaan vesiensuojelun liikelaitoskuntayhtymä 17,0
Eteva kuntayhtymä 3,5
Uudenmaan päihdehuollon kuntayhtymä 3,2
Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymä 3,0
Uudenmaan liitto kuntayhtymä 2,7
Helsingin ja Uudenmaan Sairaanhoidopiirin kuntayhtymä 2,3

Keusote-kuntayhtymä puretaan vuoden 2023 aikana.

13.4 Osakkuusyhtiöt

Uudenmaan Työterveys Oy 22,3

Uudenmaan Työterveys Oy:n osakkeet siirtyvät Keski-Uudenmaan hyvinvointialueelle 1.1.2023.

14 Vuoden 2021 arviointikertomuksessa esitettyjen huomioiden ja suositusten jälkiseuranta

Saaduissa lausunnoissa on pääosin perusteellisesti vastattu tarkastuslautakunnan tekemiin huomioihin. Suositusten osalta on vastauksissa todettu useassa kohdassa, että tarkoituksena on toimia suosituksen esittämään suuntaan. Osassa kehittämistoimenpiteisiin on jo ryhdytty.

Tarkastuslautakunta on tyytyväinen lautakuntien paneutumiseen vastauksissaan. Vastaukset ja ilmoitetut toimenpiteet ovat tervetulleita, kehittävät kuntamme toimintaa ja osoittavat viranhaltijoiden ja luottamushenkilöiden paneutumista tehtäväänsä.

Osallistuvaa budjetointia on ryhdytty kehittämään vaikuttavampaan suuntaan muuttamalla se kaksivuotiseksi kaudeksi, jolloin kaksivuotiselle osbukaudelle varattu määräraha on 200 000 euroa. Suurempien osbu-hankkeiden toteuttamista rajoittanut euromääräinen rajoite on noussut. Osallistuvasta budjetoinnista tarkastuslautakunta sai kokouksessaan 17.10.2022 laajan esityksen niin toteutuksesta kuin tulevasta toiminnan muutoksesta.

Tarkastuslautakunnan teki erityisiä huomioita Kuntatoimialalta. Nämä koskivat 1. valtuustoaloitteita, 2. viranhaltijapäätösten, hankintapäätösten julkisuutta ja tietoja hankinnoista sekä 3. Rykmentinpuiston taideohjelman taiderahaa. Näistä kahden ensimmäisen osalta jäi tarkastuslautakunnan huomiot kommentoimatta ja suositukset toteuttamatta. Vastauksissa vedottiin Kuntalain 140§ 2 mom määräyksiin, jotka asettavat minimivaatimuksen viranhaltijapäätösten ja hankintapäätösten julkisuudelle. Valtuustoaloitteiden osalta vedottiin Tuusulan kunnan hallintosäännön 99 pykälään, joka perustuu Kuntaliiton hallintosääntömalliin.

Tarkastuslautakunta toistaa arviointikertomuksessa 2021 kohdassa 9.1.1. Huomioita ja suosituksia (s. 36-37) esittämänsä asiat, jotka koskevat valtuustoaloitteita. Samoin tarkastuslautakunta toistaa arviointikertomuksessa 2021 kohdassa 9.2. Viranhaltijapäätösten, hankintapäätösten julkisuus ja tiedot hankinnoissa (s. 38-39) esittämänsä.

Rykmentinpuiston taideohjelman taiderahan 9.3. (s. 40) osalta kunnanhallituksen vastaus ohittaa tarkastuslautakunnan huomion ja suosituksen yksioikoisuudellaan.

Näiden mainittujen osalta tarkastuslautakunta jatkaa arviointiaan ja seuraa, tapahtuuko jatkossa kunnan toiminnassa muutoksia.

14.1 Kunnan taloudellinen tila

- Tuusulan kunnan tulos 10,8 milj. euroa vuonna 2021 oli erinomainen. Tulos oli 17,8 milj. euroa alkuperäistä talousarviota parempi ja vaikka tulos onkin näin päin positiivinen, olisi tarkempi budjetointitarkkuus toivottavaa. Näin suuri ero talousarvion ja toteutuneen tuloksen välillä voi johtaa väärin ja hätiköityihin toimenpiteisiin. Epävarmuuden kin keskellä pitäisi pyrkiä ennustamaan realistisesti. Talousarviota laadittaessa tulee noudattaa varovaisuuden periaatetta, mutta realistisesti.
- Erilaisiin turvallisuushyönteisiin ja energian ja elintarvikkeiden hinnan nousuun on varauduttava.
- Koronan jälkihoidosta aiheutuviin kustannuksiin on myös syytä varautua.

Tehtyjen toimenpiteiden arviointi

Kunta ottanut käyttöön mm. Kuntamaisema-palvelun, jonka avulla esim. väestöennustetta voidaan laatia kattavammin.

14.2 Kunnanviraston johto

- Arvioinnin laadun ja tarkkuuden lisäämiseksi olisi toivottavaa, että tilinpäätöksessään olisi enemmän esimerkkejä tai viite lisätietoihin.
- Jos käytetään geneeristä eli yleistä markkinointia, niin on hyvä varmistaa, että se sisältää erilaisille kohderyhmille jotakin kohdennettua. Kaikille kaikkea ei yleensä ole toimivaa markkinointia. Geneerisellä markkinoinnilla viitattaneen erityisesti joka talouteen jaettavaan asukaslehteen.
- Osallistuvaan budjetointiin käytetään tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan suhteellisen paljon aikaa ja vaivaa. Valituksi tulleiden toimintojen loppuunsaattaminen on kuitenkin joskus ollut puutteellista. Lopputoteutus pitää sisällyttää suunnitelmiin.

Tehtyjen toimenpiteiden arviointi

Kunta on antanut selvityksen yllä oleviin suosituksiin. Joitakin muutoksia on tehty, kuten osbun muuttaminen kahden vuoden välein toteutettavaksi, mikä on mahdollistanut yksittäiseen osbuun käytettävän rahasumman tuplaamisen.

14.3 Kuntatoimiala

- Korona-Exit-suunnitelman toteutuksen ja toimivuuden seuranta on tärkeää vielä useita vuosia tästä eteenpäinkin, vaikka itse epidemia laantuisi tai poistuisi kokonaan.
- Henkilöstön työhyvinvointia mittaavan pulssikyselyn tulosten yleisarvosana tai arvio on hyvä sisällyttää avaintunnusluku-taulukkoon (indikaattorit). Näin myös tulosten vertailtavuus on mahdollista.
- Kunnan tulee varautua uuden osaavan ja pätevän henkilökunnan saamiseen eläkkeelle tai työpaikkaa vaihtavien tilalle.
- Lautakunta esittää harkittavaksi täsmällisempien määräysten ottamiseksi hallintosääntöön aloitteiden käsittelyajasta, esimerkkinä voi olla Espoon kaupungin ohjeistus, jossa käsittelyaika on määritetty kuudeksi kuukaudeksi.
- Aloitteita tulee käsitellä tasapuolisesti ja ripeästi aloitteen sisällöstä huolimatta.
- Kunnan sivuilla olevaa aloitteiden hakukoneen toimivuutta on syytä parantaa aloitteiden löytämiseksi.
- Lautakuntien rooli aloitteisiin vastaamisessa on keskeinen.
- Kehotamme kunnanhallitusta kiinnittämään huomionsa viranhaltijapäätösten julkisuuden parantamiseen siten, että nämä päätökset ovat joko pysyvästi tai muutaman vuoden ajan kunnan julkisilla sivuilla näkyvillä, samaten niiden liitteet.
- Hankintojen kautta saadut selvitykset asetetaan nähtäväksi ja saavutettaviksi kunnan julkisille sivuille, mukana myös riittävän hyvä hakukone.
- Hankintajärjestelmän kehittäminen siten, että sieltä tarvittaessa järjestelmän käyttäjän on mahdollista saada tietoja eri hakukriteerein.
- Huomion kiinnittäminen hankintapäätöksissä olevan salassapitoajan jälkeen tehtävään hankintapäätösten liitteeseen julkistamiseen.

Tehtyjen toimenpiteiden arviointi

- Kunnan selvitys tarkastuslautakunnan suositukseen oli pääosin kattava ja informatiivinen. Joissain kohdin tosin, kuten aloitteiden käsittelyä koskevaan suositukseen, vastattiin vain toistamalla kyseiseen asiaan liittyvä hallintosäännön pykäläkohta.
- Viranhaltija- ja hankintapäätösten julkaisuun ja nähtävillä oloon liittyviä suosituksia ei ole noudatettu
- Talouskasvu vuonna 2021 oli ollut ennakoitua nopeampaa. Myös valtion runsaat korona-avustukset auttoivat kunta taloudellisesti merkittävästi.
- Kunta on varautunut suhteellisen hyvin energian hinnan nousuun ja tehnyt toimenpiteitä energian

säästämiseksi järkevästi.

14.4. Yhteiset palvelut

- Erilaiset sähköiset toiminnot ja hallintajärjestelmät ovat lähtökohtaisesti hyviä, jos ne tehostavat prosesseja ja helpottavat asioiden hallintaa. On kuitenkin varmistettava, että näin myös tapahtuu ja että niitä osataan käyttää oikein ja tarkoituksenmukaisesti.
- Jatkuva parantaminen on hyvä lähtökohta, mutta se pitäisi jotenkin saattaa arvioitavaksi; millä tavalla toimintaa parannettiin.
- Kehittäminen, parantaminen ja uudistaminen, kuten lean-ajattelu, ovat tavoiteltavia asioita, mutta kehityksen arvioimiseksi on mittarointi tarpeen.
- Thinking portfolio -hankesalkun luottamushenkilöraporttien käyttöönotto vuoden 2022 aikana, jolloin tavoitteiden arvioinnin seuraaminen helpottuu.

Tehtyjen toimenpiteiden arviointi

Kunta on antanut selvityksen toimenpiteistä kaikkiin tarkastuslautakunnan suosituksiin. Selvitykset ovat riittävän perusteellisia, mutta niiden toteutumista käytännössä on vaikea todentaa tarkastuslautakunnasta käsin.

14.5 Sivistys

- Oppilashuollon ongelmiin tulee puuttua viipymättä.
- Henkilöstön hyvinvointiin tähtäävien suunnitelmien edistämistä lyhyellä aikavälillä suositellaan.
- Tavoitteet liikunta- ja harrastusmahdollisuuksien parantamiseksi tulisi ottaa käsittelyyn.
- Palveluverkkouudistuksen pysyminen aikataulussa ja budjetissa; jatkuva yhteistyö teknisen puolen kanssa on tärkeää, jotta enemmiltä viivästyksiltä pystytään välttymään. Budjetin toteutumisen tehostettu seuranta johtuen kohonneista kustannuksista mm. rakentamisessa sekä rakennustarvikkeissa on toivottavaa.
- Suositellaan uudistusten tarkempaa ja käytännönläheisempää analysointia ennen käyttöönottoa.

Tehtyjen toimenpiteiden arviointi

- Oppilashuollon ongelmiin on yritetty puuttua, mutta henkilökunnan rekrytointi on ollut vaikeaa. Oppilashuolto siirtynyt hyvinvointialueelle 1.1.2023
- Henkilöstön hyvinvointiin tähtäävinä toimenpiteinä ilmoitettu mm. koronarajoitusten purkaminen, lähipalaverit ja -koulutukset. Tämän lisäksi koulut ovat kirjanneet yksittäisiä hyvinvointia lisääviä tavoitteita.
- Harrastamisen Suomen malli otettu onnistuneesti käyttöön. Liikuntapaikkojen kehittäminen jäänyt takalalle palveluverkkouudistuksen syödessä resursseja.
- Palveluverkkouudistuksen budjetinseurannasta ei tietoja saatavilla - myös aiemmin julkaistut tavoitekustannustiedot on jätetty pois viimeisimmissä esittelyissä. Etenkin Lahelan kampuksen suhteen tilanne näyttää huonolta, mutta yhteistyö kasvun ja ympäristön toimialueen kanssa on ollut tiivistä.
- Mikäli uudistusten käyttöönottoa edeltävä prosessi on muuttunut / tarkastelun alla, ei tästä ole julkistettu tietoa.
- Kaiken kaikkiaan suositukset otettiin toimialueella hyvin vastaan, mutta konkreettisia uusia toimia niiden johdosta ei ole aloitettu, tai jos on, siitä ei ole tietoa saatavilla.

14.6. Kulttuuri ja vapaa-aika

- Koulunuorisotyön mallia tulee jatkossa kehittää oppilaiden kanssa.
- Tulevien investointien lähtökohtina tulee olla mm. kestävä kehitys, yhteisöllisyys sekä monikulttuurisuus.
- Virkistys- ja liikunta-alueiden toteutuksessa ja hoidossa on kiinnitettävä Tuusulan eri alueiden, niin uusien kuin vanhojenkin, tasapuoliseen ja tasalaatuisen huomioimiseen.
- Verkkotilaisuuksien järjestämistä kannattaa jatkaa myös pandemian jälkeen.
- Kysyntä lähitilaisuuksille tulee kasvamaan pandemian jälkeen, tätä kannattaa ottaa huomioon toimintasuunnitelman laatimisessa.
- Henkilökunta joutui kokemaan uusia työhaasteita pandemian aikana, kannattaa kiinnittää huomiota henkilökunnan hyvinvointiin jatkossakin.
- Miettiä Tuusulan brändin vahvistamisen mahdollisuuksia kuntien välisen yhteistyön ja kansainvälisen toiminnan kautta.

Tehtyjen toimenpiteiden arviointi

Kulttuuri- ja vapaa-ajan lautakunnan selvitys on kattava ja on linjassa tarkastuslautakunnan suositusten kanssa. Kulttuuri- ja vapaa-ajan lautakunta on pyrkinyt toiminnassaan toteuttamaan tarkastuslautakunnan suosituksia.

14.7. Kasvu ja ympäristö

14.7.1 Kuntakehityslautakunta

- Palveluverkkouudistus on sitonut ja sitoo jatkossakin kunnan asiantuntijoiden työresursseja. Tähän tarkastuslautakunta suosittelee mietittäväksi keinoja ammattitaitoisen työvoimaan saamiseksi ja pitämiseksi.
- Tarkastuslautakunta suosittelee töiden priorisointeja siltä varalta, ettei kaikkea suunniteltua ehditä tehdä aikataulutetusti.
- Asuinrakentaminen on keskittynyt tietyille alueille Tuusulassa. Lautakunta suosittelee, että pormestariohjelman mukaisesti koko Tuusula, niin kuntakeskukset kuin haja-asutusalueet pidetään tasapuolisemmin ja paremmin mukana suunnittelussa, kehityksessä ja kasvussa.
- Kunta varautuu pientalotonttien voimakkaampaan kaavoittamiseen vastaamaan kysyntään ja toisaalta arvioimaan Rykmentipuiston suunnitelmien vastaavuutta muuttuneessa kysyntätilanteessa.

Tehtyjen toimenpiteiden arviointi

Kuntakehityslautakunnan selvitys on perusteellinen ja samansuuntainen tarkastuslautakunnan suositusten kanssa. Aika- ja resurssipulaan johtaneesta liian tiukasta hankkeiden aikataulutamisesta on myös pyritty ottamaan opiksi.

Kaavoituksessa panostukset pientalotonttien suurempaan osuuteen kaavoituksessa ei ole toteutunut eikä Rykmentipuiston suunnitelmien vastaavuutta muuttuneessa kysyntätilanteessa ole lähdetty arvioimaan.

14.7.2 Tekninen lautakunta

- Niukoilla resursseilla toimittaessa on selkiytettävä työrooleja, vastuunottoon ja johdonmukaiseen johtamiseen koko johtamisketjussa, ja töiden laaja-alaiseen priorisointiin, ja valvontaan.
- Omien rekrytointien jatkamista resurssipulan paikkaamiseksi, ja konsulttien käytön vähentämiseksi.

Tehtyjen toimenpiteiden arviointi

Kunta kertoo selvityksessään, että työntekijöille on laadittu työnkuvaukset ja ne käydään läpi kehityskeskusteluissa. Vastauksen perusteella kunta tiedostaa, että konsulttien käyttö on kalliimpaa kuin jos työ tehtäisiin omana työnä.

Kasvun ja ympäristön selvitys:

Arviointikertomuksessa todetaan arvioinnin johtopäätöksiksi:

- Rakentamisen ja yhdyskuntatekniikan investointien kasvu asettavat haasteita suunnittelun ja toteuttamisen puolella
- Julkisen liikenteen ja liikennejärjestelmien kehittämiseen tulee panostaa tulevina vuosina
- Ilmastopolitiikka ja hiilineutraalius ovat jatkossa yhä tärkeämmässä roolissa toimialalla
- Palveluverkon kehittäminen edistyy hyvin haasteista huolimatta
- Tuusulanjärven ja -joen alueen kehittämistyötä on edistetty tavoitteiden mukaisesti
- Kiitosta ansaitsevat rekrytointeihin paneutuminen ja niiden onnistuminen

Tarkastuslautakunta suosittaa, että kunnan kolmea keskustaa tulee kehittää tasapuolisesti. Ammattitaitoisen ylläpitohenkilöstön hyvään johtamiseen ja töiden organisointiin sekä suunnitelmallisuuteen kannattaa kiinnittää huomiota jatkossakin. Ulkopuolisten asiantuntijoiden / konsulttien käytön tarkoituksenmukaisuuden tarkastelu on tarpeen. Erityisesti uusien rakennusaikaisten töiden laadunvalvontaan ja kustannusseurantaan täytyy kiinnittää huomiota.

Toimialue kiittää suosituksista ja pyrkii huomioimaan toiminnassaan tarkastuslautakunnan suosituksia.

Kulttuurin ja vapaa-ajan selvitys:

Vuoden 2021 arviointikertomuksessa esitettyjen huomioiden jälkiseuranta

Arviointikertomuksen kappaleissa 14.5 ja 14.6 käsitellään vuoden 2021 arviointikertomuksessa esitettyjen huomioiden ja suositusten jälkiseuranta. Tehtyjen toimenpiteiden arviointiin sivistyksen toimialue toteaa, että vuoden 2021 arviointikertomukseen annetuissa selvityksissä on kattavasti kerrottu toimista, jotka liittyvät tarkastuslautakunnan huomioihin ja suosituksiin sekä kasvatus- ja sivistyslautakunnan että kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnan alaisessa toiminnassa.

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnan osalta tarkastuskertomuksessa todetaan, että lautakunnan antama selvitys on kattava ja toiminnassa on pyritty toteuttamaan tarkastuslautakunnan suosituksia. Kasvatus- ja sivistyslautakunnan osalta sivistyksen toimialue toteaa, että suositusten mukaisia toimia on tehty annetun selvityksen mukaisesti.

Palveluverkko-ohjelman etenemistä ja budjettia seurataan säännöllisesti palveluverkon ohjausryhmässä, ja asiaan liittyviä infoja ja seuranta on tehty lautakunnissa, kunnanhallituksessa ja valtuustossa.

Yleiset huomiot

Yleisenä huomiona arviointikertomuksessa Sivistyksen toimialueen osalta näkyvät kolme arviointikertomuksen laatuun ja käsiteltävyyteen vaikuttavaa seikkaa.

Sivistyksen toimialueen organisaatio on kuvattu virheellisesti, ja tämä on aiheuttanut myös virheitä arviointikertomuksen sisältöön.

Sivistyksen toimialueen voimassa oleva organisaatio on

- Kasvatus- ja sivistyslautakunta
 - Varhaiskasvatuksen palvelualue
 - Oppimisen palvelualue
- Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta
 - Kulttuurin palvelualue
 - Vapaa-aikapalvelut

Kasvatus- ja sivistyslautakunnan alainen toiminta on jätetty jaottelematta palvelualueisiin, ja sitä on käsitelty koko toimialueen toimintana. Eri toimialueita ja niiden alaisia palvelualueita käsitellään hyvin eri tavoin. Kulttuurin ja vapaa-ajan palvelualueita on käsitelty tarkemmin, kun taas varhaiskasvatuksen ja oppimisen palvelualueiden erittely puuttuu ja niitä on käsitelty sivistyksen toimialueena. Toisaalta kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnan osalta arviointikertomus ei sisällä lainkaan vuoden 2022 tavoitteita, kun kasvatus- ja sivistyslautakunnan osalta ne sisältyvät kertomukseen.

Toinen yleinen huomio arviointikertomuksesta on vuoden 2022 arvioitavan toimintakauden ja vuoden 2023 kuluvan toimintakauden tapahtumien sekoittuminen. Arviointikertomuksessa tulisi pitäytyä vain arvioitavan toimintakauden tapahtumissa. Tämä toki haastaa tarkastuslautakuntaa, koska kunnalliset prosessit ovat pitkiä ja voivat jatkua eri toimitavuosille.

Kolmas huomio arviointikertomuksesta liittyy tarkastuslautakunnan huomioiden ja suositusten epätarkkuuksiin.

14.7.3 Tilapalvelut

- Ammattitaitoisen ylläpito henkilöstön hyvään johtamiseen ja töiden organisointiin ja suunnitelmallisuuteen kannattaa kiinnittää huomiota. Laadun valvontaan on näissä tapauksissa kiinnitettävä erityisen suurta huomiota.
- Resurssivajeen paikkaamiseen on aktiivisesti kiinnitettävä huomiota.
- Ulkopuolisten asiantuntijoiden / konsulttien käyttöä kannattaa käyttää harkiten, ja erityisesti uusien rakennusaikaisten töiden laadunvalvontaan ja kustannus seurantaan, täytyy kiinnittää huomiota.

Tehtyjen toimenpiteiden arviointi

Selvityksessään Tilapalvelut toteavat tiedostaneensa asiat, joita tarkastuslautakunta suosittaa. Henkilöstöresurssien paikkaamiseen on kiinnitetty huomiota. Tilapalvelut ovat jalostaneet työtapojaan ammattimaisemman rakennuttajaorganisaation suuntaan.

14.8 Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunta

- Henkilöstön työhyvinvointiin ja näin vaihtuvuuden ennaltaehkäisyyn on syytä panostaa entistä enemmän.
- Lasten ja nuorten henkinen hyvinvointi on kyselyiden mukaan vaakalaudalla ja vaatii lisäresursointia.
- Edeltäjänsä tavoin tarkastuslautakunta suosittelee hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunnalle oman vuosittaisen toimintakertomuksen laatimista. Tämä voisi osaltaan selkeyttää paitsi lautakunnan työtä, myös lisätä avoimuutta kuntalaisten suuntaan.

Tehtyjen toimenpiteiden arviointi

Hyte-lautakunnan selvityksen mukaan varhaiskasvatuksessa, esi- ja perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa on käytettävissä merkittäviä valtionavustuksia koronapandemiasta johtuvien hyvinvoinnin ja oppimisen erojen paikkaamiseksi vuosina 2021 ja 2022. Kunnan korona-exit – toteutuksessa ja vuoden 2023 talousarvion laadinnassa Hyte-lautakunta toteaa, että koronapandemian haittavaikutusten vähentämiseen eri-ikäisten tuusulalaisten keskuudessa on kiinnitettävä huomiota.

Sote-palvelut ja pelastustoimi siirtyi Keski-Uudenmaan hyvinvointialueelle 1.1.2023.

14.9 Ympäristökeskus

- Pandemialla on ollut iso negatiivinen vaikutus kaikkien kuntien henkilöstöön. Vaikka Keski-Uudenmaan ympäristökeskuksella on ihan omat tavoitteet, silti kannattaa panostaa henkilöstön hyvinvointiin.
- Mieltii keinoja asukkaiden osallistumisen nostamiseen yhteisiin ympäristöasioihin seuraavana toimintavuonna.
- Mieltii palveluiden vaikuttavuuden mittaamista jatkossa.
- Panostaa varahenkilöstö- ja sijaishenkilöstöjärjestelmän kehitykseen.

Tehtyjen toimenpiteiden arviointi

Keski-Uudenmaan ympäristökeskus toteaa selvityksessään osallistavansa asukkaita erityisesti ympäristönsuojelun hankkeissa. Esimerkiksi järvikunnostuksissa asukas- ja maanomistajayhteistyö on tärkeä osa toimintaa. Vuosille 2023–24 suunnitellaan yhdessä sopijakuntien kanssa hanketta, jossa talkoilla ja opastuksella kannustetaan asukkaita haitallisten vieraslajien torjuntaan. Varahenkilöjärjestelmän osalta tavoitteena on, että kaikissa palveluyksiköissä kriittisiä tehtäviä pystyy suorittamaan aina vähintään kaksi henkilöä.